

فقط توسعه زراعت
د کرنیزې پرمختیا صندوق

Agricultural Development Fund **ADF**

پرمختګ

کرنیزه، علمي، ټولنيزه او ادبي مهالنۍ خپرونه
لومړۍ کال، لومړۍ ګڼه، ليندۍ، ۱۳۹۸ ل

Ketabton.com

● د پرمختګ خپرونې چاپ له امله د کرنیزې پرمختیا صندوق د مشرتابه پیغام

● د افغانستان د بانکونو ټولنه

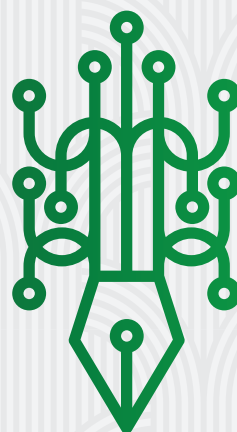
● معرفۍ و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی

● کب پالنه او دې ته ورته نور په زړه پوري مطالب ...

● اسلامي بانکولي

Agricultural Development Fund **ADF**

پرمختګ:

- د امتياز څښتن : د کرنيزې پرمختيا صندوق
- د کتونکې ډلې مشر : ډاکټر ايمل ارمان
- تخنيکي ډله : سيد فریدون میاڅېل او محمد جعفري
- د تصحيح چارې : عطاء الله مهمند، اشرف عبد الله او پروفیسور محمد نعیم عظیمي
- کتنپلاوی : نجیب الله ناصري، زحل سادات، حنا ولي او بسمينه سعيد
- چاپ شمېر : ۳۰۰۰ ټوکه
- دلاسته راوړلو ځایونه : د کرنيزې پرمختيا صندوق سيمه ايز دفترونه
- گرځنده شمېرې : ۰۷۹۱۶۶۶۸۸۵ / ۰۲۰۲۵۰۴۸۳۵
- برېښنالیک : Info@adf-af.org
- ویب پاڼه : www.adf-af.org

لیکچر

دې ګڼه کې ...

۱. سرلیکنه..... ۱
۲. د مبارکۍ پیغام..... ۲
۳. معرفي و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی..... ۳
۴. افغانستان کې د کرنیزو مالي چوپړتیاو د وړ... / د ملي سروې لنډیز..... ۴
۵. د افغانستان سوداګرۍ او خوراکي توکو ارزونه..... ۷
۶. د زوند چاپیریال..... ۸
۷. اسلامي بانکولي د اسلام راتګ سره رامنځته شوي ۵۵..... ۹
۸. د بازار (مارکېټ) په اړه مالومات..... ۱۲
۹. کب پالنه که د باثباته عاید کاروبار..... ۱۳
۱۰. واکسین او معافیت..... ۱۴
۱۱. آیا پوهېدی؟..... ۱۵
۱۲. گلبن..... ۱۶
۱۳. د مرچو مربا..... ۱۷
۱۴. الوګانو بزګران څنګه بریا ته ورسول؟..... ۱۸
۱۵. طرز العمل حصول قرضه های تاخیری..... ۲۰
۱۶. د تخم تصدیق..... ۲۲
۱۷. محصول اسلامی بانو..... ۲۳
۱۸. از چهار حلقه چوری طلاء تا مارکیت جهانی..... ۲۴
۱۹. راه حل های خود کفایی افغانستان در تولید گندم..... ۲۶
۲۰. له خوبه، تر عمله!..... ۲۸
۲۱. شنې خونې..... ۳۰
۲۲. د افغانستان د بانکونو ټولنه..... ۳۱
۲۳. گل که دارای سه تار است..... ۳۳
۲۴. انجمن اجتماعی حاصل..... ۳۵

سرليکنه

د ستر رب العزت لوی احسان دی چې وتوانېدو کړنیزه برخه کې د پرمختګ خپرونې لومړۍ ګڼه ستاسې او نورو درنو لوستونکو مخې ته ږدو. کړنه او مالداري د هېواد په اقتصادي پیاوړتیا کې مهم رول لوبوي او زموږ د هېواد نږدې ۸۰ سلنه وګړي د کرنې او مالدارۍ په چارو بوخت دي، دا چې کړنه او مالداري د یو هېواد د اقتصادي پیاوړتیا مهمه سرچینه ده، پکار ده چې پدې برخه کې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې وشي، دې هېواد کې نږدې له دوه لسیزو راهیسې په یاده برخه کې د پام وړ خدمتونه ترسره شوي دي او لا هم په عملي او علمي ډول وړاندې کېږي، چې په دې برخه کې ډېری سیمینارونه، لنډ مهاله روزنیز کورسونه، کتابونه او ډول ډول مجلې هېوادوالو ته د چوپړتیا او لا غني کېدو په موخه وړاندې شوي دي، د پوهانو له لورې دې برخې ته د پام وړ پاملرنه شوې او په عملي برخه کې یې پوره غني کړې ده، کړنیزه او مالدارۍ برخه په دې ډګر کې لا نورو خدمتونو ته اړتیا لري.

د کرنیزې پرمختیا صندوق چې د کرنې پرمختیا برخه کې په عملي ډول نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کوي او د ګران هېواد د بزګرانو کرنیزو چارو کې هر اړخیز ملاتړ کوي، دا صندوق بزګرانو او د کرنې برخې کارکوونکو ته د اسلامي مالي نظام له لارې اسلامي پوړونه ورکوي، چې د کرنې برخې د پرمختیا او غني کېدو لپاره د یادونې او ستاینې وړ خدمتونه دي، دا چې کړنه په عملي ډګر کې ډېر خدمت ته اړتیا لري، نو دې صندوق داخلي د عملي خدمت ترڅنګ د مالوماتو او علمي ډګر د لاپیاوړتیا په موخه د پرمختګ خپرونه چاپ ته چمتو کړه. پرمختګ د کرنیزې پرمختیا صندوق په مالي لګښت او تخنیکي هڅو د علمي، ټولنیزو، ادبي لیکنو او مالوماتو ترڅنګ په ځانګړي ډول په کرنیز ډګر کې د ګران هېواد د بزګرانو او کرنې برخې کارکوونکو په اړه ورځنۍ چارې تاسې ته وړاندې کوي.

دې خپرونه کې که څه هم مو د کرکېلې، بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو هڅې، ستونزې او بریاوې په پوره ډول ونه کړي شول درورسو، خو بیا هم هڅه مو کړې چې د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو په وړاندې د شته ستونزو او اړینو لاسته راوړنو په اړه مو څه نا څه مالومات وړاندې کړل، همدا ډول مو هغه مالومات هم تاسو درنو لوستونکو ته وړاندې کړي، چې د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو سره یې له یوې نه، له یوې لارې خپلې مرستې کړې دي.

دې لپاره که هر هغه څوک غواړي کرنیزې برخې سره مرستې وکړي او یا هم د دې برخې پرمختګ لپاره مرستې ترلاسه کړي، د مرستو د ترسره کېدو او ترلاسه کېدو څرنګوالي په اړه مو ځینې مرکې هم خپرې کړې دي، چې لوستونکي او کرنیزې برخې لېوال کولی شي، ترې په ګټه اخیستنه کړنیزه برخه لا غني کړي.

دې ګڼه کې د راز راز لیکنو او مرکو ترڅنګ د بزګرانو او د کرنیزې برخې کارکوونکو د بریاوو، هڅو او رازونو په اړه پوښتل شوي او په وضاحت یې په اړه مالومات وړاندې شوي، چې څنګه دوي خپلې چارې په ګټور او ګټور ډول سرته ورسولې دي!

درنو هېوادوالو!

پرمختګ مهالنۍ خپرونه ده، هڅه کوي چې خپلو ټولو راتلونکو ګڼو کې د کرنې په اړه تاسې ته لاکټور مالومات وړاندې کړي، د دې خپرونې اداره تاسې څخه تمه لري، ترڅو د خپرونې په اړه خپل مثبت وړاندېزونه او نیوکې له موږ سره شریکې کړئ، ترڅو راتلونکو ګڼو کې یې له پامه ونه غورځوي.

همدا راز ټول هغه مالومات چې کرکېله کې ګټور وي، د بزګرانو او کرنې برخې کارکوونکو لپاره د پرمختګ سبب ګرځي، تمه ده له موږ سره به یې شریک کړئ، چې راتلونکو ګڼو کې یې د کرنیز ډګر د لاغني کېدو په موخه خپاره کړو، ستاسو له مرستو، همکاريو او مثبتو وړاندېزونو له وړاندې منندوي یو.

پاڼې کې بیا هم ټولو هېوادوالو او په ځانګړي ډول بزګرانو او کرنیزې برخې کارکوونکو ته د دې خپرونې د لومړي چاپ له امله مبارکي وایو. د یو سوکاله او زرخېز افغانستان په هیله!

پرمختګ اداره

د پرمختګ څېړنې چاپ له امله

د کرنیزې پرمختیا صندوق مشرتابه د مبارکې پیغام

خوښ یم داسې حال کې چې د کرنیزې پرمختیا صندوق ادارې د بزگرانو او بزگرۍ برخه کې د پیاوړو خدمتونو د ترسره کولو په موخه د هر اړخیزې څېړنې (پرمختګ) لومړۍ ګڼه د درنو وطنوالو چوپړ ته وړاندې کړه. په حقیقت کې کرڼه د هېوادونو د ملا تیر حیثیت لري، ځواکمنه کرڼه د هېوادونو پرمختګ او سوکالي تضمینوي، کرنې او لاسته راوړنې یې د هېوادونو په صادراتو او وار داتو کې مهم رول لري، چې د اقتصاد له نظره پیاوړي صادرات هېوادونه د سوکالی پر لور بیایي او همدارنګه یواځې دا نه چې د نورو له محتاجۍ او له بې وزلۍ یې خلاصوي، بلکې نور ډېر هېوادونه چې کمزورې کرڼه او مالداري ولري، ورته لار او محتاج وي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق د کرنې، اوبولګولو او مالدارۍ وزارت تر چتر لاندې د کرنې محترم وزیر او د دې صندوق د عالي شورا رئیس جلالتماب انجنیر نصیر احمد دراني په مدبرانه رهبرۍ فعالیت کوي. دا اداره د صندوق عالي شورا د غړو، نړېوالو همکارانو، د دې صندوق کارکوونکو او نورو دولتي ادارو په مرستو او همغږۍ د هېواد کرنیز سکټور د بهبود او پیاوړتیا په موخه خدمتونه وړاندې کوي، چې د کلونو راهیسې یې د دوامداره پوړونو په وړاندې کولو په کرڼه برخه کې نه هېرېدونکي خدمتونه وړاندې کړي دي.

کرڼه افغانستان کې د جنګونو او وړانیو سربېره، په پېچلو حالاتو او سختو شرایطو کې د کرنې او مالدارۍ پرمختیا ته په پوره ډول کار شوی او لا روان دی، بېلابېلې ادارې د یادې برخې پرمختګ لپاره د یادونې وړ خدمتونه وړاندې کوي، چې له دې ډلې د (کرنیزې پرمختیا صندوق) خدمتونه هم د یادونې او ستاینې وړ دي، چې د هېواد د کرنې پرمختیا لپاره هر اړخیزې مرستې بزگرانو او کرنې برخې کارکوونکو ته وړاندې کوي او د اسلامي مالي نظام د اصولو له مخې یې د ستونزو د حل او چارو د لاپرمختګ په موخه پوړونه ورکوي، په رښتیا هم چې د کرنې پرمختیا کې مهم رول لوبوي، زه ترې د دې صندوق د یو مشر په صفت د زړه له تله مننه کوم.

همدارنګه د دې صندوق له لورې د کرنې او مالدارۍ په علمي ډګر کې د ستر خدمت (پرمختګ) پنوم څېړنې د چاپ له امله د بزگرانو، کرنې او مالدارۍ برخې کارکوونکو او په ځانګړي ډول د دې صندوق فرهنګي او نورو ټولو کارکوونکو ته د زړه له تله مبارکي وایم او مننه ترې کوم چې دې برخه کې یې نه هېرېدونکي خدمتونه وړاندې کړه. دا چې کرڼه د هېواد په اقتصاد کې مهم رول لوبوي او د هېواد ډېری وګړي خپل ورځنی ژوند د کرنې او مالدارۍ پر مټ پرمخ بیایي، د کرنې او مالدارۍ برخه کې علمي او مسلکي څېړنې د پام وړ نشته او که شته هم، نو په نشته حساب دي، هیله مند یم چې دا څېړونه به د بزگرانو او د کرنې برخې کارکوونکو ته ډېره ګټوره تمامه شي او تر ډېره حده به دا تشه ډکه کړي. له بل پلوه به د دې څېړنې له لارې د کرڼه هېواد بزگران او د دې برخې مسلکي پوهان له یو بل سره خپلې ترلاسه کړې تجربې هم په ډېرې اسانۍ سره شریکې کړي، چې له برکته به یې کرنیز او مالدارۍ چاپېریال کې لویې لاسته راوړنې ولرو او د تل لپاره به دا تجربې په لیکلي ډول پاتې شي، وخت په وخت به د بزگرانو او د دې برخې کارکوونکو پوهه کې زیاتوالی راشي او پوهه به یې لا پیاوړې شي. د ورسپارل شوو دندو او مسؤلیتونو په رښتوني، منظم او عادلانه ډول سرته رسول د با احساسه او په وطن مینو افغانانو کار دی، دا هم د رښتیني او پیاوړي خدمت رښتوني نښه ده، چې یو څوک د خپلو ورسپارل شوو چارو ترسره کولو په اړه مالومات ټول ملت یا هم ټولې نړۍ ته له یوې لارې وړاندې کوي، دا هم د کرنیزې پرمختیا صندوق د رهبرۍ د ستاینې وړ اقدام دی، چې د خپلو لوړ پوړو مسؤلینو سربېره ټولو هېوادوالو او په ځانګړي ډول بزگرانو ته د دې څېړنې له لارې د خدمتونو او خپلو چارو په اړه مالومات وړاندې کوي. پرمختګ څېړونه نه یواځې کرنیزه څېړونه ده، بلکې د کرنې او مالدارۍ په اړه د مالوماتو سربېره په علمي، ټولنیزو او ادبي برخو کې د مسلکي او پوهنیزو مالوماتو په اړه پوره غني ده، چې د هر مسلک وګړو تنده پرې ماتېږي.

یو ځل بیا د کرنیزې پرمختیا صندوق له ټولو کارکوونکو د زړه له تله مننه کوم، چې دا د ستاینې وړ قدم یې پورته کړی دی، د دوي د لازياتو مثبتو لاسته راوړنو او کامیابو په هیله!

درنښت

ډاکټر ایمل ارمان

د کرنیزې پرمختیا صندوق مشر

معرفی و تاریخچه صندوق انکشاف زراعتی

صندوق انکشاف زراعتی یک نهاد مالی دولتی بوده که برای انکشاف سکتور زراعت فعالیت مینماید. ثبت و رجستر این صندوق بعنوان یک نهاد مالی غیربانکی به اساس فرمان شماره ۶۶۲۰ دولت جمهوری اسلامی افغانستان در سال ۱۳۹۰ ه ش صورت گرفته که اساسنامه آن در ماه قوس سال ۱۳۹۱ ه ش توسط کابینه وزراء مورد تصویب قرار گرفته است. این صندوق توسط شورای عالی که اعضای آن مشمول اراکین عالی رتبه دولت، نمایندگان سکتور خصوصی و تمویل کنندگان میباشد، رهبری میگردد.

صندوق انکشاف زراعتی یک پروژه نیست، بلکه یک نهاد مالی است که در راستای ارایه خدمات قرضه های زراعتی و مشوره های تخنیکی فعالیت مینماید. این صندوق از زمان تأسیس اش در سال ۱۳۸۹ ه ش تاکنون تعداد قابل ملاحظه ای از قرضه های زراعتی را در اختیار زارعین و تاجران زراعتی در نقاط مختلف کشور قرار داده و توانسته است سهم فعالی در رشد زراعت و اقتصاد افغانستان داشته باشد.

این نهاد تنها به قرضه ها اکتفا نکرده است، بلکه به ارائه مشوره های تخنیکی معیاری در مطابقت با نوعیت کار و ضرورت شرکای خویش نیز اقدام نموده است. این صندوق در گذشته ها سهولتهای زیادی را برای زارعین و تاجران زراعتی ایجاد نمود، تا آنان بتوانند در نمایشگاه های زراعتی به سطح ملی و بین المللی اشتراک کرده با زارعین دیگر و تاجران زراعتی آشنایی حاصل نمایند، از تجارب و داشته های آنها در بهتر شدن و معیاری ساختن تولیدات خویش استفاده نموده با استاندارد های جهانی عیار و به فروش برسانند. همچنان با خرید مواد خام از دهات دور دست جاییکه فقر و بیکاری حکم فرما است، باعث ایجاد زنجیره بزرگ داد و ستد زراعتی شده و نقش مهمی را در راستایی ایجاد شغل در کشور ایفاء نماید.

به طور مثال میتوان از شرکت های تولید و پروسس آرد، تولیدکننده گان تجهیزات زراعتی، تولیدکننده گان مواد غذایی، فارم های تولید گوشت مرغ و لبنیات، پروسس کننده گان میوه خشک و صادر کننده گان میوه تازه، مغازه های فروش کود کیمیاوی، پروسس کننده گان کشمیره، سبزینه ها، باغداران و کوپراتیف های زراعتی در نقاط مختلف کشور نامبرد. این شرکتها نمونه های بارزی از همکاری های دراز مدت این صندوق بوده و همه افرادی هستند که با استفاده از قرضه های زراعتی صندوق انکشاف زراعتی کاروبار شانرا وسعت بخشیده اند.

مأموریت صندوق انکشاف زراعتی:

صندوق انکشاف زراعتی با ارایه خدمات مالی به دهاقین و سکتور زراعت که منجر به ازدیاد تولیدات، بهبود کیفیت محصولات و بازاریابی محصولات زراعتی میگردد، راحمایت میکند. این امر کمک میکند تا هدف اساسی وزارت زراعت، مالدارای و آبیاری کشور که اعاده اقتصاد مشروع زراعتی و رشد اقتصاد دهات است، برآورده شود.

اهداف:

صندوق انکشاف زراعتی به منظور تحقق اهداف ذیل فعالیت می نماید:

۱. عرضه خدمات مالی، کمک های تخنیکی و اعطای قروض طبق احکام قانون به دهاقین و سایر اشخاصی که در بخش تقویه زراعت و ارزش افزائی کمی و کیفی تولیدات و محصولات زراعتی اشتغال دارند و دسترسی به مارکیت های داخلی و خارجی .
۲. دسترسی دهاقین به قرضه های زراعتی، به خصوص دهاقین کوچک که از یک الی سی هکتار زمین در اختیار دارند.

چالشها، ابتکارات و نتایج:

چالش ها: رشد سکتور زراعت در افغانستان نسبت به کشور های همسایه سیر بطی را طی نموده است، که علت عمده آن قرار ذیل میباشد:

(الف): عدم اطمینان در مورد تهیه و تدارک مواد خام.

(ب): پروسه های غیرمناسب تولیدی.

(ج): عدم دسترسی به وجوه مالی.

اما خوشبختانه شرکت های که تاکنون از خدمات قرضه های صندوق انکشاف زراعتی استفاده نموده اند، به شرکت های بزرگ تولیدی مبدل شده اند. قبلاً تعداد زیادی از این شرکت ها با در حالت رکود قرار داشتند و یا هم با تولیدات ناچیز اکتفا می کردند. نبود امکانات مالی بیشتر برای فراهم آوری مواد خام تولیدی و عدم دسترسی به مشوره های تخنیکی چالش بزرگ دیگری فرا راه تاجران زراعتی در کشور به شمار می رفت.

ابتکار:

صندوق انکشاف زراعتی قرضه های متعددی را در اختیار شرکت های زراعتی در نقاط مختلف کشور قرارداده است، تا بتوانند تولیدات خویش را افزایش دهند. همچنان صندوق انکشاف زراعتی با پرداخت وجوه مالی پیشکی برای تهیه کننده گان مواد خام، تا در رشد اقتصاد کشور در سطوح مختلف سهیم گردند.

نتیجه:

بعد از اخذ قرضه از صندوق انکشاف زراعتی، شرکت های مذکور توانسته اند در جایگاه بهتری نسبت به گذشته در مارکیت قرار گیرند. چنانکه هر شرکت توانسته است

تولیدات اش را افزایش داده، فرآورده های تولیدی خویشرا در بازار های ملی و بین المللی به فروش برسانند.

این یکی از چندین مثال بارز است که نشان می دهد اگر قرضه ها بصورت درست مدیریت شوند، میتوانند در رشد و توسعه سکتور زراعت و در زندگی زارعین مؤثر واقع شود.

دستآورد های صندوق:

صندوق انکشاف زراعتی از آغاز سال روان میلادی تا کنون دستآورد های قابل ملاحظه داشته است، که از آن جمله میتوان به موارد آتی اشاره کرد:

• توزیع مبلغ مجموعی بیشتر از ۹۰۰ میلیون افغانی به کوپراتیف ها و کاروبار های زراعتی، فابریکه های تولید مواد غذایی، صادر کنندگان میوه تازه و خشک و نیز میانجی های مالی که با استفاده از وجوه صندوق به دهاقین جهت رشد امور زراعتی و مالدارای قرضه های کوچک را فراهم میسازند.

• عرضه خدمات تخنیکی به متشبین زراعتی در عرصه های مختلف منجمله ارائه سفارشات لازمه جهت اصلاح مشکلات و خلا های موجود، زمینه سازی برای اشتراک آنها در نمایشگاه های زراعتی، توسعه و انکشاف بازار، معیاری سازی محصولات زراعتی، مطابقت به محیط زیست و سایر موارد.

• اخذ منظوری مبلغ مجموعی ۱،۳ میلیارد افغانی از نزد کمیته های منظوری قرضه به رهبری وزارت محترم زراعت.

• جمع آوری مبلغ ۳۶ میلیون افغانی قرضه های صعب الحصول از طریق محاکم و ارگان های حقوقی.

• تحت پوشش قرار دادن ۳،۲۸۹ تن دهقان که از قرضه های صندوق بطور مستقیم مستفید گردیده اند.

• ایجاد زمینه کار برای بیشتر از ۱۰۰ تن از طریق اعطاء قرضه به سکتور زراعتی در ولایات مختلف کشور.

• طی مراحل درخواست های قرضه ۳۱ شرکت دیگر که مجموع قرضه آنها بالغ به ۱،۳ میلیارد افغانی میباشد.

• بلند بردن سطح عواید صندوق به بیشتر از ۱۰۸ میلیون افغانی تاکنون.

• اشتراک در تمام نمایشگاه های زراعتی، جلسات سکتوری، ورکشاپ ها جهت ارائه معلومات در مورد محصولات و خدمات به دست اندرکاران سکتور زراعت.

• صندوق از بدو تاسیس تاکنون توانسته تا مبلغ مجموعی بیشتر از ۱۰،۴ میلیارد افغانی را از طریق کمیته های قرضه منظور و از آن جمله مبلغ مجموعی بیشتر از ۷،۸ میلیارد افغانی قرضه را توزیع نماید. از زمان تاسیس تاکنون به تعداد ۴۵،۳۲۹ تن دهقان به صورت مستقیم از این قرضه ها مستفید گردیده اند.

افغانستان کې د کرنیزو مالي چوپړ تیاو وړاندې

کولو او غوښتنو (عرضې او تقاضا) په اړه

د ملي سروې لنډيز

د سروې په اړه:

دا ملي سروې په ۲۰۱۷م کال کې د کرنیز اعتبار بیاوړتیا دوهم پروگرام (ACE-II)، د کرنیزې پرمختیا صندوق، رحمن صافي نړیوال مشورتي شرکت (RSI Consulting) او السیس (Alcis) په مرسته د کرنیزو مالي خدمتونو عرضې او تقاضا مالومولو په موخه ترسره شوه، ترڅو د افغانستان کرنیزه برخه کې د شته مالي خدمتونو په اړه مالومات ترلاسه شي. دې سروې د پراخوالي پر اساس د هېواد ۱۶ ولایتونو کې بزگران او کرنیز شرکتونه تر پوښښ لاندې راوستل.

السیس (Alcis) چې د ځمکنی مالوماتو برخه کې یو تخصصی شرکت دی، د دې سروې ترسره کولو په موخه یې کرنیزې سیمې مشخصې کړې او همدارنگه رحمن صافي نړیوال مشورتي شرکت (RSI Consulting) د دې سروې ساحوي کارونه سرته ورسول.

د السیس په وسیله د سروې لپاره د ټاکل شوو سیمو ځانګړتیا دا وه، چې د سروې کارکوونکو وکولی شو، ۲۵۰ متره مربع سیمه کې د سروې سیمه یا ساحه د جی پی ایس له لارې مالومه او بزگرانو سره مرکې ترسره کړي.

کرنیزو مالي خدمتونو د عرضې او تقاضا په اړه د ملي سروې هدف دا وو، ترڅو د کرنیزو محصولاتو تولید کوونکي، ټولني او هغه بایلسی جوړونکي چې د دوي څخه ملاتړ کوي، د هغه مالوماتو د برابرولو له لارې چې دوي کرنیز اعتبار او مالي خدمتونو ملاتړ ته اړتیا لري، بیاوړي کړي، په ځانګړې توګه کلیوال او هغه وګړي چې بزګري کوي. د پرمختګ څېړونې لازمه وګڼله، ترڅو د دې سروې پايلې د لاندې راپور په بڼه ګرانو لوستونکو سره شریکې کړي.

د دې سروې بشپړ راپور د کرنیزې پرمختیا صندوق ادارې څخه ترلاسه کولی شئ:

د راپور محتویات:

سره له دې چې دا راپور مهمه موضوع څېړي، باید وویل شي: د کرنیزو پوړونو او نورو مالي چوپړ تیاو وړاندې کولو او غوښتنو برخه کې ډېر لږ مالومات موجود دي. دې سروې کې هڅه شوې چې د پوره جزیاتو په وړاندې کولو دا تشه ډکه شي، ترڅو له دې لارې کرنیز سکتور کې بهترو مالي اقداماتو ته لار پرانېستل شي.

دې سروې کې چې د هېواد په ۱۶ ولایتونو (مرکزي، ختیځو، شمالي، سویلي او لویدیځو سیمو) کې ترسره شوې، ۲۰۷۳۶ بزگرانو او ۵۴۱ کرنیزو شرکتونو سره مرکې شوي.

کرنیزو پوړونو وړاندې کولو ته کتنه:

د رسمي کرنیزو پوړونو وړاندې کوونکي د مالي موسسو بېلابېلو ډولونو څخه جوړ شوي، چې پکې سوداګریز بانکونه او غېربانکي مالي موسسې شاملې دي، غېربانکي مالي موسسې هغه ادارې دي چې غېر

تنظیم شوي پوړونه ورکوي لکه د اسلامي بانکونې او مالي خدمتونو د ملي اتحادیې کوپراتیف، د ورو پوړونو موسسې، افغان کلیوالي مالي شرکت، د سیمې په کچه د سیمې د ترویج موسسې او د کرنیزې پرمختیا صندوق.

کرنې لپاره د پور ورکړه:

ملي سروې وپتېله چې یواځې ۵ سلنه بزگران رسمي پوړونو ته لېوالتیا لري، که دغه شمېره د ټولو بزگرانو تخمیني شمېرې سره پرتله کړو، نو مالومولی شو افغانستان کې د بزگرانو اړتیا رسمي پوړونو ته ۳۲۲ میلیونه ډالر ده.

د ملي سروې راپور په اساس افغانستان کې د بزگرانو تقاضا کرنیز رسمي او غېر رسمي پوړونو ته ۱،۹ میلیارده ډالر وه.

۲۰۱۷م کال کې د ټولو رسمي پوړونو اندازه (چې بانکونو، د کوچني پوړونو موسسو او د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا ورکول کېدل) ۷۸۴ میلیونه ډالر وه، چې ۱۱،۳ سلنه (۶،۱۸ میلیارده افغانۍ) یې کرنیز پوړونه وو.

کرنې لپاره د پور ورکړه د ۲۰۱۵م څخه تر ۲۰۱۷م کال پورې ۲۷،۵ سلنه زیاته شوې وه.

هغه مهال د ټول رسمي کرنیز پوړونو (۶،۱۸ میلیارده افغانۍ) ۱۱،۲ سلنه یې بنځینه کاروبارونو ته ورکړل شوي وو.

ستر او واړه پور اخېستونکي د کرنیزو پوړونو تر ټولو لویه برخه جوړوي، چې ټول ارزښت یې ۴۴،۷ سلنه او ۴۱،۷ سلنه دی. واړه او منځني پور اخېستونکي د کرنیزو شرکتونو د پور یوه نامتناسبه برخه جوړوي، یانې یواځې ۱۰،۶ سلنه، دا شمېره پخپله پوړونو ته د ورو او منځنیو شرکتونو ستونزې په ګوته کوي.

د پور ورکوونکو او پور اخېستونکو ویشنه:

۱. ستر: (۲۵۰،۰۰۰ ډالر یا زیات): بانکونه، د کرنیزې پرمختیا صندوق.

۲. منځني: (۲۵،۰۰۰ - ۲۵۰،۰۰۰ ډالر) د کرنیزې پرمختیا صندوق، افغان کلیوالي مالي شرکت او د ورو پوړونو لومړی بانک.

۳. واړه: (۲۵،۰۰۰ ډالرو پورې) د ورو پوړونو موسسې او د محلي سطحې سیمې د ترویج موسسې.

د ورو پوړونو سکتور د ۹۰ سلنه څخه ډېرو هغو پور

اخيستونکو ته پور ورکوي چې د کرنیزو پوړونو د راکړې ورکړې تجربه ولري. د دغو پور اخېستونکو یواځې ۵،۲۰۹ تنه بنځینه دي. کرنیزو پوړونو ته د بنځو د محدود لاسرسي د لا څرګندوالي لپاره باید وویل شي، چې دوي د ورو پوړونو موسسو د ټولو پور اخېستونکو ۳۹ سلنه جوړوي، د همدې موسسو د کرنیزو پوړونو ترلاسه کوونکي یواځې ۱۱،۲ سلنه یې بنځینه دي.

کرنیزو پوړونو غوښتنې ته کتنه:

د ورو پوړونو موسسې اوسمهال یواځې ۳۵،۴ میلیونه ډالر بزگرانو ته د پور په بڼه وړاندې کوي، چې دا د تقاضا یواځې ۱۰ سلنه جوړوي.

په دې اړه محدودیتونه عبارت دي له: تضمین، د پوهې کموالی، کلتوري او ټولنیزې ستونزې، د ځانګو څخه لېرې والی او اسلامي پور ته ترجیح ورکول.

د غېر رسمي پوړونو او رسمي موسسو څخه د ټولو بزگرانو د کرنیز پور تقاضا ۱،۹ میلیارده ډالر ده.

افغانستان کې د ټولو سوداګریزو پوړونو کچه (کوم چې د بانکونو، د ورو پوړونو موسسو او کرنیزې پرمختیا صندوق له لورې وړاندې کېږي) ۷۸۴ میلیونه ډالر ده، چې له دې ډلې یواځې ۱۱،۳ سلنه کرنیز سکتور ته ورکول کېده.

اوسمهال د کرنیز پور لپاره غوښتنه د ټولو سکتورونو د شته سوداګریزو پوړونو په وړاندې دوه برابره ده.

د ټولو سرچینو څخه د پور د تقاضا پرتله کول د وړاندې کولو او غوښتنو ترمنځ د یو ستر واټن شتون څرګندوي.

یادونه: د غوښتنې په اړه دا مالومات یواځې د بزگرانو په اړه دي، د کرنیزو شرکتونو غوښتنه شامله نه ده.

د پور کارونه:

ترلاسه شوی پور د بزگرانو له لوري د فصلونو زیاتولو او یا هم د کرکيلې د ځمکې د پراخولو لپاره کارول کېږي. لنډمهاله پور څخه کورني مصرفونه، تخمونه، کیمیاوي سرې، د اوبه خور لپاره تېل او داسې نورو کارونو لپاره ترې ګټه اخېستل کېږي. منځمهاله او اوږد مهاله پوړونه د څارویو لپاره کتارو جوړولو، ودانېو، د څارویو رانیولو، ماشینونو او په ځانګړې ډول د اوبو لګولو زېربناوو لپاره کارول کېږي. اوږد مهاله پور بیا د ودانېو او داسې نورو کارونو په موخه کارول کېږي.

د رسمي پور لاسته راوړنې سره تړلې ننگونې:

که د رسمي مالي خدمتونو په اړه مالومات او گڼه اخیستنې کمه ده، خو د مالوماتو کموالی د پور د لاسته راوړلو په لار کې اساسي خنډ نه دی. اساسي ستونزه کرنیزو برخو کې د پانګونې څخه لاسته راټولونکې گڼه ده، چې بزگران نه هڅوي د زیات وخت، رسمي مغلو پیاوړتیا، لوړ فیس او سود له امله پور واخلي.

په ټولیزه توګه یواځې ۸ سلنه بزگران وايي: چې د بانک څخه یې پور اخیستی، ۵ سلنه یې د ورو پورونو موسسو او ۱ سلنه د کوپراتیفونو څخه پور ترلاسه کړی دی. د هغو کسانو له ډلې څخه چې پور ته لاسرسی لپاره یې هڅه نده کړې، ۶۱ سلنو ویلي: دوي داسې پور نه اخلي چې د سود بدل کې وي. ۳۱ سلنه بزگران بیا دا اندېښنه لري چې او به نشي کولی، پور بېرته ورکړي.

د بانک له لارې د پور گټه دا ده چې ډېر پور ترلاسه کولی شي، خو یو بزګر وویل: د بانک پور ډېر سترې کوونکی او لوړ سود لري، چې ډېرې نورې غټې ستونزې هم رامنځته کولی شي.

کرنیزو شرکتونه:

دا سروې بنایي چې کرنیزو شرکتونه هم پورونو ته اړتیا لري او د دې لارې خپلې سوداګرۍ ته وده او پراختیا ورکولی شي. کرنیزو شرکتونه یوازې دومره سرمایه لري چې خپل کاروبار سره مرسته وکړي، خو ډېر پرمختګ نشي ورکولی، نو د کرنیزو شرکتونو لپاره پور ډېر اړین دی.

په اوسط ډول د کرنیزو شرکتونو د کلنۍ راکړې ورکړې حجم ۳۱،۷۱۰ ډالر دی. یواځې ۴ سلنه شرکتونو ویلي چې دوي مالي ذخیره درلوده (۹ سلنه د هغو لپاره چې د راکړو ورکړو حجم یې ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ / ۱۵،۰۰۰ ډالر یا زیات وو).

ځینو شرکتونو ویلي دوي اړ وو چې په محتاط ډول خپلې پیسې مدیریت کړي او د توکو او خدمتونو وړاندې کول جاري وساتي. په ټوله کې ۴۰ سلنه شرکتونو ویلي چې په ځینو فصلونو کې د پیسو جریان د ستونزو سره مخامخ وي چې دا پخپله د کرکېلي د بېلابېلو موسمونو د اغېز ښکارندوی دی.

پر دې سربېره په ټول هېواد کې یواځې ۲۷ سلنه شرکتونو ویلي چې دوی د بانک یا د ورو پورونو د موسسې سره مالي حساب لري (۴۳ سلنه هغه سوداګرۍ چې د راکړو ورکړو حجم یې ۱۰،۰۰۰،۰۰۰ افغانۍ / ۱۵،۰۰۰ ډالر یا له هغه څخه زیات دی).

دا پخپله په پراخه توګه افغانستان کې د نغدو پیسو پر بنسټ ولاړ د کرنیز اقتصاد ښکارندوی دی. په ټوله کې ۳۷ سلنه کرنیزو شرکتونه وايي: چې پور ته اړتیا لري، خو یواځې ۶ سلنه شرکتونه وايي چې دوي کولای شي غیر رسمي مالي پور ترلاسه کړي، ځکه چې غیر رسمي سرچینې نشي کولی چې دومره په لوړه کچه پورونه ورکړي چې له ۱۰،۰۰۰ تر ۸۰،۰۰۰ ډالرو پورې رسېږي او اوسط یې ۳۰،۲۴۳ ډالر وي.

د ټولو سروې شویو کرنیزو شرکتونو له ډلې یواځې ۱۲ سلنو ویلي چې دوي پخوا د پور د لاسته راوړلو لپاره مراجعه کړې او د دوي څخه یواځې ۵ سلنه پور ترلاسه کړی دی. د دې پورونو اوسط ۱۶،۷۸۲ ډالر وو.

د کرنیزو شرکتونو له لورې د پور کارول:

هغو سروې شویو شرکتونو چې پور ته یې مراجعه کړې، ۳۱ سلنو د توکو پېرودلو، ۲۱ سلنو د نقلیه وسایطو، ۱۹ سلنو د پور

بېرته ورکړه، ۱۷ سلنو د ودانیو ترمیم او ودانولو او ۱۳ سلنو یې ماشین الاتو لپاره کارولې دي. د تېرو پور اخیستونکو په پرتله اوسمهال اړ شرکتونه ډېره لېوالتیا لري چې ساختماني پورونه (۲۹ سلنه) او برعکس د تېرو پور اخیستونکو په پرتله د توکو راټیولو ته کمه علاقمندی (۱۲ سلنه) لري.

د کرنیزو شرکتونو لپاره د پور غوره شرایط:

کرنیزو شرکتونه اوږد مهاله پورونو ته اعتبار او ترجیح ورکوي چې موده یې ۲ تر ۵ کلونو پورې وي، ترڅو په اسانه او د حاصلاتو د لاسته راوړلو په مهال له بزگرانو پورونه راټول کړي.

د رسمي پور ترلاسه کولو سره تړلې ننگونې:

د اکثره سوداګریزو شرکتونو (۸۹ سلنه) چې دوي پخوا د پور غوښتنې کړې وي، منل شوي دي. هغه چې رد شوي، علت او دلیل یې عبارت دي له: د مالي سجل نشتون (۴۳ سلنه)، د ضمانت نشتوالی (۲۹ سلنه) او د بېرته ورکړې یې وسي (۲۹ سلنه).

د عرضي (وړاندې کولو) اړخ:

افغانستان داسې هېواد دی چې پکې د مالي وندې شمولیت کچه خورا ټیټه ده. یواځې ۱۰ سلنه افغانان په رسمي مالي موسسو کې بانکي حسابونه لري.

افغانستان کې د کرنیزو پورونو رسمي سرچینې عبارت دي له: سوداګریز بانکونه، د ورو پورونو موسسې، مالي شرکتونه او د کرنیزې پرمختیا صندوق. دغو پور ورکونکو د ۲۰۱۷م کال تر پایه پورې کرنیزو شرکتونو ته په بسپارې توګه ۶،۱۸ میلیارده افغانۍ پورونه ورکړي وو. دا د ۲۰۱۵م کال په پرتله ۲۷،۵ سلنه زیاتوالی بنایي. اوسمهال کرنیز پور افغانستان کې د رسمي سکتور د ټولو پورونو ۱۱،۳ سلنه جوړوي. په ۲۰۱۵م کال کې دغه شمېره ۸،۷ سلنه وه. د دې علت د یادو ادارو لخوا د کرنیزو پورونو په برخه کې کمه پانګونه ده.

د ۲۰۱۵م او ۲۰۱۸م کلونو ترڅ کې مخ پر ځو اقتصادي او امنیتي شرایط پخپل وار کرنیزو سکتور کې د خطرونو د زیاتوالي لامل وګرځېدل، چې له امله یې د کرنیزې پرمختیا صندوق د خپلې پانګونې د ودې ونډه محدوده کړه. د زراعتي سکتور د پورونو په برخه کې د سوداګریزو بانکونو د پانګونې ونډه ۴،۲ سلنه، د ورو پورونو د موسسو ۲۷ سلنه او د کرنیزې پرمختیا صندوق ۱۰۰ سلنه وه. د سوداګریزو بانکونو لخوا د کرنیزو پورونو برخه کې د پانګونې زیاتوالی کېدی شي په بسپارې توګه کرنیز پور ته لاسرسی د پراختیا سبب وګرځي. افغانستان کې کرنیزو پورونو ته محدود لاسرسی د دې سکتور د ودې او پراختیا پر وړاندې یو خنډ شمېرل کېږي. که څه هم دغه سکتور د هېواد د ناخالصه ملي تولید ۲۲ سلنه جوړوي او ۷۸،۶ سلنه وګړو ته چې پکې ۵۳ سلنه د کلیوالو سیمو خلک دي، د کار زمينه برابره کړې، خو د هېواد د اقتصادي ودې په نسبت د دې سکتور د بدلولو لپاره پورونو ته د لاسرسی اوسنی کچه کافي نده.

پر بانکونو یې باوري دودیز عوامل لري. له یوې خوا عامه ذهنیت داسې ګڼي چې بانکي او اسلامي اصول یو بل سره په ټکر کې دي او له بلې خوا د کابل بانک سقوط او په سیستم کې د فساد شتون هم دې موضوع ته د بې اعتمادۍ لمن وهي.

د کرنیزو پور وړاندې کول، د بازار ویش:

اوس مهال کرنیز پورونه سترو او ورو پور ورکونکو ته ورکول کېږي. دا د ټولو پورونو ۸۹،۴ سلنه برخه جوړوي. د کرنیزو پورونو لپاره برخه (۱۰،۶ سلنه) د ورو او منځنیو کرنیزو شرکتونو ته ورکول کېږي. د کرنیزې پرمختیا صندوق پدې برخه کې ډېری شرکتونو ته پورونه ورکړي او تمه کېږي چې خپل موجودیت به د ۲۵،۰۰۰ څخه تر ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پورونو د ورکړې له لارې نور هم ځلانده کړي.

د رسمي کرنیزو پورونو عرضه کوونکي:

د سوداګریزو بانکونو سکتور د پنځلسو بانکونو څخه جوړ دی. له دې ډلې درې دولتي، نهه خصوصي او درې نور یې بهرني بانکونه دي. په ټوله کې د سوداګریزو بانکونو لخوا د پور ورکړه ډېره محدوده وه. د ۲۰۱۷م کال تر پایه د مجموعي پور او شتمنی ترمنځ تناسب ۱۳،۵ سلنه وو. دا ډېره ټیټه کچه وه، په تېرو دوو کلونو کې د بانک لخوا د مجموعي پورونو ونډه نوره هم ټیټه شوې وه، چې د ۴۵،۵ میلیارده افغانیو څخه ۴۲،۷ میلیارده ته ښکته شوې او ۶،۲ سلنه تنزل یې ښکاره کاوه. د بانکونو لخوا د پور د یو بل اساسي شاخص په توګه د پور او شتمنی ترمنځ تناسب هم د ۱۶،۶ سلنه څخه ۱۳،۵ سلنه ته ټیټ شوی وو. پدې موده کې بانک ته د پېسو سپارل زیات شوي وو. مانا دا چې د ۱،۲ میلیارده څخه ۱،۷ میلیارده ته ختلي وو. بانکي سیستم ۲،۳۹۶،۶۱۸ پېرودونکو (د پېسو سپارونکو) ته خدمتونه وړاندې کول او پدې کې د پور اخیستونکو شمېر یواځې ۶۴،۱۱۰ وو. څرګنده ده چې دغه پیسې د پور ورکولو لپاره نه کارول (پانګونه) کېدې.

د کرنیزو سکتور لپاره پورونه نور هم محدود وو. که څه هم د ډېر ټیټ پېل څخه ۴۶ سلنه زیات شوی او اوس د ټولو پورونو ۴،۲ سلنه ونډه جوړوي چې پکې تولید، د کرنیزو توکو پروسس او نور اړونده فعالیتونه شامل دي، د بانکونو لخوا د پور ورکړه د ګوتو په شمېر بانکونو (د افغانستان نړیوال بانک، غضنفر بانک او باخترا بانک په شمول) لخوا ترسره کېږي او پر محدودو صادر کوونکو او د کرنیزو توکو پر پروسس کوونکو تمرکز لري. د کرنې لپاره د پور د وندې څخه یواځې ۱۰ سلنه یې له څارویو او کرنیز تولید لپاره ورکول کېږي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق:

د ۲۰۱۷م تر دسمبر میاشتې د ورکړل شویو پورونو اندازه ۱۰۳ میلیونه ډالر وه، پدې کې هغه ۲۲ میلیونه ډالر پورونه هم شامل وو، چې پوره ورو سره وو. افغانستان کې د امنیتي او اقتصادي وضعیت د خرابېدو له امله د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور ورکولو او شتمنیو د اختصاص یوه محتاطه پالیسي غوره کړه چې له امله یې د وندې د ودې مخه نیول شوې وه. لږ تر لږه ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پور اندازې د ټاکلو له لارې د کرنیزې پرمختیا صندوق په اصل کې د مستقیم پور ورکولو پواسطه د کرنیزو پورونو د بازار لویه برخه خپل هدف وټاکه. هغه مهال د کرنیزې پرمختیا صندوق د ورو پورونو (۲۵،۰۰۰ - ۱۰۰،۰۰۰ ډالر) د وړاندې کولو په موخه د کرنې واړه او منځني شرکتونه په نښه کول وو.

د ورو پورونو موسسې:

د افغانستان د ورو پورونو اتحادیه د بېلا بېلو څلورو موسسو څخه جوړه شوې چې عبارت دي له: فینکا افغانستان، متحد، اوکسس افغانستان او ایکسچینجر زون.

د افغانستان د ښځو شورا، د آغا خان بنیاد، AREDP او لاس په لاس افغانستان د ۲۰۱۷م کال د دسمبر میاشتې تر ۳۱ نیټې پورې د ورو پورونو موسسو ۱۹۸،۷۹۷ پور اخیستونکي (۳۹ سلنه ښځې) او همدارنگه ۳۲۶،۵۲۳ سیموونکي (۳۴ سلنه ښځې) درلودل. دغه پور اخیستونکو او سیموونکو ته د سوداگریزو بانکونو لخوا خدمتونه نه وړاندې کېږي.

افغانستان کې د ورو پورونو د موسسو ۱۵۲ څانګې شتون لري. له دې ډلې ۳۹ سلنه یې په ولسوالیو کې دي. د ورو پورونو هغه موسسې چې کرنیز پروګرامونه پرمخ بیايي، څلور دي چې پورته ذکر شول. د ورو پورونو لومړنی بانک د ۱۰،۰۰۰ ډالرو څخه تر ۲۵،۰۰۰ ډالرو پورې واړه پورونه ورکوي. دا چې افغان کلیوالي مالي شرکت د افغانستان د ورو پورونو د اتحادیې غړیتوب لري، دا شرکت ۲۰،۰۰۰ ډالرو څخه تر ۵۰۰،۰۰۰ ډالرو پورې پورونه ورکوي. د ۲۰۱۷م کال تر پایه، د کرنیز سکتور د ورو پورونو د ادارو پورونه ۲،۹ میلیارده افغانیو ته رسېدل. دا د ورو پورونو د ادارو د ټولو ورو پورونو ۲۷ سلنه برخه تشکیلوله.

د اسلامي مالي سیستم ونډه:

دا چې افغانستان کې رسمي اسلامي مالي سیستم نوې پدیده ده، خو بیا هم وګړي یې د دې سیستم نه ډېره ګټه پورته کوي. د افغانستان بانک لخوا نوي اصول او مقررات په بانکي سیستم کې د لارښاتو پېسو پر ذخیږې د اسلامي بانکولۍ د اصولو پر لارښاتو تطبیق او اطمینان مثبت تاثیر لري، خو بیا هم دغه سروې ښایي چې د پام وړ لاسته راوړنه نده شوې. تراوسه اسلامي بانکدارۍ کې د پېسو په ذخیږه کې ۲۴ سلنه زیاتوالی راغلی دی. پداسې حال کې چې د پور اخیستونکو شمېر د ۲۰۱۵م او ۲۰۱۷م کال ترمنځ یواځې ۱،۷ سلنه زیات شوی و.

د کرنې برخې د پرمختګ لپاره د اسلامي بانکولۍ په اصولو کې د پور ترلاسه کولو ته اکثره لېوالتیا لري، خو د دوی محافظه کاري یا په بله مانا د سود څخه ویره، دغې پور ته دوي نه پرېږدي. ځینې اسلامي علماء د اسلامي مالي سیستم په اړه پوره مالومات نلري او خلکو ته یاد پور حرام بیانوي. پداسې حال کې چې اسلامي مالي سیستم حلال دی.

اوسمهال افغانستان کې اسلامي مالي سیستم د ودې په حال کې دی. سوداگریزو بانکونو، د ورو پورونو موسسو او د کرنیزې پرمختیا صندوق، تر دې دمه بشپړ اسلامي مالي محصولات وړاندې کړي دي.

د ورو پورونو لومړنی بانک هم ورو او منځنیو شرکتونو ته د ۲۵،۰۰۰ څخه تر ۱۰۰،۰۰۰ ډالرو پورې پورونه ورکوي. ورو او منځنیو شرکتونو ته د دې بانک پورونه ۱۷ سلنه جوړوي. ورو او منځنیو شرکتونو ته د دې بانک د پورونو ۳ سلنه د کرنې برخې ته ځانګړي ده.

پور ته د لاسرسي پر وړاندې اساسي خنډونه:

هېواد کې د سوداگریزو بانکونو ۴۷۷ څانګې فعالیت کوي. د بانکي اصولو په اساس د ۱۱۵،۰۱۱ وګړو پر سر یوه څانګه برابرسټل کېږي. همدارنگه یادې څانګې اکثره ښارونو کې موقعیت لري او یواځې ۲۷ سلنه یې کلیوالي خلکو ته خدمتونه وړاندې کوي. دا خپله یو ستونزه ده. کلیوالي خلک د وخت او د پیسو د لګښت له امله یادو خدمتونو ته په اسانه لاسرسي نلري او همدارنگه د دې خدمتونو نه ناخبره پاتې کېږي. د دې سره د دوي کرنیز فعالیتونه د خنډ او ځنډ سره مخ کېږي.

په عمومي ډول هېواد کې د زده کړې ټیټه کچه (۵۲ سلنه نارینه او ۲۴،۲ سلنه ښځینه)، د ضمانت او شرعي قبالو کموالی، د پور د سود لوړه بیه، ټولنیزې او کلتوري ستونزې، د پور د ورکړې پر وړاندې لوي خنډونه دي.

د یو بزګر کیسه:

دې سروې کې د یو ۴۳ کلن بزګر د ژوندانه په اړه مالومات وړاندې شوي چې نوموړی ۲۲ جریبه ځمکه او ۱۲ اولادونه لري. له ۲۲ جریبه ځمکې یواځې ۱۴ جریبه ځمکه کې کرکېله کوي. نوموړی د رسمي مالي خدمتونو څخه ناخبره دی. پداسې حال کې چې د نوموړي کور د مالي خدمتونو موسسې څخه ۱،۵ ساعته واټن لري. د ده د کورنۍ میاشتني عاید ۳۳۵ ډالر کېږي چې په هر کس ۲۸ ډالر رسېږي. نوموړی هېڅ سیمه نلري.

نوموړی په بېلا بېلو موسمونو کې د خپل فصل د کیمیاوي سرو او تخمونو لپاره د کلیوالو او هټۍ والو څخه پور اخلي چې د دغو پورونو کلنی ارزښت ۷۷۵ ډالر دی. د فصل د سرته رسېدو سره سم خپل حاصل ټولوي، ترڅو پور بېرته ورکړي. هغه غواړي یو اوږد مهاله پور ترلاسه کړي، ترڅو د لمړیزې برېښنا له لارې خپلې ټولې هغه ځمکې خړوبې کړي چې اوس یې د جنراتور له لارې خړبوي. هغه وايي: اقتصاد یې غوښتنه نه کوي چې د ۲۰۰،۰۰۰ افغانیو په ارزښت د لمړیزې برېښنا لپاره پور واخلي. هغه رسمي پور هم نه اخلي، ځکه داده ندی چې د بانک د پور شرایط پوره کولای شي، ځکه یا به پور واپس ورکوي او یا به په پور کې د ضمانت په ډول د ورکړې ځمکې نه خلاصېږي.

خاورو کې زر:

افغانستان کې یو شمېر بزګران له څولسیزو راپدېخوا د حیواني سرې پر ځای له کیمیاوي سرې ګټه اخلي. د ځینو بزګرانو په خبره، په خپل وخت کرکېله یا کرکه کې له سپینې او تورې کیمیاوي سرې ګټه اخیستنه د کرنیزو محصولاتو د ډېروالي سبب ګرځي.

د کابل قره باغ ولسوالۍ یو بزګر څه ناڅه له ۳۰ کلونو راپدېخوا په کرونده کې له کیمیاوي سرې کار اخلي. نوموړی وايي: چې له دې سرې په ګټې اخیستني سره یې حاصلات ډېر، کفایت یې لوړ او بازار کې په ښه بیه پلورل کېږي. هغه زیاتوي چې کیمیاوي خاوره زمونږ لپاره خاوره (سره) نه ده، بلکې زر دي.

د افغانستان سوداګرۍ او خوراکي توکو ارزونه

عاشق دوست مومند

کچه هم زیاته شوې. د راپورونو له مخې په ۱۳۹۶ ل کال (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کې د افغانستان ټولټال صادرات ۸۳۱،۹ میلیونه ډالر ښودل شوي، چې دا کچه د ۱۳۹۵ ل کال (۲۰۱۶ - ۲۰۱۷م) په پرتله ۳۹،۵ سلنه زیاته شوې. د یادونې وړ ده چې ۱۳۹۶ ل کال (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کې د هېواد صادراتو برخه کې ۵۰،۸ سلنه ونډه د تازه او وچې میوې وه. د هېواد د تازه میوې صادرات د تېر کال په پرتله ۱۱۸ سلنه او د وچو میوې صادرات ۷۸،۷ سلنه زیات شويدي. د هېواد صادراتو د زیاتوالي عمده لامل د هوليې دهلیزونو پرانېستل او د منځنۍ اسیا هېوادونو سره د سوداګرۍ ډګر کې نسبي او دوامداره اړیکې ښودل شوې.

افغانستان د اوبو په ډګر کې په پوره اندازه زېرمې لري. که چېرې وغواړو چې په راتلونکو وختونو کې د خوراکي او نورو کرنیزو توکو په ډګر کې پرځان بسیا شو، باید د هېواد د کښت وړ ځمکه چې اوس مهال شاړه پرته ده، په اوبو خړوبه، د کرنې او کښت جوګه کړو.

افغانستان د خوراکي اړتیاوو لویه برخه له کاونډیو هېوادونو واردوله. په همدې کال کله چې د افغان مهاجرینو د بېرته راستنېدو لړۍ پېل شوه، د وارداتو دا کچه نوره هم په لوړېدو شوه چې د مرکزي احصایې د راپورونو له مخې په ۱۳۹۱ ل کال (۲۰۱۲ - ۲۰۱۳م) کې د ۱۳۸۷ ل (۲۰۰۸ - ۲۰۰۹م) کال په پرتله د افغانستان د وارداتو کچه درې ځلې زیاته شوه او ۱۳۸۷ ل (۲۰۰۸ - ۲۰۰۹م) کال کې د افغانستان ټولټال واردات ۳،۲ میلیارده امریکایي ډالر وو، خو بیا په ۱۳۹۱ ل (۲۰۱۲ - ۲۰۱۳م) کال کې دغه کچه ۹،۶۸ میلیارده ډالرو ته لوړه شوه.

د افغانستان د مرکزي احصایې د شمېر له مخې په ۱۳۹۶ ل (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کال کې د افغانستان ټولټال واردات ۷،۷۹ میلیارده امریکایي ډالر وو چې په هغه وارداتو کې د خوراکي توکو ونډه ۲،۴۶ میلیارده ډالر وه او د غنمو او اوږو وارداتو ونډه پکې ۹۰۸ میلیونه امریکایي ډالر ثبت شوي وو.

د کرنې متخصصین د غنمو وارداتو کې د زیاتوالي عمده لامل هېواد کې وچکالي او اورښتونو کموالی بولي. که څه هم د افغانستان واردات زیات شوي، خو په خوا کې ورسره د هېواد د صادراتو

افغانستان وچه کې راګېر او د خوراکي توکو د کمښت په برخه کې د ډېر زیان لیدونکو هېوادونو له ډلې شمېرل کېږي. دا په داسې حال کې ده چې د افغانستان د اقتصاد یوه غټه برخه هم په کرڼه تکیه کوي او نږدې ۸۰ سلنه وګړي یې په کرنیزو یا ورته کارونو بوخت دي. ۱۳۹۶ ل (۲۰۱۷ - ۲۰۱۸م) کال کې د افغانستان ناخالص داخلي تولیداتو (GDP) څخه یې (۲۳،۷ سلنه) برخه د کرنې او کرنیزو توکو څخه جوړېده. د افغانستان په تولید ډول له ۶۵ میلیونه هکتاره ځمکې ۱۲ سلنه یې چې نږدې ۹،۶ میلیونه هکتاره کېږي د کښت وړ ده، چې اوس مهال نږدې ۵،۵ میلیونه هکتاره ځمکه په دايمي یا لنډ مهاله توګه کرل شوې. له دې ډلې ۱،۷۸ میلیونه هکتاره ځمکه ځنګلونه او ۱،۱۴ میلیونه هکتاره یې للمي ځمکه ده. سربېره پردې افغانستان یو له هغو هېوادونو دی چې د خوراکي اړتیاوو لویه برخه له نورو هېوادونو واردوي.

د راپورونو پر بنسټ که چېرې هېواد کې په پوره کچه اورښت وشي، نو د هېواد دننه ۹۰ سلنه د اړتیا وړ تولیدات لاسته راتللی شي. په ۲۰۰۱م کال کې چې کله نړیوالې ټولنې او نورو مرستندویه ادارو افغانستان کې کار پېل کړ،

د لا زیاتو مالوماتو لپاره د انټرنېټ له لارې دې لینک ته لار شئ: <https://www.nsia.gov.af>

اسلامي بانکولي د اسلام

راتگ سره رامنځته شوي ده!

استاد قريب الرحمن «لبيب»

سره د پيسو په بدل گټه اخېستنه قطعاً حرامه شوه. په دې توپير بدله شوه چې که چا قرض اخېستو، اخېستل يې منع نه وو، مگر گټه اخېستل يې پرې منع شول. ځکه دا سود وگنل شو. که چا نه غوښتل چاته قرض ورکړي، کولی يې شول چې د مضاربه، مشارکې يا هم بيع په شکل يې ورکړی وي. همدا مهال بيت المال رامنځته شو. بيت المال داسې وو لکه نن چې دولتي مرکزي بانکونه لرو. د هغه وخت بيت المال به د خلکو سره کمک کولو، دکاټونه، ماليه او نورې پېسې به يې راټولولې.

په دې ډول راکړو ورکړو کې ښه مثال د زبير بن عوام (رض) يا د ده د ځوی عبدالله ابن زبير (رض) دی. هغه به د بانکونو رول ادا کولو، دوي په امانت ساتنه کې ډېر پېژندل شوي وو، خلکو به خپل امانتونه دوي سره ساتل. د وخت تېرېدو سره د زبير ابن عوام (رض) ځوی عبدالله ابن زبير (رض) پدې کې بدلون راوست. خلکو نه به يې پيسې امانت نه بلکې د پور په نوم اخېستلې. ځکه چې په امانت پيسو يې د اسلام د اصولو له نظره کار نشو کولی. عبدالله ابن زبير (رض) به د خلکو امانت پيسې د پور په نوم اخېستلې او کار به يې پرې کولو. کله چې به د چا خپلو پيسو ته اړتيا شوه، نو نوموړي به په خپل وخت پيسې بېرته ورکولې. د امانت کېښودلو نه به نوموړي ته په پور ورکولو خلک ډېر خوښ ښکارېدل. ځکه د امانت ساتلو په وخت کې که کومه ستونزه رامنځته شې او امانت له منځه لاړ شي، نو امانت ساتونکی يې مسؤليت نه لري او نه په بېرته ورکولو مکلف دی. اگرچې د امانت څخه د کارونې گټه نشي اخېستلې، خو د پور په ورکړه پور اخېستونکی مکلف دی، ترڅو په خپل وخت پور بېرته ادا کړي، که په وړاندې يې هرډول ستونزه هم رامنځته شي.

سيستم موجود وو چې هغه مهال مقارضه بلل کېده. د عربانو تر منځ د پيسو د راکړې ورکړې معموله لار وه چې يو کس به پيسې اخېستې او کار به يې پرې کولو، گټه يې سره شريکه وه. اسلامي بانکولۍ کې دې ډول راکړې ورکړې ته مضاربه وايي. اوسنۍ بانکولۍ کې يې بيا (Loan Finance) يا د پور په اساس تمويل بولي. دا هم هغوي په سوداگريزو چارو کې درلودله. قرض به يې اخېستو او خپل کاروبار به يې پرې کولو او بدل کې به يې د پيسو مالک ته سود ورکولو.

لومړۍ دوره: د حضرت محمد (ص) په نبوت د مبعوث کېدو نه وړاندې، خديجې (رض) چې ډېره مالداره ميرمن وه او مسلماننه شوې لا نه وه، حضرت محمد (ص) ته د هغه (ص) د ايماندارۍ، امانتدارۍ، صداقت او نېکو اخلاقو لرونکو له امله پيسې ورکولې او هغه (ص) مضاربه سره سوداگري پرې کوله. دواړه په گټه او تاوان کې سره شريک وو.

دويمه دوره: کله چې رسول الله مبارک په نبوت مبعوث شو، اسلامي اصول او قوانين نه يواځې عباداتو کې بلکې د ژوند په هره برخه کې رامنځته شول. اسلام د مالي نظام څخه منع ونيکه، بلکې شرايط او اصول يې ورته وضع کړل. دا چې مضاربه د اسلام سره په ټکر کې نه وه، نو د مالي نظام دا معامله يې پر ځای پرېښوده. ځکه مضاربه کې يو کس پيسې ورکوي او بل پرې کار کوي او گټه کې سره شريک وي. په مضاربه کې د پيسو تاوان مالک ته رسېږي. ځکه څوک چې په پيسو کار کوي د هغه د کار او د وخت تاوان کېږي.

خو د پيسو په اساس تمويل يا (Loan Finance) چې د پيسو په بدل کې به گټه اخېستل کېده، د اسلام د راتگ

استاد قريب الرحمن لبيب د اسلام آباد اسلامي نړيوال پوهنتون د شرعياتو او قانون پوهنځي څخه فارغ او د همدې پوهنتون د اسلامي بانکولۍ او اسلامي اقتصاد برخه کې ماسټري لري. نږدې څلور نيم کاله يې په همدې پوهنتون کې د اسلامي بانکولۍ او اسلامي اقتصاد پورې د تړلو مضمونونو د استاد په صفت دنده هم ترسره کړې او دا مهال د ننگرهار پوهنتون د شرعياتو پوهنځي د فقه او قانون په څانگه کې په استاذۍ بوخت دی. د دې ترڅنگ د کرنيزې پرمختيا صندوق د شريعه بورډ غړی هم دی، چې په پرله پسې توگه يادې ادارې سره د اسلامي اصولو په رڼا کې د اسلامي بانکولۍ په اړه خپلې مشورې شريکوي. د اسلامي بانکولۍ په اړه مو ترې پوښتلي چې هغه يې ځواب داسې وايي:

اسلامي بانکولي

اوسمهال بانکولي د انسان د ژوند يوه مهمه برخه جوړوي. د پخوانۍ بانکولۍ نمونې او چارې اوسنۍ بانکولۍ ته ورته دي. د اوس په څېر، پخوا هم بانکولي د اقتصاد يوه مهمه برخه گنل کېده. دې ته په کتو د اسلامي بانکولۍ تاريخ په درې برخو ويشو:

- (۱) د اسلام راتگ نه مخکې مالي نظام
- (۲) د اسلام راتگ سره مالي نظام
- (۳) اوسنی مالي نظام

که د اسلام راتگ نه مخکې مالي معاملاتو ته وگورو، دې نتيجه ته رسېږو چې عرب قوم يو سوداگر قوم وو. ژوند يې په سوداگرۍ ولاړ وو. که څه هم د بانکولۍ اوسنۍ چارې هغه وخت نه وې، خو بانکولي تر سترگو کېدله. د مثال په ډول، هغه مهال د مضاربه

دریمه دوره: د ننني وخت بانکولي د نولسمې پېړۍ په اوڅرو او د شلمې پېړۍ په اوایلو کې رامنځته شوه. په ۱۹۴۰م کلونو کې مالیزیا کې اسلامي بانک رامنځته شو او خلک یې دې ته هڅول چې خپلې پیسې بانک کې کېږدي او د اړتیا په وخت یې بېرته واخلي. وروسته بیا په ۱۹۵۰م کلونو کې پاکستان هم د بزگرانو لپاره اسلامي بانکونه رامنځته کړل، خو نتیجه یې ورنکړه. ځکه بانک ته چې څومره پیسې راتللي د خلکو د غوښتنې نه کمې وې. خو په هر حال د اسلامي بانکونو په اړه یې خلکو ته یو فکر او روحیه ورکړه. وروسته بیا په اتیا او نوي کلونو کې نورو اسلامي او غیر اسلامي هېوادونو دې کار ته پرمختګ ورکړ. اوس مهال د اسلامي هېوادونو په پرتله په غیر اسلامي هېوادونو کې اسلامي بانکولي ډېر پرمختګ کړی.

کله چې په نړیواله سطحه او په ځانګړي ډول امریکا کې په ۲۰۰۸م کال کې مالي ستونزې رامنځته شوې، سودي بانکونه یې راوغورځول. مالي بحران یې رامنځته کړ او اسلامي بانکونه له دې ناوړین نه په امن کې پاتې شول. کله چې د سودي بانکونو اساسي ستونزې وڅیړل شوې، نو د سودي بانکونو سودي ګټې ډېرې لوړې وې. غیر مسلمانان په دې قانع شول چې سودي بانکونه خیالي وو. خلکو ته یې د پورونو کار تونه د ډېرو پیسو ورکړي وو، خو په بانکونو کې یې پیسې کمې وې. کله چې د ډېرو خلکو د پیسو ویستلو اراده وکړه او بانکونو کې پیسې کمې وې، نو دې سره سودي بانکونه یې باوره شول. پداسې حال کې چې خیالي بانکولي اسلام کې نشته. نو ځکه اسلامي بانکولي د مالي ناوړین نه په امن کې پاتې او بريالی شوه. له دې سره نړیوال اقتصاد پوهان د اسلام د مالي نظام نه متاثره شول او د اسلامي مالي نظام مطالعې ته یې مخه کړه. په پایله کې یې په خپلو ټولو بانکونو کې د اسلامي بانکولي څانګې پراتېستې. اوس غیر مسلمان اقتصاد پوهان، اسلامي بانکولي کې دومره مخکې لاړل، دعوه کوي چې همدوي د اسلامي بانکولي بنیاد اېښودونکي دي. پداسې حال کې چې اسلامي بانکولي د اسلام راتګ سره رامنځته شوې ده چې پورته یې یادونه وشوه.

د اسلامي بانکولي ارزښت په اړه کتابونه لیکل کېږي. خو که یې په لنډه ووايو: بانکولي د انسان د ژوند مهمه برخه ده. د نړۍ یو نیم میلیارډ مسلمانان د عقیدې پر اساس سودي بانکولي نه کوي. پداسې حال کې چې بانکولي ته شا هم نشي اړولی.

بانکولي کې برخه اخېستل اړین دي. نو دې حقیقت ته په کتو باید بله لار موجوده وي چې هغه اسلامي

بانکولي ده. که اسلامي بانکولي نه وی، زموږ د ژوند یو اړخ به فلج وو او یا به مو سودي نظام ته مخه کوله، نو د سودي بانکولي څخه د ځان ساتنې په موخه باید اسلامي بانکولي ته مخه کړو او هغه هڅې چې د سودي بانکولي په ډګر کې شوي، څو برابره یې باید اسلامي بانکولي ته وشي، ځکه غیر مسلمانان د خپلو ګټو په خاطر اسلامي بانکولي مني. حال دا چې مسلمانان د عقیدې په لحاظ سودي بانکولي نه مني.

یواځې د عقیدې یا مذهب له نظره نه، بلکې اسلامي بانکولي کې هغه څه موجود دي چې انسان یې په فطري لحاظ غواړي، لکه ټولنیز عدالت، پداسې حال کې چې په سودي بانکولي کې ټولنیز عدالت نشته، ځکه سودي بانکولي کې یو کس بل ته په تاوان رسولو ګټه ترلاسه کوي. خو اسلامي بانکولي بیا د دواړو خواوو ګټې په نظر کې نیولي. په همدې خاطر په اسلامي بانکولي کې سود منع شوی. اسلامي بانکولي څوک له ګټې نه منع کوي، خو خطر به هم په غاړه اخلي. د ټولنیز عدالت اصل دا نه مني چې یو کس به ګټه کوي او بل به یواځې تاوان کوي.

د اسلامي بانکولي لپاره زیات اسلامي تعاملات یا عقود موجود دي، لکه مرابحه، مشارکه، مضاربه، حسنه پور، استصناع، سلم او داسې نور. په سودي بانکولي کې تعامل کم او د دواړو خواوو خوښې ته ډېر ارزښت نه دی ورکړل شوی. پداسې حال کې چې اسلامي بانکولي کې د معاملې هر تعامل یا عقد د دواړو خواوو په خوښه ټاکل کېږي، چې هر تعامل خپل اصول او شرطونه لري. د اسلامي بانکولي اساس اسلام دی او په دې بانکولي کې باید د قران کریم، حدیث، اجماع، قیاس او د اسلامي مالیاتي نظام ټول اصول او مقررات چې په شریعت کې دي، د راکړې ورکړې په مهال په نظر کې ونیول شي، هدف یواځې د سود د نه اخېستلو نه دی. که ټول شرعي مقررات پکې پلي نشي، اسلامي بانکولي نه بلل کېږي. د اسلام له نظره په سوداګرۍ کې یو اصل د ګټې او تاوان دی. هر څوک چې سوداګري کوي ګټه به تر لاسه کوي. یانې په ګټه او تاوان کې شراکت، خو په سودي مالي نظام کې یواځې ګټه په پام کې نیول شوې. اسلامي بانکولي کې غیر اسلامي چارو ته لکه چل، فریب، دوکه، غلا او داسې نورو ته اجازه نشته او دا چارې پکې مطلقاً حرامې دي.

اسلامي بانکولي کې د قرارداد شرطونه په دوو برخو ویشل شوي:

(۱) عام شرطونه

(۲) ځانګړي یا خاص شرطونه

عام هغه شرطونه دي چې هر عقد یا قرارداد کې لازمي

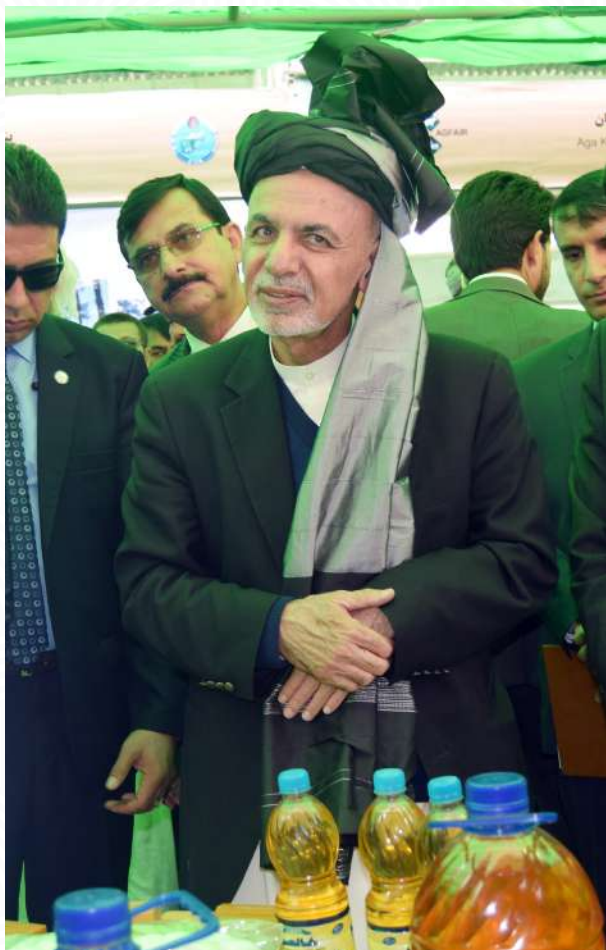
دي، لکه ایجاب او قبول، صیغې شرط، خواوې (عاقدان) د قرارداد کوونکو یانې څوک قرارداد کولی شي.

خاص یا ځانګړي هغه شرطونه دي چې د هر عقد یا قرارداد لپاره ځانګړي دي، لکه مرابحه کې چې د توکي بیه او ګټه باید مالومه وي چې د دواړو خواوو به پرې خوښه وي. همدارنګه مشارکه کې دواړو خواوو ته ګټه او تاوان رسي. مګر مضاربه کې تاوان د مال خاوند ته رسي او د بل کس یواځې خواري، زحمت او کار کول له منځه ځي. که مضاربه کې تاوان د مال خاوند، کارکوونکي (مضارب) ته ورکړي، نو د مضاربي دا عقد باطلېږي. مضاربه کې دا شرط دی چې ګټه د دواړو شریکه ده او تاوان یواځې د مال خاوند (رب المال) ته رسي. همداسې سلم کې ځانګړی شرط دا دی چې پیسې به مخکې ورکوي او توکي به وروسته اخلي. که نیمې پیسې هم وروسته ورکړي، عقد له منځه ځي، نو ځانګړي شرایط د هر عقد او قرارداد لپاره د هغه د څرنګوالي پورې اړه لري.

لکه څرنګه چې یادونه وشوه، مضاربه، مشارکه، سلم او داسې نورو اسلامي اصولو نه په اسلامي بانکولي کې د اسلامي پروژو د تمویل برخه کې ګټه اخېستل کېږي. همداراز د پروژو ماهیت او نوعیت ته په کتو د اسلامي بانکولي د تعاملونو څخه ورته عقد یا تعامل ټاکو، د مثال په ډول که چېرې وغواړو یوه رغښه پروژو تمویل کړو، نو دې لپاره اسلامي بانکولي کې ډېر ښه او مناسب تعامل استصناع (جوړونه) ده. استصناع خپل شرطونه لري. که چېرې کرښه پروژو تمویلوو، نو د سلم او وکالت نه ډېره ګټه اخېستې شو او که چېرې لویې پروژې یا (Mega Project) تمویلوو، چې نه ورته د دولت وسه کېږي او نه یې یو شخص کولی شي، په اسلامي بانکولي کې دې ته د صکوک تعامل لرو. صکوک په اسلامي بانکولي کې یو داسې تعامل دی چې هر څوک یانې د کم او زیات مال خاوندان کولی شي پکې برخه واخلي، چې ځانګړي شرطونه لري.

اسلامي بانکولي کې د لېږد، رالېږد تمویل لپاره د پورته ذکر شوو لارو نه هم ګټه اخېستلی شو. د دولت مالي لاسته راوړنو ارزښتناکې برخې د مال لېږد رالېږد دی. هغه هېوادونه چې ډېر لېږد ولري د رالېږد لرونکو هېوادونو پرتله ډېر پرمختللي وي. څومره چې د یو هېواد لېږد زیاتېږي، په هماغه اندازه هغه هېواد مخ پر وړاندې ځي.

همدارنګه کله چې زموږ یو هېوادوال وغواړي چې د هېواد نه بهر یو څه ولېږي، هغه نشي کولی چې د هغه هېواد د کوم وګړي یا بانک نه نغدې پیسې واخلي، نو دلته په هېواد کې دننه هر اسلامي بانک کولی شي چې د هغه هېواد وګړي یا بانک نه پیسې واخلي او د خپل فیس اخېستلو په بدل کې یې زموږ هېوادوال ته ورکړي.

د اېکسټونکي سره بانک کې پيسې کمې وي او اعتبار ليک يې د ډېر ارزښت پکار وي، نو کولی شي د بانک سره د مرابحې، مضارې او داسې نورو تعاملونو په اساس وړاندې لار شي.

د افغانستان په کچه چې تر اوسه د کرنيزې پرمختيا صندوق کوم فعاليتونه ترسره کړي، د اسلامي بانکولۍ اصولو ته په کې ځانگړې پاملرنه شوې. د کرنيزې پرمختيا صندوق باور دا دی چې اسلامي اصولو پرېښودلو او يا هم ماتولو کې بايد جوړ جاري ونشي. د دې ترڅنگ بل اصل د ملي گټو دی. د کرنيزې پرمختيا صندوق ټول غړي دې اصل ته ژمن دي. که صندوق ته په ځينو پروژو کې گټه کمه هم ورسې، صندوق ملي گټې غوره بولي. موږ بايد داسې پروژو کې پانگه اچونه وکړو چې زمونږ وگړي او اقتصاد په خپلو پېښو ودروي. چې دې کار ته صندوق ژمن دی. د خصوصي بانکونو پر تله د کرنيزې پرمختيا صندوق ډېرې لاسته راوړنې لري، د مثال په ډول صندوق يواځې خپله گټه پام کې نه ده نيولې، بلکې د خلکو اقتصاد او انساني ژوند جوړونه يې هم پام کې نيولې ده. صندوق په ډېرو اسانو شرايطو پورونه ورکوي او د پورونو په بېرته اېکسټو که له پوره انعطاف نه کار اخلي. د کرنيزې پرمختيا صندوق تل هڅه کړې پور ورو ته د طبيعي آفتونو له امله د پېښو تاوانونو پر مهال هغوي ته د پور د راستنولو موده وغځوي او د وس سره سم لازمي مرستې وکړي. دا کار په سودي بانکولۍ کې شتون نه لري.

د مننې پېغام

د کرنيزې پرمختيا صندوق مشرتابه له استاد قريب الرحمن "ليب" او د کرنيزې پرمختيا صندوق د شرعي بورډ غړي د زره له کومې مننه کوي چې دغې مرکې ته يې وخت ورکړی او د پرمختگ خپرونې لوستونکو سره يې د اسلامي بانکولۍ په اړه ارزښتناک مالومات شريک کړي.

دا په شريعت کې حلال کار دی. همداراز که يو کس وغواړي چې بل هېواد ته توکي ولېږي او ددې کار پوره وړتيا هم ولري، خو د اېکسټو او لېږلو وس يې نه لري او مالي مرستې ته اړتيا ولري، نو هر اسلامي بانک ورسره شريکېدی شي. نيمې پيسې بانک پر ځان مني او نيمې دا کس، په دې شراکت کې دوي گټه او تاوان سره شريکوي يا هم مضاربه کوي. ټولې پيسې اسلامي بانک ورکوي او دا کس خپل مسلکيتوب، وړتيا او زحمت په کار اچوي. د يادونې وړ ده که چېرې مال اېکسټونکی داسې مال اخلي چې د واردونکي د غوښتنې سره توپير لري، نو دې برخه کې د قرارداد پر مهال بانک کولی شي چې مال اېکسټونکي سره شرط کېږدي. که چېرته د واردونکي د غوښتنې او د توکو د ځانگړتياوو خلاف توکي واېکسټل شي او اېکسټونکی يې قبول نکړي، نو تاوان به يې پر مال اېکسټونکي وي.

بله لار د مرابحې ده، توکي د صادرونکي په ټاکنه او د دې شخص په مسلکيتوب بانک اخلي. بيه يې هم بانک پرې کوي. صادرونکي باندې يې د دواړو موافقي په اساس د يو څه گټې په بدل کې پلوري. لېږدونکی مال پېرېدونکي ته لېږدوي او بانک ترې په ټاکلي موده، کله چې لېږدونکي سره پېرېدونکي د پېسو د ورکړې وعده کړې وي، د گټې سره بانک ته بېرته ورکوي. د دې کار سره يو د هېواد څخه صادرات زياتېږي او بل دا چې مال لېږدونکی او بانک حالاته گټه ترلاسه کوي.

نړيواله سوداگرۍ کې واردولو (راوړلو) لپاره د بانک څخه اعتبار ليک (Letter of Credit) اېکسټل اړين دي. اسلامي بانکولي کولی شي د فېس په بدل کې دا سند جوړ کړي. شرط يې دا دی چې سند اېکسټونکی بايد بانک کې د غوښتنې په ارزښت پيسې ولري. دا هم د اسلام سره په ټکر کې نه ده. که چېرته اعتبار ليک

د بازار (مارکېټ) په اړه مالومات

پوهنوال محمد طيب

د بازار يا مارکېټ په اړه مالومات هغه دي چې په رڼا کې يې توليد کوونکي، سوداگر او پروسس کوونکي خپلې مربوطه چارې تنظيموي. دغه مالومات د محصول د حجم، اندازې، وړاندې کولو، توليدي فارم موقعيت او همدا ډول د مصرف کوونکو د غوښتنې په اړه توليد کوونکو او عمده پلورونکو ته لارښوونه کوي.

د مالوماتو سرچينې

۱. حکومتي سرچينې:

الف: حکومتي سرچينې توليد کوونکو ته د کټور محصول کرلو، د نرخونو او ددې لپاره چې څه وخت څه توليد کړي، مالومات برابروي.

ب: توليد کوونکو ته د څو کلونو مالومات برابروي، مگر کوچني او د کم وس توليد کوونکي ورڅخه گټه نشي اخېستې.

ج. دا مالومات ډېر دقيق نه وي.

د. د نرخونو په اړه لږ مالومات وړاندې کوي.

۲. سوداگر

الف: سوداگرو سره د بازار په اړه ډېر نوي مالومات موجود وي چې توليد کوونکو څخه توکي په ارزانه بيه پېري.

۳. نور بزگران

ب: د سيمه ايزو بازارونو د مالوماتو په اړه مهمې سرچينې گڼل کېږي، مگر د بېو په اړه ورسره دقيق مالومات نشته.

ج: د نرخونو په اړه يوه اندازه مبالغه کوي. يانې دقيقې بيې ويلو څخه ځان ساتي.

۴. نورې سرچينې

الف: د بازار د نرخونو بورډ

ب: د ترويج کارکوونکي

ج: د کرنيزو محصولاتو د پروسس فابريکې د دقيقو مالوماتو په لرلو سره توليد کوونکي دا گټې ترلاسه کوي:

۱. د بازار په اړه تاوانونه کموي.

۲. توليد کوونکي ته لار ښايي چې چېرې خپل محصول خرڅ کړي.

۳. بازار کې ثبت شوې، د توکو بې وړښايي.

۴. توليد کوونکي ته وړښايي چې خپل توکي سپما کړي که نه.

۵. توليد کوونکي ته وړښايي چې د فصل نه وړاندې توکي توليد کړي که نه.

۶. توليد کوونکو ته د مالوماتو په بنسټ حکم کوي،

چې بېلابېل محصولات وکړي که نه.

توليد کوونکي خپل محصول چيرته خرڅ کړي؟

توليد کوونکي ته ډېره مهمه ده چې خپل محصول هغه ځای کې خرڅ کړي چې بهتره زمينه يې برابرې وي. ځينو وختونو کې د توليد کوونکي لپاره د دې موضوع په اړه د ټاکنې حق شته چې د خپلو توکو د خرڅولو د ځای په اړه تصميم ونيسي. پدې مانا چې هغوي کولی شي تصميم ونيسي چې خپل محصول خپل باغ، سيمه ايز بازار، عمومي منډي، پرچون پلورونکو، لويو مغازو او يا هم د پروسس په فابريکو چې قرارداد ورسره لري، وپلوري. همدارنگه کولی شي چې نېغ په نېغه يې په ښاري مصرف کوونکو باندې وپلوري.

د بازار د مالوماتو په اړه د اړتيا درک کول:

د بازار په اړه مالومات د توليد کوونکو، سوداگرو او مصرف کوونکو لپاره ډېر اړين دي.

• د توليد کوونکو اړتيا:

د بازار په اړه مالومات د توليد کوونکو سره مرسته کوي چې خپل محصول څه وخت ترلاسه کړي او کوم وخت يې بازار ته تيار کړي.

• **عمده پلورونکي:** د بازار په اړه مالومات د دوي سره مرسته کوي چې د مصرف کوونکو غوښتنې پر مخ بوځي او توليد کوونکي خپلو توليدي پلانونو ته د اړتيا په اساس وده ورکړي.

همدارنگه د مارکېټ په اړه مالومات د بازار خطرونه کموي او هغوي سره مرسته کوي چې په کمو لگښتونو مستهلک او توليد کوونکي ښه گټه ترلاسه کړي.

• حکومت ته اړتيا:

د توکو د وړاندې کولو، د بېو مؤثر ثبات، د توليد د اندازې دقيق تخمين، د گودامونو ظرفيت او سپما (څومره سپماوې په کې موجودې دي) او نړيوالو بازارونو ته د توکو وړاندې کولو لپاره د حکومت مالوماتو ته ډېره اړتيا ده.

همداراز د توليد او محصول په اړه ضعيف او غېر دقيق مالومات او ارقام د توکو د پلورلو جريان، د مازاد او کسر ترمنځ توپير او سوداگريزې چارې رکود سره مخ کوي.

• مربوطه کسانو ته د بازار په اړه

د مالوماتو تيارول:

د بازار په اړه مالومات په بېلابېلو وسايلو اړوند کسانو ته تيارېږي. هغو ځايونو کې چې راډيو او تلويزيون موجود وي، د بېوو د تغير په اړه مالومات کم وخت کې

تيارېږي. په ځينو هېوادونو کې د بازار موندنې د مالوماتو په اړه ښه او په دقيق ډول خدمتونه سرته رسېږي. مگر ځينو ځايونو کې د دې کار سرته رسول اسانه نه وي.

• غېر دولتي موسسې

غېر دولتي ادارې زيات وخت د بازار موندنې په فعاليت کې شامل لوري دي. اگر چې دغه موسسې د يو شمېر محدودو بزگرانو لپاره د بازار مالوماتو په اړه فعاليتونو کې ونډه اخلي. ځينې وخت دا ادارې يا موسسې د حاصل د توليد په اړه بزگران هڅوي، مگر د بازار د بېوو په اړه کومه پاملرنه نه لري، چې بزگرانو خپل توکي په کومو بېوو پلورلي.

• د کرنيزو محصولاتو پروسس کوونکي:

هغه توليد کوونکي چې خپل توکي په مارکېټ کې نه پلوري او پروسس کوونکو باندې يې پلوري. پروسس کوونکي هم د خپلو بېو په اړه چې په کومه بيه توکي پېري، مالومات وړاندې کوي.

۱. **سوداگر:** کله چې توليد کوونکي خپل توکي د هوکړه ليک په اساس د سوداگر استازي ته سپاري، نو دوی لپاره استازي او يا هم سوداگر د مالوماتو اساسي سرچينه گڼل کېږي. دا مالومات ډېر تازه او نوي وي. هغه مالومات چې د ښاري بازارونو لپاره سيمه ايزو سوداگرو ته برابرېږي، د تازه والي او دقت له پلوه د نورو خدمتي سرچينو په پرتله مطمئن وي. ښکاره خبره ده چې سوداگر غواړي ډېره گټه وکړي. دا گټه د توکو له درکه ورځي چې ارزانه يې را نيسي او بيا يې په لوړه بيه پلوري.

۲. **بزگران:** بزگران هم د بازار مالوماتو په اړه له ارزښت ډکه سرچينه گڼل کېږي. خو په ځانگړي ډول د سيمه ايزو بازارونو په اړه ورسره دقيق مالومات نشته چې سوداگر باندې يې وپلوري. دوي همداراز نه پوهېږي چې خپل توکي په څو وپلوري؟

• **د ترويج مالومات:** اساساً د ترويج کارکوونکي د بازار مالوماتو په اړه چې کروندگرو ته يې وړاندې کوي، د ډاډ او د باور سرچينه بلل کېږي. د ترويج ښه مامور هغه کس دی، چې سيمه ايز پېرېدونکي چې بېلابېل توکي پېري، تشخيص کړي او خبر وي چې توکي دوي په څو پېري؟

کب پالنه که د باثباته عاید کاروبار

ډاکټر ایمل ارمان

چېرې د اوږې له پېل سره په کب پالنه پېل شوی وي. د کبانو د ډنډ معیاري مساحت ۲۰۰۰ متر مربع دی. یو جریب ډنډ ۱۵۰۰-۲۵۰۰ کیلوگرامه کب ورکولای شي. د پالنې په وخت کې له څښتن څخه کم وخت غواړي او ورځنۍ پاملرنه یې هم له یو تر یو نیم ساعت څخه زیات وخت ته اړتیا نه لري. یوازې د حاصل اخیستلو په وخت کې زیات کارکوونکي ورته په کار وي. د کبانو په دوهمې او پرله پسې حاصل ورکولو کې به خالصه گټه ځکه زیاته وي چې د لومړۍ ځل په پرتله کمه پانگونه غواړي. په داسې حال کې چې د کبانو په ډنډ کې د لومړي ځل پانگوني اندازه نسبتاً لوړه ده. خو د غوره لارو چارو په خپلولو سره کېدی شي ښه حاصلات او دوامداره کاروبار رامینځته کړي.

د افغانستان تجارت او صنایعو خونې راپور په اساس افغان سوداگر هر کال د یو میلیون ډالرو په ارزښت کبان د سپین بولدک له لارې قندهار او د تورخم له لارې ننگرهار او نورو ولایتونو ته وړي.

افغانستان کې د کبانو غوښې اړتیا، د تولید په پرتله ډېره زیاته ده، نو په دې بنسټ ملي سوداگر مجبور دي چې د بازار د اړتیا پوره کولو په موخه له بهر څخه د اړتیا وړ کبان وارد کړي. د دې لپاره چې د هېوادوالو د کورنیو او تازه کبانو اړتیا پوره شي، نو د کب پالنې ډېرو ډنډونو جوړولو ته اړتیا ده.

له بهر څخه کبان د اووږې ډک کارتونو او بوجبو کې ځانگړو شرایطو لاندې راوړل کېږي. ډېری وخت د اړتیا وړ شرایط د انتقال وخت کې په پام کې نه نیول کېږي او د کبانو د غوښې کیفیت له منځه ځي. تېر ژمی کابل ښار کې د یو کیلو یخچالي کبانو غوښې ارزښت د (۱۰۰-۳۵۰) افغانپو تر منځ وو او وطني کبانو غوښې ارزښت د (۳۰۰ - ۱۰۰۰) افغانپو تر منځ وو چې هېوادوالو ته یې رانیول گران وو.

له بهر څخه را لېږدول شوي کبان د ځایي کبانو په پرتله ارزانه دي. دا ځکه چې وارد شوي کبان تازه نه وي او زیاتې ورځې پرې وتې وي او د ناوړه بوي له امله یې خلک نه خوښوي. ځایي کبان د بازار د غوښتنې سره سم بازار ته تازه راوړل کېږي. له دې امله ډېری خلک ځایي کبان له وارد شویو کبانو غوره گڼي.

چې د کاروبار په موخه کب پالنه کوي. د کب غوښې ارزښت په قرآن عظیم الشان کې هم ذکر شوی دی او د کب غوښه تازه غوښه گڼل شوې ده. تازه بیولوژیکي پلټنو ښودلې چې د کب غوښه د زړه ناروغیو لپاره ښه درمل او درملنه ده. دا ځکه چې د کب په غوښه کې کولېسټرول او د هغې بقایاوې په کمه پېمانه وجود لري. د کب په غوښه کې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې د انسانانو په هاضمي سیستم کې په ډېره اسانۍ هضمېږي. هغه خلک چې په اونۍ کې دوه یا درې ځلې د کب غوښه خوري د زړه ناروغیو څخه په امن کې پاتې کېږي. د امریکا د زړه ډاکټرانو ټولني له خوا (دزړه د حملې د خطر کمول) په نامه په یو خپور شوي کتاب کې راغلي دي، چې د زړه ناروغیو د خطر کمولو لپاره اړینه ده چې د کب سپینه غوښه د انسانانو په خوراکی رژیم کې د یوه بنسټیز عنصر په ډول شامله شي. د زړه ناروغان باید سوډیم په پوره پاملرنې سره وکاروي او کلسیم ورته اړین دي او د کب غوښه کې سوډیم دومره په ځانگړي ډول نشته او د کلسیم څخه پوره ډکه ده. همدارنګه د کب په غوښه کې اوسپنه هم موجوده ده او د اوسپنې ارزښت په دې کې دی چې کله هم اوسپنه جذب شي او دوران ته دننه شي، نو بیا د همدې اوسپنې په وسیله تازه اکسیجن زړه ته ورننوي، چې دا د زړه د ناروغانو لپاره یوه بله گټه ده. د کبانو غوښې پخولو کې باید له پوره پاملرنې څخه کار واخیستل شي. د بې کیفیته کبانو غوښه چې روغتیا ضد شرایطو کې ساتل شوي وي، باید پخه نشي. همدارنګه کبان باید په هغه غوړیو کې پاخته نشي چې مخکې ترینه گټه اخیستل شوې وي او هر ځل پخلي لپاره باید تازه غوړي وکارول شي.

کب پالنه د هغو کسانو له پاره یو ښه فرصت دی، چې غواړي د لږو کسانو په کار گمارلو نسبتاً یو کټور کاروبار پېل کړي. د یو کوچني ځمکوال له پاره چې غواړي د کب پالنې کاروبار پېل کړي د ځمکې اندازه یو جریب (۲۰۰۰ متر مربع) ده چې ډنډ پکې جوړ کړي. کبان له اومې میاشتې څخه وروسته پلورل کېدی شي، که

د کبانو روزنه او پالنه په ملي او فردي اقتصاد کې ستر ارزښت لري. نن د نړۍ په بېلا بېلو هېوادونو کې د کبانو پالنې او څرخلاو څخه په پراخه اندازه گټه اخیستل کېږي. د کبانو څخه په کورنۍ او بهرنۍ سوداګرۍ کې کار اخیستل کېږي. سربېره پر دې چې کب د غوښې یوه غوره سرچینه ده، د کبانو روزنه او پالنه زموږ گرانو بزگرانو ته د عاید باثباته کاروبار او د هغوي کورنیو ته یوه ښه خوراکی سرچینه هم په لاس ورکوي.

افغانستان کې کبان په خاورینو ډنډونو، سیندونو، جهيلونو او د اوبو په نورو زېرمو کې په طبیعي او یا مصنوعي ډول ساتل کېږي. د افغانستان دولت او بهرنیو خبریې موسسو هڅه کړې، تر څو هغو سیمو کې چې د کب پالنې لپاره مناسبې دي په خاورینو ډنډونو کې سوداګریز کب پالنځایونه جوړ او د کب تولید ته پراختیا ورکړي.

د کبانو فرعي سکتور کې د فني او مسلکي پرسونل کموالی، په محلي ژبو د درسي موادو، د علمي او مسلکي خپرونو، د کبانو امراضو تشخیصي کلینک او د کب پالنې نویو او عصري وسایلو نشتوالی، د کبانو د بچوړو د تولید ځایونو او د سرکونو خرابوالی او داسې نورو فکتورنو له امله وروسته پاتې دی.

د کرنې وزارت راپور پر بنسټ اوس مهال د کبانو سکتور د بل هر وخت په پرتله ډېر غوړ بدللی، خو اوس هم د هېواد زیاتره بازارونه پاکستانی بې کیفیته کبانو نیولي دي. اوس مهال د کال لس زره میټریک ټنه کبان په قندهار، هلمند، کنړ، ارزگان، ننگرهار، لغمان، بلخ، بامیان، کابل او نیمروز ولایتونو کې په خاورینو ډنډونو کې تولیدېږي. هېواد کې د کبانو لپاره وړ هغه ځایونه دي چې د کال په اوږدو کې پکې تازه اوبه موجودې وي او خاوره یې هم وړ وي.

اوس مهال د قرغې کبانو فارم د هېواد په کچه د لویو فارمونو څخه شمېرل کېږي. د افغانستان کرنې وزارت پلان لري چې ورته فارمونه په بلخ، ننگرهار او بامیان ولایتونو کې جوړ کړي. د کرنیزې پرمختیا صندوق هم هغه بزگرانو ته لند مهاله او اوږد مهاله پورونه ورکوي

واکسين او معافیت

ډاکټر روزي خان صادق

مخکې له دې چې په اصلي موضوع بحث وشي لاندې اصطلاحات په دې برخه کې اړين دي.

انټیژن: (The Antigen)

د مکروب هره جوړونکې برخه چې په کوربه حیوان کې د انټي باډي د توليد سبب شي د انټیژن په نوم یادېږي.

انټي باډي: (The Antibody)

هر ژوندی اورگانیزم چې اجنبي مواد له منځه وړي انټي باډي بلل کېږي. په ژونديو حیواناتو کې ویروسونه او بکټریاوې د اجنبي موادو څخه عبارت دي، چې کوربه یې له منځه وړلو تکل لري.

د واکسين کولو موخې:

(The Purpose of Vaccination)

چرکانو ته د واکسين کولو موخه د معافیت په تحریکولو سره ناروغۍ له منځه وړل دي. معافیت د انټي باډي، فعالو لمفونید حجراتو یا مکروفازونو جوړېدل دي. معافیت د ناروغۍ څخه د جوړېدو وروسته او یا هم د واکسين استعمال سره رامنځته کېږي. په عمومي ډول چرگوري تر شپږمې اونۍ پورې د واکسينونو په وړاندې مکمل ځواب نه وايي. که څه هم چرگوري په دولسمه ورځ د واکسين په وړاندې يوه اندازه ځواب وايي او د امبریو په مرحله کې معافیت تولیدوي. حتی په اته لسمه ورځ د in ovo، پواسطه معافیت تر لاسه کوي. د شرايطو په پام کې نيولو سره کله چې واکسين په سم ډول تطبیق شي، نو د ۳-۶ اونيو پورې معافیت ساتي.

د غوره پابلو پخاطر واکسين باید تر شپږمې اونۍ پورې وځنډول شي. کله چې چرگوري د شپږو اونيو نه وړاندې واکسين شي، خصوصاً د دریمې اونۍ د مخه، نو بیا ځلې واکسين کولو ته اړتیا ده.

معافیت ټیټونکي: (Immunosuppression)

ځینې ناروغۍ لکه Chicken Anemia Virus (IBDV)، (MDV)، (Reoviruses)، (Mycotoxins)، او خوراکي نیمګړتیاوې په چرکانو کې معافیت ټیټوي. د واکسين ټایټر (The Titer of Vaccines): د واکسين ټایټر په یو واحد مقدار کې د واکسين د مرو

یا ژونديو ذراتو شمېر څخه عبارت دي. لاندې ټکي باید پام کې ونيول شي:

- واکسين باید د جوړونکي کمپنۍ د هدایت مطابق استعمال شي.
- تاریخ تېري واکسين ونه کارول شي.
- د تودوخې په وړدرجه کې وساتل شي.
- کارول شوي واکسين له منځه یووړل شي.

د واکسينونو تطبیقول

(Administration of Avian Vaccine)

په چرکانو کې واکسينونه د اوبو، سترګې یا بږې، خوراکي، پیچکاری، سپری کولو، وزر لاندې او د هګۍ په دننه کې تطبیق کېدی شي.

کله چې چرگورو ته د ۱-۷ ورځو عمر کې د IB، ND یا IBD واکسين تطبیق کېږي، نو په دوهمه اونۍ کې بیا ځل واکسين اړين دي.

په اوبو کې د واکسينونو د تطبیق لپاره لاندې پاملرنې اړينې دي:

- د اوبو په لوبڼو کې باید ضد عفوني مواد نه وي. ځکه چې ۱ppm یا څلورمه برخه لرونکي کلورين، امونیم لرونکي مرکبات د واکسينونو ټایټر کم یا غیر فعال کولی شي. د واکسينو اوبه باید د عضوي موادو لکه فضله او خخلو نه خالي وي. زنگ وهلې اوسپنه د واکسين په ټایټر ناوړه تاثیر لري.
- ۱۹۰ لیټرو اوبو کې ۵۰۰ ګرامه بې غوړو شیدې علاوه کېږي.
- هر چرگوری باید یو دوز واکسين واخلي.
- د اوبو په Nipple سیستم کې باید د پایپ اوبه خالي شي ځکه چې واکسين نه لري.
- د تنفسي ناروغیو واکسينونه باید د چرګ د فارنکس مکرز او کچه و وینځي، تر څو ځایي معافیت تولید کړي.

د واکسينونو د ښه ترسره کېدو واقعتونه او لارښوونې

(Facts and Tips for Successful Vaccination)

واقعتونه (Facts):

- د واکسينونو مهال ویش یوازې یو لارښود دی او باید د اړتیا په پام کې نیولو سره ترتیب شي.
- د واکسين د غوره پابلو لپاره قوي حفظ الصحه او د چرکانو جلا ساتل اړين دي.
- واکسينونه د لس ورځو څخه کم عمر کې متوازن او اوږد مهاله معافیت نه شي تولیدولی.
- تاریخ تېري واکسين باید استعمال نشي.
- هر واکسين د ځانګړي تطبیق لپاره جوړ شوي.
- په غټو چرکانو کې د ND او IB ژونديو واکسينونو د مخلوط معافیت د ۲-۳ میاشتو پورې دوام کوي.
- که چېرې ساحه کې د Infectious Laryngotracheitis واقعات نه وي، نو په غوښښو چورگورو کې د دې ناروغۍ ژوندي واکسين اړين نه دي.
- لارښوونې (Tips)
- واکسين باید په ډاډمن ډول سره تطبیق شي.
- کله چې د اوبو له لارې واکسين تطبیق کېږي، ځان ډاډمن کړئ چې اوبه له پاکونکو کیمیاوي موادو څخه پاکې دي.
- ځکه چې ژوندي واکسين د دې موادو پواسطه له منځه ځي. پوډري بې غوړو شیدې د ژوندي واکسينونو په مهال باید وکارول شي.
- اکثره ژوندي واکسينونه ناروغۍ منځته راوړي. په احتیاط سره باید وکارول شي.
- د واکسين کولو وروسته ټول خالي بوتلونه ضد عفوني یا وسوځول شي.
- چرکان د واکسين د تطبیق څخه مخکې او وروسته وېټامېنونو او الیکټرولایټونو ته اړتیا لري.
- که چېرې د واکسين تاثیر د ۷-۱۰ ورځو وروسته دوام وکړي، نو د اوبو له لارې دې درمل وکارول شي.
- معافیت ټیټونکي (Immunosuppression): هغه موارد چې معافیت ټیټوي عبارت دي له:
  - کمپورو ناروغي (IBD)
  - مايکوتاکسين (Mycotoxins)
  - مايکو پلازما (MD)
  - Mycoplasma Meleagridis

آيا پوهېدئ؟

نور لاملونه:

د Reoviruses او Adenoviruses عفونتونه

د CAV, Bordetella Avium دوامداره لوړه تودوخه، لوړه، د ويتامين E، C او ځانگړو امينو اسيدونو كمښت هم معافيت ټيټوي.

معافيت تحريكول (Immunostimulation):

ويتامين يي (Vitamin E):

د چرگورو په غذا کې د لومړۍ ورځې څخه تر پنځمې اونۍ پورې د 150ppm ويتامين يي علاوه کېدو ښودلې چې د ND په وړاندې معافيت لوړوي.

د مکررفاژ فعالونکي فکتور لکه د وچې پلازما سپري کول او د هگۍ د زېرو انتي باډي گانې.

فشار او د ناروغۍ په وړاندې مقاومت

(Stress and Resistance to Disease):

د فشار په وړاندې غوره کړنلارې په لاندې ډول دي: سترس بايد د امکان تر حده کم کړی شي. تر ټولو موثره لارو څخه يوه هم د چرگانو د فارم تياره کول دي. چرگان په مکمله تياره کې روزل کېدی شي. په تياره کورونو کې د چرگانو فعاليت لږ وي او زياتې سرچينې يې د ودې لپاره شتون لري. چرگانو کې د کورتيکوسټيروون لږې اندازې د ويروسې او مايکوپلازمايي ناروغيو په وړاندې مقاومت لوړوي او د واکسين تاثير لا زياتوي.

د چرگانو په توليد کې روښنايي يوه نوې ساحه ده. په غوښينو چرگورو کې د روښنايي او خوراک وختونو بدلول د عمر په لومړيو کې وده اوج ته رسوي چې په همدې مهال ورسره د خوراک مصرف او د پښو ستونزه کمېږي. همدارنگه د خوراک بدلېدل په غوښه غوره تاثير لري او د کانابوليزم او تونگي وهلو واقعات کمېږي. غوښينو چرگورو ته په لومړيو دوه اونيو کې روښنايي کمېږي چې وروسته په دوه راتلونکو اونيو کې بېرته زياتېږي. په هغې موسم کې چې رڼا زياتېږي، په تياره کورونو کې د ورځې په اته ساعته رڼا کې چرگوري روزل کېږي، همدارنگه چرگان په توليد راوړي چې په پايله کې د هگيو توليد د ډېر وخت لپاره په اوج کې پاتې کېږي.

• د نړۍ تر ټولو ستره کارموندنه د کرنې په برخه کې ده چې د نړۍ ۴۰ سلنه

وگړي په کرنه کې په کار بوخت دي.

• يوازې د امريکا متحده ايالاتو کې ۹۱۴ ميليونه جريبه ځمکه کې کرکبله کېږي؟

• په ټوله نړۍ کې ۱۲۰۰ ډوله هندواني شته؟

• شات هېڅکله نه خرابېږي؟

• په نړۍ کې تر ټولو زياته کرکبله د چين هېواد کې کېږي؟

• په نړۍ کې ۳،۰۰۰ ډوله ناک موجود دي؟

• بادرنګ د لومړي ځل لپاره په هند کې کرل شوي؟

• يوه چرگه / چرگ کولای شي چې يو ساعت کې ۹ ماپله پورې قدم ووهي

او يوه چرگه ۲۴ تر ۲۶ ساعتونو کې هگۍ اچوي؟

• تراکتور د لومړي ځل لپاره په کال ۱۸۹۲م په امريکا کې د جان فروبليچ لخوا اختراع شوی؟

• د انسان زړه د ورځې يولک ځلې ضربان لري، چې ۱۴۰۰۰ لېتره وينه پمپ کوي.

• يوه ټوټه وچه ډوډۍ کې دومره انرژي شته، که يو کس د لس دقيقو لپاره منډه ووهي، نو يوه

ټوټه ډوډۍ يې انرژي پوره کولی شي.

• ابې نهنگ اوږد ترين تې لرونکی ژوی دی، چې ۱۸۰ ټنه وزن لري، سل فوټه اوږدوالي سره

د ورځې ۴،۵ ټنه خوراک کوي.

• ځينې سمندري ژوي او بوټي په منفي ۱۰ درجې سانتي گرېډ حرارت کې

فعاله پاتې کېدی شي او خپلو چارو ته دوام ورکولی شي.

• يو شمېر محدود ژوي د گرمو چينو په ۵۰ درجې سانتي گرېډ حرارت کې ژوند کولی شي.

• ځينې الجيان په ډېرو گرمو اوبو کې تر ۸۰ درجو سانتي گرېډ پورې ژوند کولی شي.

کلبني

مرد افغان ام نگهبان وطن

انا هيتا محبوب

جان فدا سازم بنام مردم ام
دوست دام سنگ آستان خودم

هر طرف شهرم پر از سيم زراست
کوه دشتنم کان هاي گوهر است

ياد کرد تاريخ زاجداد ام بلند
هر کجا هستم زنيادام بلند

افتخارم است مردان وطن
غازيان هم شهيدان وطن

خاک افغانم بگو افغانستان
(محبوب) ام از نام خود دراستان

څلوريزه

شفيع الله بابرزي

سکندر هغه زور سړی دی هېر شو؟
چې کېږدی یې ستا له ښاره قيمتي وه!

چې غروړ یې ستا د لمر په رڼا غوڅ
ستا له تاج نه یې هنداره قيمتي وه!

نان گندم

الهه عارف

از میان پیله های سادگی جُم می خوریم
خوشه ی گندم نچیده نان گندم می خوریم
چشم ما از دشمن خونیمان می ترسد و
از زبان دوست هامان نیش گژدم می خوریم
خوردنی های های هزاران رنگ اما قانعیم
ما هنوز این روزها گول تبسم می خوریم
حرص مستی چشم ما را کور کرده ساقیا
با پیاله گر چه مدهوشیم با جُم می خوریم
وای بر نامردمان که حق ما را خورده اند!
ما زرنگ و حق خود از جیب مردم می خوریم

غزل

محمد نادر دانش

مرغکی مې د زرگي رنځوره ښه ده
زندگي تر یوه حد مجبوره ښه ده
قلم ښه دی، کتاب ښه دی، په لاسو کې
خو تر دې هم کله کله توره ښه ده
د هېواد مینه مې ورولسي غزا ته
خوږه یاره! تر تا کله حوره ښه ده
که د خپل وجود بقا غواړئ ملگرو!
دښمنانو باندې مور تل بوره ښه ده
د وطن عشقه! نشې ته دې حیران یم
چې څو چنده له وراسته انگوره ښه ده
سترگې ژاړي، نه چې اوبښکې یې کړي ورانه
ستا ښکلا مې په زرگي انځوره ښه ده
دانش لار د یار په سترگو باندې گوري
دا رڼا تر بله هره نوره ښه ده

ناقرار قلم

ډاکټر ایمل ارمان

کلونه کېږي ته د دې خاورې ماتم ته گوره
سر دې کره پورته ته زما د زرگي غم ته گوره
آهونه خېژي د زړه سره هېڅ قرار نلرم
لوگي چې خېژي له هر چمه دې ستم ته گوره
د زړه بلبل مې مرور دی زور بوستان نه ښکاري
پرې نه رغېږي نن هم هغه زور ملهم ته گوره
ښکلي وطن باندې روښانه د رڼا ديوې وې
تیارې خورې دي هرې خواته نن مو چم ته گوره
د وطن پیغلې مو په بل وطن کې خوارې گرځي
یتیم ژرېږي ناقرار، په زړه یې غم ته گوره
سخته سیلی پرې لگېدلې هېڅ آرام نه لري
اوبښکې بهېږي د (ارمان) د سترگو نم ته گوره

څلوريزه

سالک قصبه وال

د زړه اورونه موږ د اوبښکو په باران وژنو
د اند په تبخ باندې رقيب د خپل جانان وژنو

د جانان مینه مې چې زړه کې په نڅاوو، سر شي
خود به دې کلي کې د خپل کلي بوتان وژنو

د مرچو مربا

خربزه های فتح...

روزی فتح سوار بس شهری شد و روان خانه بود. درحالیکه زیاد ازدحام و بیروبار بود و حتی راکبین به شکل چسبیده به هم ایستاد بودند و به مشکل نفس میکشیدند، فتح در بین سرویس ایستاده بود و بی اعتنا به دیگران، مانند فاتحین جنگ دستایش را به کمر گرفته بود و جای یک نفر دیگر رانیز بند انداخته بود. یک نفر صدا کرد: او بیادار! خوب می بینی که سرویس چقدر بیروبار است، چرا ایطور دست به کمر ایستاد شدی؟ یک کمی خوده جمع و جور کو درست ایستاد شو که دیگرها هم صحیح جای شون و راحت باشن. فتح با وارخطایی زبر بغلش کرد و با تعجب پرسید: اوهو! خی خربزه هایم کجا اس؟ خربزه هایمه کی از زیر بغلم دزدی کده؟
دانه مرغ ها...

شخصی به فارم مرعداری رفت که ببیند صاحب فارم به مرغ ها چی غذا میدهد. از صاحب فارم پرسید که به مرغها چی میدهی؟ صاحب فارم گفت، دانه گندم. شخص به صاحب فارم گفت: که او مامور زراعت منطقه است، و شخص را ۵۰۰ افغانی جریمه کرد و گفت در حالیکه مردم از گرسنگی میمیرد و قیمت گندم به اندازه کافی بلند است، وی حق ندارد در چنین حالت به مرغ هایش گندم دهد. صاحب فارم در حالیکه جریمه را پرداخته بود، از بابت جریمه پریشان شد. روز بعد، مامور زراعت دوباره آمد و عین سوال را پرسید. صاحب فارم که بخاطر جواب دبروز جریمه پرداخته بود، جواب را تغییر داد و گفت به مرغهایش جواری میدهد. مامور زراعت بار دیگر او را جریمه کرد و گفت، در چنین قیمتی

حق ندارد به مرغهایش جواری بدهد. بالاخره، مامور زراعت به روز سوم دوباره آمد و سوال کرد. صاحب فارم دیگر نمیخواست جریمه شود و در جواب مامور زراعت گفت: به مرغهایم پول میدهم هرچه که خوردن.
زبان مرکب...

مردی در یک قریه زندگی میکرد و یک مرکب داشت. مردم قریه وقت و ناوقت ازو میخواست که مرکب اش را برای آنان قرض بدهد. این مرد ازین وضعیت به ستوه آمد. روزی همسایه اش آمد و گفت مرکب را برایم قرض بده تا بازار قریه میروم. مرد که نمیخواست مرکب اش را بدهد، گفت مرکب ام در خانه نیست. در همین وقت مرکب در داخل خانه صدا زد. همسایه اش گفت، او برادر مرکب ات د خانه است چرا دروغ میگی؟ مرد جواب داد، شرم باد بر تو، به گپ مرکب باور میکنی، به گپ مه باور نمیکنی؟

بزرگ او شوخ کوچنیان...
په یو کلي کې یو بزرگ د هندوانو پالېز درلود. دده پالېز په هغه لار وو چې د کلي ماشومان به ښوونځۍ ته تلل او راتلل. ماشومانو به د تگ او راتگ پر مهال پالېز ته ورتلل او هندوانې به یې پټولې. بزرگ چې به ترڅو رارسېدو، نو ماشومان به تښتېدل. یوه ورځ بزرگ فکر وکړ چې داسې کار باید وکړي چې دده په نشتون کې هم ماشومان پالېز ته ورئشي، نو په یوه لوحه یې ولیکل "په دغه پالېز کې یوه هندوانه زهري مواد لري". ماشومان چې کله راغلل او لوحه یې ولوستله، نو ماشومان بېرته لارل او یوه بله لوحه یې جوړه کړه او د بزرگ د لوحې ترڅنگ یې کېښوده، چې پرې لیکلي وو "دغه پالېز دوه دانې زهري هندوانې لري"

د کرنې زده کړيال:

یو زده کوونکي چې د کرنې برخه کې یې زده کړې کولې، یوه ورځ یو بڼ ته ولاړ او غوښتل یې چې باغوان په دې پوه کړي چې دې تر باغوان زیات پوهېږي. باغوان ته یې وویل: ستا د کرکيلې ډول ډېر پخوانی دی. زه فکر نه کوم دغه ونه (یوې ونې ته یې اشاره وکړه) د دوه مننه څخه زیاتې منې ورکړي. باغوان چې یو زبرک سړی وو ورته یې وویل: زویه! دا د نارنج ونه ده.

مفته ډوډۍ...

یوه سړي هوتل درلود او په دې هوتل کې یې ډول ډول خواړه پخول او پر مېلمنو یې خرڅول. دننه په هوتل کې یې لیکلي وه هر څومره خواړه چې وخورئ پېسې یې ستاسې لمسیان، کړوسیان او کودیان ورکوي. په دې وخت کې یو مېلمه راغی ناڅاپه یې سترگې پر هغه لیکنه باندې ونښتې. د هوتل څښتن څخه یې پوښتنه وکړه: "دا رښتیا ده چې پېسې یې زما لمسیان، کړوسیان او کودیان ورکوي؟" هوتل والا ځواب ورکړ: هو! مېلمه په ډاډه زړه په خورلو پېل وکړ او څومره یې چې له وسې پوره وه هغومره ډوډۍ یې وخوره، نو کله چې د هوتل څخه ووت، پېسې یې ورنکړې او هوتل والا ته یې وویل چې د خدای په امان. د هوتل والا ورته وویل چې پېسې راکړه! سړي وویل: پر هغه تخته دې څه لیکلي دي؟ هوتل والا ورته وویل: هغه رښتیا دي، هغه چې ستا نیکه خورلي دي، ته یې لمسی یې، نو د هغه پېسې راکړئ!

الوگانو بزگران څنگه بریا ته ورسول؟

د بریا کیسه:

تاسې به ډېر ځل اورېدلې وي چې یوه بزگر د ډېرو هڅو پر بنسټ یو بریالی فصل ترلاسه کړ. لاندینی د بریا هغه کیسه ده چې د افغانستان بامیانو ولایت کې بزگرانو د کرنیزې پرمختیا صندوق په مالي مرسته وکولای شول خپل ژوند له هوساینې او خوشحالیو ډک کړي.

الوگان کله افغانستان ته راوړل شول؟ الوگان د سپینو زرو او د ځمکې د منې په نوم هم یادېږي. د یویشتمې پېړۍ په لومړۍ لسیزه کې د ملګرو ملتونو د احصایې له مخې یو کس په کال کې په منځني ډول ۳۳ کیلو ګرامه الوگان مصرفوي. چې دا له غنمو، وریجو او جوارو وروسته څلورمه پوره انرژي لرونکې او عام خوراک دی، چې خلک یې د خوراک لپاره کاروي.

د امیر دوست محمد خان یو ورور نواب جبار خان نومېده. په ۱۹مه پېړۍ کې نواب جبار خان د لومړي ځل لپاره د الوگانو تخم له انګریزانو واخیست او افغانستان ته یې د کرکيلې لپاره راوړ او ویې کړلو.

د کرنیزې پرمختیا صندوق هغه اداره ده چې بزگرانو ته په اسانه شرایطو د ډوې د کرنیزو چارو پرمختګ لپاره پورونه ورکوي. په ۲۰۱۱ میلادي کال پسرلي کې د بامیانو ولایت اوو کوپراتیفونو ۴۳۸ بزگرانو د کرنیزې

پرمختیا صندوق څخه د خپلو کرنیزو چارو د پرمختیا په موخه پورونه ترلاسه کړل.

د الوگانو کرکيله بامیانو کې اساسي او مهم کرنیز دود دی. خو د یادې کرکيلې حاصلات د دوو اساسي ستونزو له امله ډېر تیت وو.

(۱) د کیمیاوي سرو تیت کیفیت. (۲) لوړه بیه او همدې ولایت کې د الوگانو د باکیفیته او معیاري تخمونو نه شتون.

ددغو ستونزو د حل په موخه د کرنیزې پرمختیا صندوق اقدام وکړ او په دغه ولایت کې یې د باکیفیته سرې او د معیاري تخمونو د پېرلو لپاره د بامیانو کوپراتیفونو ملاتړ پیل کړ. د همدې لارې د کرنیزو توکو د لګښتونو په برخه کې د پام وړ بدلون راغی. د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا دغه اقدام په دې ولایت کې د کوپراتیفونو او بزگرانو د شمېر زیاتېدو لامل شو او وستایل شو.

ننه کاله کېږي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق بامیانو کې د کرنیزو کوپراتیفونو ملاتړ کوي. له ۱۳۸۴ لېږديز لمريز کال راهیسې له ۱۰۲ کوپراتیفونو زیات په مرکز او ۶ ولسوالیو کې ثبت او راجستر دي. سړ کال ۶۴ کوپراتیفونه چې ډېری یې د الوگانو کرکيله ترسره کوي، د یاد ولایت په مرکز، یکاولنګ، پنجاب او ورس ولسوالیو کې ۱،۶۷۴ نورو

بزگرانو په ګډون د دې صندوق څخه د خپلو کرنیزو چارو د لاینه والي او پرمختیا لپاره پورونه ترلاسه کړل.

سړ کال د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ جلالتماب وزیر ښاغلي نصیر احمد دراني او د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو څانګې مشر د یاد ولایت کوپراتیفونو لپاره ۱۸۳،۳ میلیونه افغانیو په ارزښت د پور ورکړه تائید کړه. تر دې دمخه، له دې برخې د یاد ولایت کوپراتیفونو او بزگرانو ته ۱۶۶،۹ میلیونه افغانۍ ویشل شوي دي. بامیانو ولایت کې د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا کوپراتیفونو او بزگرانو ته د پورونو ورکولو لړۍ د دې ولایت د والي ښاغلي محمد طاهر زهیر او د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس ښاغلي انجنیر عبدالوهاب محمدي په ګډون د کرنیزو کوپراتیفونو او بزگرانو پر وړاندې د باکیفیته کیمیاوي سرو او د الوگانو تخمونو په ویشلو پیل شوه.

کرنیزو کوپراتیفونو او بزگرانو ته د باکیفیته کیمیاوي سرو او د الوگانو د معیاري تخمونو د ویشلو په جوړه شوې غونډه کې د کرنې، اوبو لګونې او مالدارۍ جلالتماب وزیر، د بامیانو والي او د کرنې ریاست چارواکو، د کرنیزې پرمختیا صندوق چارې وستایلي او ویې ویل: دا خدمتونه د کروندګرو کورنۍ اقتصاد او د کرکيلې چارې پیاوړې کوي. هیله یې څرګنده کړه چې کروندګر به د کرنیزې پرمختیا

بزرگانو او کرنیزو شرکتونو ترمنځ اړیکې ټینګې کړي چې له امله یې، سلګونو ټنو الوګانو ته د پلور زمينه برابره شوه. هغه زیاتوي "د کرنیزې پرمختیا صندوق نه هیله لرم چې دغه پروسه لاوغوځوي او دې ولایت کې د کوپراتیفونو شمېر لا زیات کړي. له دې سره به د بزرگانو په ژوند کې مثبت بدلون راشي." دغې لړۍ یوازې د الوګانو حاصلات زیات نه کړل، بلکې په دغه ولایت کې یې د حرام کښت مخه هم ونیوله. د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس وايي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د هڅو له امله بامیانو کې یوه بسوه ځمکه هم نه پېدا کېږي چې په کې حرام کښت شوی وي.

د بامیانو د کوپراتیفونو مدیر بېا وايي "مونږ او بزرگان خوښ یو چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو له برکته د پخوا پر تله اوس ډېر او ښه حاصل لرو. له همدې امله اوس مونږ باکیفیته سره او تخمونه لرو او د بیاروي حاصل له برکته مونږ کولی شو چې راکړل شوي پورونه په خپل وخت پرته له کوم ځنډ او ځنډ نه بیرته ورکړو." د کټوايي کوپراتیف چې د کرنیزې پرمختیا صندوق نه یې پور ترلاسه کړی وايي: "مونږ د کرنیزې پرمختیا صندوق نه د زړه له تله مننه کوو چې وخت په وخت یې پور راکړی. له دې مخکې به د یو جریب نه مونږ له اووه سوو نیولې تر اته سوه منه پورې الوګان ترلاسه کول. اوس چې صندوق له مونږ سره د تخم او کیمیاوي سرو په برخه کې مرسته کړې، د یو جریب نه تر ز مننه پورې حاصل ترلاسه کوو."

صبغت الله چې نږدې پنځه دېرش کاله عمر لري او د بامیانو ولایت د تاجک ولسوالۍ اوسېدونکی دی وايي: "څوک چې کوپراتیفونو کې شامل دي او د خپلو حاصلاتو د پیاوړتیا په موخه یې پورونه ترلاسه کړي، ښه او زیات حاصل یې ترلاسه کړی. مګر مونږ چې د کوپراتیف غړي نه یو، هم مو حاصل کم دی او هم یې کښت خراب دی. زمونږ کمزوری حاصل هېڅ بازار نلري. مجبوره یو خپل ترلاسه کړی حاصل په څارویو وځورو."

یو بل تن چې د بهسودو پل کرنیز شرکت مشر دی، وايي "مونږ د کرنیزې پرمختیا صندوق پر مټ وکولی شول چې په اصلاح شوو تخمونو کار وکړو او هغه بزرگانو ته په خپل وخت ټول افغانستان کې پېسې او اصلاح شوي تخمونه ورکړو چې مونږ سره قرارداد لري."

یو بل ۵۵ کلن بزګر چې د غنمو درمند یې درلود، د کرنیزې پرمختیا صندوق د پورونو ارزښت په اړه وویل، "مخکې د شرکتونو سره په ستونزو کې راکېرول. مونږ ته یې په وخت پېسې او کرنیز امکانات نشو برابرولی. اوس چې د کرنیزې پرمختیا صندوق شرکتونو ته پورونه ورکړل، زمونږ ستونزې هم په خپل وخت حل کېږي."

صندوق له پورونو پوره ګټه پورته کړي او د یاد ولایت الوګانو تولید به په پراخه پیمانه زیاتېږي. دوي زیاته کړه: د دې ولایت د الوګانو حاصلات به هېواد کې دننه او بهرنیو هېوادونو ته د بې مثاله صادراتو جوګه شي.

د دې ولایت د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس ښاغلي اتجنیر عبدالوهاب محمدي بیا وویل: دې ولایت کې د کرنیزو پورونو د پروګرام موخه د بامیانو ولایت د الوګانو د کرنې حاصلات زیاتول او بزګرانو ته د کرنې په ګڼو پراوونو کې د خپلو کرنیزو اړتیاوو پوره کول دي.

د کرنیزې پرمختیا صندوق ژمن دی، ترڅو بامیانو کې د کوپراتیفونو او بزګرانو د حاصلاتو د ښه کېدو لپاره خپلې مالي او تخنیکي مرستې لا چټکې او وغځوي، ترڅو بزګران راتلونکي کې لښه خدمتونه ترلاسه کړي او د دې ولایت لوړ کیفیت لرونکي الوګان داخلي او بهرنیو بازارونو ته وړاندې کړي.

له ۱۳۴۰ لمريز کال راهیسې بامیانو ولایت کې الوګان په پخوانۍ دودیزه طریقه کرل کېدل چې د وخت په تېرېدو یې د کرنې ډول پرمختګ وکړ. اوسمهال یې د پرمختللي کرنې حالت غوره کړی دی. اوس هر کال بامیانو کې ۳۵۰ میټریک ټنو څخه زیات الوګان د بزګرانو د خواړو له برکته لاسته راځي. دا د ټول افغانستان شپېته سلنه الوګان جوړوي. د هېواد ۹۰ سلنه خلک د بامیانو الوګان خوښوي او مصرفوي یې.

اوسمهال د هېواد د ولایتونو سربېره د منځنۍ اسیا هېوادونو ته هم د بامیانو الوګان لېږدول کېږي. دا چې د بامیانو الوګان په افغانستان کې تر ټولو ښه، باکیفیته او ډېر خوښېدونکي الوګان دي، خو بیا هم د بازار موندنې لپاره یې د پام وړ پاملرنه نده شوې. اوس هم د ګاونډیو هېوادونو الوګان بازار ته راوړل کېږي او همدا لامل دی چې د بامیانو الوګانو په بازار یې ۳۰ سلنه، منفي اغېز غورځولی دی.

دا مهال بامیانو کې د الوګانو د ساتنې لپاره له درې نیم زرو زیاتې سرې خونې جوړې شوي دي او هڅه کېږي چې دا شمېر لا زیات شي. هره سره خونه له شلو نیولې تر پنځه ویشتو میټریک ټنو الوګانو د ساتنې وړتیا لري.

د بامیانو د کرنې، اوبو لګولو او مالدارۍ رئیس وايي "خوشاله یو چې بامیانو کې د کرنیزې پرمختیا صندوق لخوا بزګرانو ته وخت په وخت په بهساري ډول پورونه ورکول کېږي چې د بامیانو د بزګرانو په کرنیز وضعیت کې یې د پام وړ بدلون راوستی دی." نوموړی زیاتوي "د کرنیزې پرمختیا صندوق د

طرز العمل حصول قرضه های تاخیری

پروفسور محمد نعیم عظیمی

رعایت تمامی مواد قراردادهای منعقد شده یک امر ضروری و الزامی می باشد. بدین مفهوم که بر مبنای قوانین نافذ کشور، محتوا و مواد قرارداد های منعقد شده فی مابین صندوق انکشاف زراعتی و مشتریان و هر کدام از طرفین مکلف اند تا تعهدات مندرجه موارد فوق را به نحو احسن و در زمان مشخص آن انجام دهند.

اما، در عمل گاهی اتفاق می افتد که برخی از این موارد توسط یکی از طرفین (اکثراً مقروضین) نقض شود. نقض مواد قرارداد از جمله چالش های است که گاهی صندوق انکشاف زراعتی به آن مواجه می گردد. این امر از یک جهت سبب متضرر شدن صندوق انکشاف زراعتی و از جانب دیگر ایجاد فاصله در کسب هدف که همانا رشد زراعت و زارعین در سطح کشور می باشد، را بیشتر می سازد.

عدم پرداخت قرضه به موقع و زمان معین آن و طبق تقسیم اوقات از پیش تعیین شده (این تقسیم اوقات باز پرداخت به اساس خواست مشتری قبل از انعقاد قرارداد ترتیب می گردد) از عمده ترین موارد فوق (نقض قرارداد) می باشد. صندوق انکشاف زراعتی به منظور حل این مشکل در عمل، از دو شیوه معیاری استفاده می نماید.

الف: عدالت عرفی (عدالت غیر رسمی): در این روش صندوق انکشاف زراعتی کوشش می نماید تا با استفاده از روش های غیررسمی طبق مواد قوانین نافذ کشور (بطور مثال ماده ۱۷ قانون قضایای دولت که تاکید بر حل و فصل قضایا از طریق مصالحه و مذاکره دارد) موضوع را با استفاده از روش های ذیل حل و فصل نماید.

۱. آرایه مشوره: در این روش به مشتری در زمینه های مختلف به خاطر حل مشکل اش توسط تیم های تخصصی صندوق انکشاف زراعتی مشوره آرایه می گردد. البته قابل یادآوری است که این روش در تمام مراحل (از زمان انعقاد تا ختم و بعد از قرارداد) به مشتری صورت می گیرد.

۲. ملاقات با مشتری: تیم های تخصصی مربوطه صندوق انکشاف زراعتی همواره کوشش می نمایند تا با مشتری ملاقات های منظم و وقفه ای داشته باشند. در این

ملاقات ها تیم های تخصصی صندوق از کارکرد و امور تجاری مشتری نظارت نموده و مشکلات شان را یادآور میشوند. همچنان، راه حل های مختلفی را بمنظور حل مشکلات شان پیشنهاد می کنند.

۳. برقراری تماس مداوم با مشتری از طریق تیلیفون و ایمیل:

از آنجاییکه نظارت حضوری با مشتری همه روزه کاریست بسا مشکل، صندوق انکشاف زراعتی کوشش می نماید با مشتری از طریق تیلیفون و ایمیل نیز حل مشکل نماید.

۴. آرایه فرصت و زمان برای مشتری:

صندوق انکشاف زراعتی در حصول قرضه های خویش بسیار جدی می باشد. اما این به معنی محروم نمودن مشتری از فرصت فکر کردن و پیشنهاد دادن نیست. برعکس صندوق انکشاف زراعتی همواره به مشتری فرصت می دهد تا با فکر و پیشنهاد راه حل های جدید زمینه حل مشکل را از طریق پیشنهادات خود شان نیز ایجاد نماید.

۵. ترتیب تقسیم اوقات کوتاه مدت و میان مدت برای قرضه باقی مانده:

صندوق انکشاف زراعتی در برخی موارد سعی می نماید تا با در نظر داشت مشکلات ایجاد شده ناشی از موضوعات عوامل فشار و یا هم بحران های تجاری و اقتصادی که سبب صدمه به مشتری گردیده باشد، تقسیم اوقات جدید باز پرداخت را جهت پرداخت قرضه باقیمانده، طبق شرایط موجود به مشتری ترتیب دهد.

باوجود تقسیم اوقات جدید، اگر مشتری نتواند یا نخواهد قرضه خویش را پرداخت نماید، صندوق انکشاف زراعتی مجدداً کوشش می نماید، با فراهم نمودن یک فرصت دیگر به مشتری زمینه پرداخت قرضه را به شکل درست مهیا سازد.

مطابق به پالیسی عمومی صندوق انکشاف زراعتی، این مدت زمان عبارت از ۹۰ روز بوده تا مشتری حساب خویش را به شکل کامل تصفیه نماید. در جریان این زمان صندوق انکشاف زراعتی باز هم سعی می نماید تا با استفاده از روش قبلی و با ارسال اطلاعیه های کتبی طبق ماده ۲۵

قانون رهن اموال غیر منقول در معاملات بانکی مشتری را در جریان قرار دهد.

۱. اطلاعیه اول: در این اطلاعیه ضمن ذکر زمان تاخیر، میزان قرضه پرداخت شده، میزان قرضه باقیمانده و سایر تعهدات اجرا نشده، به مشتری اطلاع داده میشود تا قرضه خویش را تصفیه و رفع زمه نمایند.

۲. اطلاعیه دوم: اطلاعیه دوم با همان محتوای اطلاعیه اول روز بعد از آن به مشتری با ذکر تاریخ جدید ابلاغ می گردد.

۳. اطلاعیه سوم: در این اطلاعیه علاوه بر ذکر تمامی موارد اطلاعیه اول و دوم، به مشتری برای آخرین بار ابلاغ می گردد. صندوق به بار سوم به اطلاع مشتری میرساند، در صورتی که حساب خویش را تصفیه ننماید موضوع اش به ارگان های عدلی و قضایی جهت تعقیب ارجاع خواهد شد.

ب: عدالت رسمی

هر گاه صندوق انکشاف زراعتی بعد از اجرای تمامی مراحل فوق به این نتیجه برسد که مشتری مذکور حاضر به پرداخت قرضه و تصفیه حساب خویش نیست، موضوع را جهت حل و فصل و تعقیب به ارگان های عدلی و قضایی معرفی می نماید. رعایت مراحل ذیل به شکل عمومی در اکثر قضایای صندوق انکشاف زراعتی مراعات می گردد.

۱. معرفی مشتری به اداره قضایای دولت وزارت عدلیه: بر مبنای ماده ۶ قانون قضایای دولت، اداره قضایای دولت دعای مربوط به داریای های عامه را بین ادارات دولتی و اشخاص حقیقی و حکمی که دولت در آن بحیث مدعی یا مدعی علیه قرار می گیرد در پیشگاه محاکم به حیث ممثل ادارات دولتی به پیش می برد.

هر گاه صندوق انکشاف زراعتی نتواند مطابق به ماده ۱۷ قانون قضایای دولت موضوع را از طریق مذاکره و مصالحه حل و فصل نماید، موضوع را جهت رسیدگی بیشتر به قضایای دولت بر مبنای ماده ۸ همین قانون طی یک درخواستی توأم با اسناد، معلومات، دلایل و مدارک اثباتیه آن ارجاع می نماید. اداره قضایای دولت بعد از اتخاذ تصمیم در مورد پیشبرد موضوع مطابق به ماده ۷ قانون مذکور عمل مینماید.

تحصیل حقوق، ادارات حقوق وزارت عدلیه مسئول تطبیق احکام محاکم میباشند. اداره حقوق مطابق به ماده ۲۶ قانون طرز تحصیل حقوق، حکم قطعی و نهایی محکمه ذیصلاح را مبنی بر تحصیل دین به اطلاع داین و مدیران رسانیده و از آنها استحضاری اخذ می نماید. محکوم علیه بر مبنای ماده ۴۱ همین قانون باید بعد از اصدار حکم قطعی و نهایی محکمه مکلف به رعایت مندرجات نص حکم در خلال مدت ۱۵ روز میباشد. هر گاه محکوم علیه از رعایت حکم قطعی و نهایی محکمه در خلال مدت مندرج فقره ۱ این ماده بدون عذر موجه امتناع ورزد، اداره حقوق مطابق احکام این قانون در خلال مدت ۲۰ روز به تنفیذ اجباری آن توسط هیئت مندرج ماده ۴۵ همین قانون اقدام مینماید. لازم به ذکر است که در این شرایط مشتری مکلف است که علاوه بر پرداخت دین طبق مواد فوق و ماده ۲۵ قانون طرز تحصیل حقوق، محصول محاکم را نیز پرداخت نماید.

محاکم مذکور نیز طبق ماده ۴۰ قانون اصول محاکمات تجارتي برای یکبار طرفین را به اصلاح توصیه می نماید. هرگاه طرفین از طریق اصلاح به حل و فصل موضوع متنازع فیه موافقت نکنند، محکمه نباید آنها را بی جهت معطل نماید. همینکه به مشاهده برسد که طرفین حاضر به اصلاح نیستند باید محکمه عدم موافقت جانبین را به کتاب ضبط دعوی قید و به موضوع رسماً رسیدگی نموده فیصله اصولی خود را صادر نماید. (ماده ۴۱ قانون اصول محاکمات تجارتي) بعد از ابلاغ و صدور حکم قطعی و نهایی، محکمه اوراق دوسیه را توأم با حکم خویش رسماً به اداره قضایای دولت ارسال می نماید. اداره قضایای دولت نیز بر مبنای ماده ۳۳ قانون قضایای دولت، حکم قطعی و نهایی محکمه مربوطه را جهت تطبیق به اداره حقوق وزارت عدلیه ارسال می نماید. ۳- ارسال دوسیه به اداره حقوق وزارت عدلیه جهت تطبیق حکم محاکم: بر مبنای ماده ۴ قانون طرز

اداره قضایای دولت نخست سعی می نماید تا بر مبنای صراحت ماده ۱۸ قانون مذکور، موضوع را از طریق ایجاد مصالحه در بین طرفین حل و فصل نماید. بناً هر زمانیکه اداره مذکور به این نتیجه برسد که حل و فصل موضوع از طریق مصالحه ممکن نیست، موضوع را غرض تعقیب قضایی محول محکمه می نماید. ۲- ارسال دعوی از اداره قضایای دولت به محاکم تجارتي: بر مبنای ماده ۱۲۱ قانون اساسی کشور، صلاحیت قوه قضائیه شامل رسیدگی به تمام دعائویی است که از طرف اشخاص حقیقی یا حکمی، به شمول دولت، به حیث مدعی یا مدعی علیه در پیشگاه محکمه مطابق به احکام قانون اقامه شود. با استناد به همین ماده و ماده اول قانون اصول محاکمات تجارتي، رسیدگی به تمام اختلافاتی که از معاملات تجارتي نشأت میبندد، وظیفه محاکم ثلاثه تجارتي بوده و تابع احکام این قانون میباشد.

ملاقات مسئولین صندوق با هیئت ایکسچنجر زون در مورد آغاز پروگرام قرضه دهی به دهاقین و شریک ساختن تجارب در قسمت جمع آوری قرضه های صعب الحصول

د تخم تصدیق څه شی دی؟

(What is Seed Certification?)

د تخم تولید یو قانوني تصویب شوی طرز العمل یا کړنلاره ده چې د یوه نبات د وړاندې شوي نوعې (ډول) د ارثي او فزیکي خالصوالي څخه د مراقبت او څارنې مسؤلیت په غاړه اخلي. د دې لپاره چې د تخم ارثي او فزیکي خالصوالي وساتل شي، نو د تخم د تصدیق سیستم د یو شمېر مستندو معیارونو او طرز العملونو په رڼا کې چې د تخم د تولید په هر پړاو کې تطبیقوي، تکیه کوي. د تصدیق شوي تخم په کارولو سره کروندگر، تولیدوونکي او کاروونکي پوره اطمینان لري چې لور او باکیفیته حاصل لاسته راوړي. د تخم تصدیق د بې کیفیته تولید خطر کموي.

د تخم د تصدیق موخه:

(Purpose of seed certification)

د تخم د تصدیق موخه د تخم د کیفیت ساتل او د بزگرانو لپاره د لوړ کیفیت لرونکي تخم او نباتي موادو (Planting Materials) برابرول دي، ترڅو لوړ حاصل ترلاسه کړي او په خپل ځان بسيا شي. همدارنگه، د تخم د تصدیق موخه په ټول هېواد کې د تصدیق شوي تخمونو کرل، تولید او توزیع ده، ترڅو بزگران د لوړ کیفیت لرونکي حاصلات ترلاسه کړي او د تخم ارثي او فزیکي خالصوالي وساتل شي.

افغانستان کې د تخم د تصدیق شالید:

(Background of Seed Certification in Afghanistan)

۱۳۴۹ ل کال افغانستان کې د تخم د تولید کوم منظم سیستم موجود نه وو. هماغه وو چې ۱۳۵۷ ل کال کې د اسیا پرمختیایي بانک په مرسته د افغانستان د تخم اداره یا (Afghan Seed Company) جوړه شوه چې د تخم د تولید، پروسس، توزیع او بازارموندنې مسؤلیتونه یې په غاړه درلودل. لږ وروسته بیا په ۱۳۶۴ ل کال کې نوموړې اداره د اصلاح شوي تخم تصدیق (Improved Seed Enterprise) باندې بدله شوه چې په ټول هېواد کې یې د تخم د تولید لپاره خپل فارمونه درلودل. د ۱۳۶۱ ل څخه تر ۱۳۷۱ ل پورې د افغانستان کرنې وزارت او نورو ډېرو مرستندویه ادارو د تخمونو د اصلاح او نورو کرنیزو پروژو برخه کې د پام وړ هڅې وکړې. دغه هڅې بیا افغانستان کې د داخلي جنګونو له امله متضررې او له منځه لاړې. د څو لسیزو جګړو وروسته کرنې وزارت او نورو ډېرو مرستندویه ادارو د کرنې برخه کې د پام وړ خدمتونه ترسره کول او ترسره کوي یې. همدارنگه د ۱۳۸۸ ل کال د قوس میاشت د افغانستان د تخم قانون چې ۴ فصلونه او ۲۹ مادې لري، د عدلیې وزارت له خوا په یوه رسمي جریده (۱۰۰۵ شمېره) کې چاپ شو، چې دې قانون ټول کرنیز حقیقي او غیر حقیقي تخمونه د خپل چتر لاندې راوستي دي.

د تخم د تصدیق کړنلاره یا طریقه:

(Procedure for Seed Certification)

د بېلګې په ډول د غنمو د تصدیق شوي تخم تفتیش په لاندې څو مرحلو کې پوره کېږي چې عبارت دي له:

۱- د تخم تصدیق لپاره غوښتنلیک:

(Application for Seed Certification)

۲- د کروندو تفتیش:

(Field Inspection)

چې دا هم خپل څو مرحلې لري چې عبارت دي:

د ځمکې تفتیش:

(Land Inspection)

د گل کولو نه مخکې تفتیش:

Inspection During Pre-flowering/Vegetative Stage

د گل په وخت کې تفتیش:

Inspection During flowering Stage

د حاصل ټولو مخکې تفتیش:

Inspection During post-flowering

and pre-harvest stage

بیاخلي تفتیش یا (Re-inspection) هم لري.

۳- د تخم پروسس:

(Seed Processing)

۴- د تخم څخه د نمونو اخیستل:

(Seed Sampling)

۵- د ټګ او سر تفتیش ورکول:

(Certificate Tag and Issuing)

۶- د نمائینې قطعې کرڼه:

(Demonstration Plots)

۷- لابراتواري آزماښتونه:

(Laboratory Tests)

تخم او د تخم صنفونه:

Seed Classes and Seed

د تخم د پېژندنې لپاره زیات تعریفونه شوي دي چې یو څو یې په لاندې ډول دي:

۱: تخم یو رسېدلې القاح شوي تخمه ده چې د درې برخو، لکه د تخم پوښ (Seed Coat)، د تخم غوښینه برخه یا (Endosperm) او جنین یا (Embryo) څخه جوړ دی.

۲- هر هغه نباتي مواد چې د تکثیر په غرض کرل کېږي تخم گڼل کېږي.

۳- د نیالي پیاز، ساقې او قلمې په شمول تخم لمړنی نبات دی.

تخم دوه ډوله لري چې حقیقي او غیر حقیقي بلل کېږي: حقیقي تخم: هغه تخم چې د القاح یانې د مذکر او مونث کامیټ د یو ځای کېدو نه لاسته راشي.

غیر حقیقي تخم: هغه نباتي مواد چې د تکثیر په غرض کرل کېږي، غیر حقیقي تخم دی. لکه ساقه، قلمه، رینه، پیاز او داسې نور.

افغانستان کې تخم د لاندې صنفونو د نومونو لاندې تولیدېږي:

هستوي یا اساسي تخم:

Seed nucleus / Seed Basic

په عمومي ډول، دا تخم د نبات د خوشو یا وړو نه په

قطارونو کې د یوه ذمه وار نبات روزونکي یا (Plant Breeder) په بنسټ تولیدېږي چې د مورني تخم د تولید لپاره د ذخیږې یا ستاک په ډول ساتل کېږي. سل سلنه ارثي او فزیکي خالصوالی لري چې په ډېر کم مقدار سره د لاسرسي وړ وي.

مورني تخم: (Breeder Seed)

دا د هستوي تخم زېږنده ده او د بنيادي تخم د زیاتېدو لپاره لومړنی او تکرارېدونکې سرچینه ده. د پلانټ بریدر او یا د تحقیقاتي سټېشنونو له خوا تولیدېږي. سل سلنه فزیکي او جنیټیکي خالصوالی لري. د دې تخم تصدیق او نظارت په نوره نړۍ کې د یو ټیم له لارې چې د تصدیق ادارې استازي پکې وي، ترسره کېږي. افغانستان کې د یاد تخم تصدیق د تصدیق د ادارې له خوا ترسره کېږي او کله چې د تصدیق ادارې لخوا ومنل شي، زېر رنگه ټګ پرې وهل کېږي.

بنيادي تخم: (Foundation Seed)

دا د مورني تخم زېږنده ده، خو کله چې د مورني تخم تولید لږ وي، نو پدې وخت کې د هغه بنيادي تخم څخه چې د مورني تخم سټېنډرډ پوره کولی شي، هم تولید کېدی شي. افغانستان کې د نوموړي تخم تولید د اصلاح شوي تخمونو د تولید تصدیق او هغه شرکتونو چې د کرنې وزارت له خوا غوره پېژندل شوي وي، ترسره کېږي. ددې تخم تولید د تصدیق ادارې د نظارت او تفتیش لاندې ترسره کېږي او کله چې د تصدیق ادارې لخوا ومنل شي، سپین رنگه لېبل یا ټګ پرې وهل کېږي.

تصدیق شوی تخم: (Certified Seed)

دا تخم د بنيادي تخم زېږنده ده. دا تخم په بزگرانو باندې خرڅېږي او یا د یو څه مالي مرستې په بدل کې ورکول کېږي، ترڅو بزگران زیات حاصل ترلاسه کړي. دا تخم هم د یوه ځانګړي ټاکل شوي معیار لاندې د تصدیق ادارې لخوا نظارت او تصدیق کېږي او کله چې قبول شي نو ابي رنگه ټګ پرې وهل کېږي. په مطمئن لېبل سره تخم:

(Truthfully Labeled Seed)

دا تخم د هستوي، مورني، بنيادي او تصدیق شوي تخم څخه تولید کېدی شي. دا تخم باید د تصدیق شوي تخم ټول معیارونه پوره کړي. ددې تخم لېبل جبري دی او باید د تخم ټولې ځانګړتیاوې چې د تخم په مقرر کې ذکر شوي دي، ولري. د دې تخم تولید کوونکي مسؤلیت لري، ترڅو یې کیفیت تضمین کړي. د تصدیق اداره په هر وخت کې او د هر مارکېټ څخه د نوموړي تخم د کیفیت مالومولو لپاره کولی شي نمونه واخلي. که د کیفیت مالومولو آزماښت څخه وروسته تخم د معیار سره ورته والی ونلري او یا په لېبل کې د لیکل شوو مالوماتو سره توپیر ولري، اړونده چارواکي حق لري، ترڅو یې د کرنیزو تخمونو د تصدیق د کړنلارې مطابق مجازات کړي.

محصول اسلامی بانو

طراحی شده برای کاروبار های کوچک زراعتی به رهبری زنان

شواهدی از سراسر جهان، بخصوص شرق آسیا و امریکایی لاتین وجود دارد که نشان میدهد اعطای قرضه به زنان اثرات مثبت و همسان برای بهبود تغذیه خانوار، دسترسی به تحصیلات و خدمات صحتی دارد. برعلاوه، به سطح قرضه های کوچک، زنان قرضه گیرنده در مقایسه با مردان بیشتر با مسئولیت هستند. در افغانستان اعطای قرضه ها به زنان با چالشهای روبرو است، طور مثال:

- به طور عموم زنان دارایی ندارند تا به عنوان وثیقه ثبت نمایند.
- ناهنجاری های فرهنگی معمولاً از کار زنان در خارج از خانه جلوگیری می کند.
- اکثریت زنان به ویژه در مناطق روستایی بیسواد هستند و مهارت های لازم برای نگه داشتن سوابق حسابداری ابتدایی ندارند.
- در حالیکه این مسایل به طور معمول زنان را از دسترسی به خدمات مالی محروم می کند، از زمان تأسیس، صندوق انکشاف زراعتی متعهد به حمایت از شرکت های وابسته به زنان است. علاوه بر این، رهبری شورای عالی صندوق انکشاف زراعتی (نهاد تصمیم گیری استراتژیک) صندوق را مستلزم میدانند و تأکید میکند تا راه های را جستجو نماید که بر مبنای آن زنان بتوانند برای پیشبرد فعالیتهای مرتبط به زراعت به قرضه دسترسی پیدا نمایند. به منظور غلبه بر این چالش ها و فعال سازی زنان برای مشارکت در توسعه زراعت افغانستان، صندوق انکشاف زراعتی خط تولید محصولات مالی را با هدف رفع نیازهای زنان روستایی آغاز کرده است.
- اخیراً صندوق انکشاف زراعتی یک محصول دیگر را به نام "بانو" طراحی کرده است که ویژه زنان افغان است. هدف ارایه این محصول، رفع چالش های سرراه زنان زراعت پیشه است. یک محصول مالی اسلامی که به طور خاص برای کسب و کارهای زراعتی زنان طراحی شده است، که منبع اصلی درآمد آنها مربوط به فعالیت تجارتي در زنجیره ارزش زراعتی است. کسب و کارهای زراعتی مربوط به زنان به عنوان شرکت های کوچک و متوسط تحت رهبری زنان تعریف می شوند که در مراحل زنجیره ارزش های زراعتی مشغول به کار هستند و قادر به اخذ و بازپرداخت قرضه های زراعتی هستند.

نمایی از غرفه صندوق انکشاف زراعتی در نمایشگاه بین المللی زراعتی - کابل
جهت ارائه معلومات به بانوان تجارت پیشه

محصول بانو برای موارد ذیل استفاده خواهد شد:

- سرمایه دورانی برای مصارف اضافی عملیاتی و اداری.
- خریداری مواد گدام، مواد زراعتی و تدارکات.
- برای به دست آوردن سرمایه یا بهبود سرمایه گذاری و تجهیزات.
- برای ارزش افزایی شرکت ها، مانند بسته بندی و مونتاژ.
- ذخیره گاه، گدام و حمل و نقل
- ساختن تعمیر و امکانات برای پروسس و تولیدات زراعتی.
- دیگر کسب و کارها که زراعت و کاروبارهای زراعتی را حمایت میکند.
- حد اکثر معیاد قرضه دو ساله خواهد بود، با حد اکثر یک سال معیاد برای پرداخت اصل پول.
- معیاد قرضه باید مطابق هدف قرضه و توانایی قرضه گیرنده باشد تا بتواند که وجوه مالی را بدست آورده و دوباره بپردازد.
- معیاد باز پرداخت قرضه باید بعد از رفع حاصل صورت گیرد.
- مهلت مفاد قرضه نظر به ساختار قرضه تعیین میگردد.
- تکنانه سالانه از شش الی پانزده درصد محاسبه میگردد.

واجدین شرایط: درخواست کننده باید تبعه افغانستان

بوده و دارای نمبر تشخیصیه (TIN) باشد.

- تجارت زراعتی باید راجستر شده اداره ثبت مرکزی یا سایر ارگان های مربوطه دولت جمهوری اسلامی افغانستان باشد.
- درخواست کننده باید دارای یکسال تجربه در تجارت زراعتی باشد (موجودیت مدارک و شواهدی که نشان دهند تجربه و مهارت های مدیریتی در تجارت باشد لازمی است)
- عدم اشتغال در فعالیت های غیر مشروع
- تضمین ۱۲۰ درصد از مجموع اصل قرضه (زمین و تعمیر).
- حداقل مقدار قرضه ۱,۷ میلیون افغانی و حد اکثر قرضه ۳,۵ میلیون افغانی میباشد.

بی نظیر یکتا

از چهار حلقه چوری طلاء تا مارکیت جهانی

داستان موفقیت

بی نظیر یکتا بیست و پنج سال قبل در ولایت دایکندی در یک خانوادهٔ متمدن و از لحاظ اقتصادی متوسط به دنیا آمد. وی بعد از ختم تعلیمات ثانوی و سپری نمودن موفقانهٔ امتحان کانکور به فاکولته حقوق و علوم سیاسی پوهنتون کابل راه یافت و سپس به درجهٔ لیسانس از آن فاکولته فارغ گردید. بی نظیر از نوجوانی در تصامیم خویش جدی و در رسیدن به اهدافش قاطع عمل میکرد. او به تجارت علاقه داشت و تحصیلات در رشته حقوق از جمله آرمان های اساسی اش بود. وی در رسیدن به آرزو های تحصیلی اش به مشکلات بی شمار روبرو شد ولی این مشکلات نتوانست مانع برآورده شدن آرزوهایش شود. او امروز ریس شرکت بین المللی پروسس و تجارت بی نظیر یکتا است. بی نظیر یکتا داستان موفقیت تجارت اش را چنین قصه میکند: میخواستیم که یک کاروبار، که من علاقمند آن باشم و بتوانم از طریق آن به زنان بی بضاعت و تهی دست جامعهٔ ما که به کار ضرورت دارند، کمک کنم. به همین نیت شرکت بینظیر یکتا را بنا نهادم. یک هزار افغانی داشتم و آن را هم برای کرایه موتر برای رفتن به اداره مرکزی ثبت شرکتهای خصوصی وزارت تجارت و صنایع به مصرف رسانیدم. وقتی به آنجا رسیدم چند تن زنان که مسئول طی مراحل ثبت و راجستر بودند، آشنا شدم. ایشان با من کمک های فراموش ناشدنی انجام دادند و مراحل راجستر شرکت ام را به وقت معین تمام نمودند. آنها تعرفهٔ تحویلی پول راجستر شرکت را به من دادند و ازم خواستند تا پول خویشرا تحویل نمایم. درحالیکه

وقت صرف طعام چاشت بود، آنان به من گفت که تا تمام شدن کار راجستر شرکت ام به صرف طعام نمیروند. من که در اصل پول نداشتم اسرار میکردم که آنان به صرف طعام خود مصروف شوند. آنها به طعام خوردن رفتند و من رهسپار بازار طلا فروشی شهر شدم. چهار حلقه چوری طلا داشتم و آنها را در بدل پنجاه هزار افغانی به فروش رسانیدم. دوباره به اداره ثبت برگشتم، تقریباً بیست و پنج هزار افغانی برای اخذ جواز تحویل کردم و با بیست و پنج هزار افغانی دیگر کاروبار میوه خشک را آغاز کردم. امروز شرکت بی نظیر یکتا نه تنها در داخل، بلکه خارج از کشور تولیدات میوه های تازه و خشک دارد. بی نظیر یکتا به سوالهای مجله پرمختگ در باره موفقیت تجارت اش، چنین پاسخ میدهد: پرمختگ: لطف نموده در باره شرکت بی نظیر یکتا معلومات مختصر ارایه نمایند؟ بی نظیر: بی نظیر یکتا یک اسم بسیار آسان و زیباست و خواستم این اسم را برای تجارت خویش انتخاب نمایم. این شرکت را دو سال قبل با سرمایهٔ ۲۵،۰۰۰ افغانی ایجاد کردم. هدفم از ایجاد این شرکت خدمتگذاری به افغانستان و زنان رنجدیدهٔ افغان است. پرمختگ: شما کدام میوه جات و به چی مقدار میوه را پروسس میکنید؟ بی نظیر: میوه جات و سبزیجات تازه و میوه جات خشک مانند چهارمغز، پسته، جلعوزه، بادام، انواع مختلف کشمش و دیگر میوه جات خشک، محصولات اند که در این شرکت پروسس و بسته بندی میشود. میوه جات تازه مانند سیب، زردالو، انگور و سبزیجات

تازه مانند بادنجان رومی، مرچ سبز مختلف النوع مشمول محصولات است که در شرکت بینظیر یکتا پروسس میشود. همچنان ما از سبزیجات ترشی باب تهیه میکنیم و در آینده پلان داریم تا از میوهٔ تازه جوس و دیگر محصولات تهیه نماییم. پرمختگ: میوه جات پروسس شده را به کدام مارکیتها صادر مینمایید؟

بی نظیر: محصولات ما در مجموع به مارکیتهای داخل افغانستان و مارکیتهای بین المللی صادر میشود. شرکت بی نظیر یکتا در شهر مانچستر انگلستان رسماً ثبت و راجستر است. در انگلستان برادران ما نماینده گی این شرکت را به عهده دارند. من برای شان از افغانستان میوه خشک صادر میکنم و آنها آنرا به شکل عمده و پرچون بفروش میرسانند. همچنان، ما به کشور های هندوستان، فرانسه، امارات متحدهٔ عربی و فنلند هم محصولات خویشرا صادر مینماییم.

پرمختگ: میوه جات که حساس اند و باید جدی نگهداری شوند، کدامها اند و برای نگهداری آنها چه تدابیری روی دست گرفته اید؟

بی نظیر: پروسس تمام میوه جات نسبتاً مشکل است، ولی از این جمله پروسس کشمش مشکل تر است. پاک کردن چوب دانه های کشمش کار بسیار مشکل است. کشمش بعد از پاککاری، شسته و با بسیار احتیاط خشک میشود. از ماده کیمیاوی سلفر در خشک کردن کشمش و دیگر میوه جات استفاده میکنیم. باآنکه این روش هم رنگ میوه را مقبولتر میساخت و هم در پروسهٔ خشک کردن میوه جات کمک میکرد، اما میوه جات که توسط سلفر خشک شده باشد، بازار خوبی نداشت.

بی نظیر: شکی ندارم که با استفاده از این قرضه، شرکت ما در جایگاه بهتری قرار خواهد گرفت و پیشرفت خوبی خواهد داشت. قبلاً میوه جات را از دست دوم و سوم خریداری مینمودم. حالا با این قرضه تمام خریداری را از دست اول خواهیم داشت که منفعتم به مراتب زیادتر خواهد بود.

پرمختگ: آیا در زمان طی مراحل اخذ قرضه از صندوق با کدام مشکل روبرو شدید؟

بی نظیر: تمام کارمندان صندوق انکشاف زراعتی با متقاضیان قرضه همکاری و برخورد خوبی مینمایند و هیچ نوع مشکل تاکنون قابل مشاهده من نبوده است.

پرمختگ: پیام تان به نهاد های قرضه دهنده و متقاضیان قرضه چیست؟

بی نظیر: پیام من به متقاضیان قرضه این است که، باید بدانند که قرضه گرفتن به ضرر ما نه بلکه به نفع ما است. اما زمانی که قرضه اخذ مینمایند، باید بدانند که آنرا برای هدفی که دریافت نموده اند سرمایه گذاری نمایند. از قرضه دهنده گان نیز تقاضا مینمایم تا پروسه و شرایط قرضه دهی شانرا سهلتر بسازند و از مشتری تکتانه کمتر اخذ نمایند.

صندوق انکشاف زراعتی از وقت و همکاری بی نظیر یکتا بابت ارائه معلومات، سپاسگذاری مینماید.

روزها جلعوزه سیاه بازار خوب دارد. باآنکه بادام امریکا و استرالیا هم در مارکیت موجود است، اما بادام، کشمش، جلعوزه سیاه و دیگر میوه جات خشک افغانستان در مارکیت های بین المللی متقاضی زیاد دارد و نفع شان هم نسبت به دیگر میوه جات بیشتر است.

پرمختگ: آیا در ابتداء کار تان به قرضه نیاز داشتید؟ بی نظیر: در ابتداء با مشکلات زیادی روبرو بودم و مجبور شدم که قرضه بگیرم. برای ساخت شرکت خود اولین قرضه که مبلغ ۵۰۰،۰۰۰ افغانی بود از بانک اولین قرضه های کوچک دریافت نمودم. آن قرضه را به وقت معینه دوباره پرداختم. با اخذ این قرضه کاروبارم کمی رنگ و رونق یافت و فامیلیم هم فهمید که تجارت ما دیگر به ضرر نه بلکه به مفاد به پیش میرود و دست به همکاری من زدند. با گذشت زمان، برای ماشین آلات پروسس و شرکت خویش مکان دایمی خریداری نمودم.

پرمختگ: آیا از اداره صندوق انکشاف زراعتی قرضه اخذ نموده اید؟ بی نظیر: بلی! از صندوق انکشاف زراعتی قرضه اخذ نمودم.

پرمختگ: آیا امیدوار هستید که با استفاده از قرضه صندوق در تجارت تان تغییرات مثبت بوجود خواهد آمد؟

بنا، از استعمال سلفر خودداری مینماییم. باآنکه کاری بسیار مشکل و زمانگیر است، اما ما میگذاریم کشمش به شکل طبیعی خشک شود و همین کار باعث شده است که بدلیل داشتن کیفیت عالی، محصولات ما در مارکیت های داخلی و خارجی بازار فوق العاده داشته باشد. در صورتیکه نیاز به استفاده سلفر محسوب شود، بعد از استفاده سلفر، میوه را دوباره شست و شو میکنیم. قابل یادآوری است که برای خشک کردن یکتعداد از محصولات به اساس یک فیصدی مشخص استفاده سلفر حتمی است. پرمختگ: چی تعداد کارمندان (مرد و زن) در شرکت شما مصروف کار اند؟

بی نظیر: فعلاً در شرکت ما بتعداد ۱۰۵ تن در اوقات مختلف مصروف کار اند. از این تعداد سه نفر مرد و بقیه یک صدو دو تن از طبقه اناث هستند.

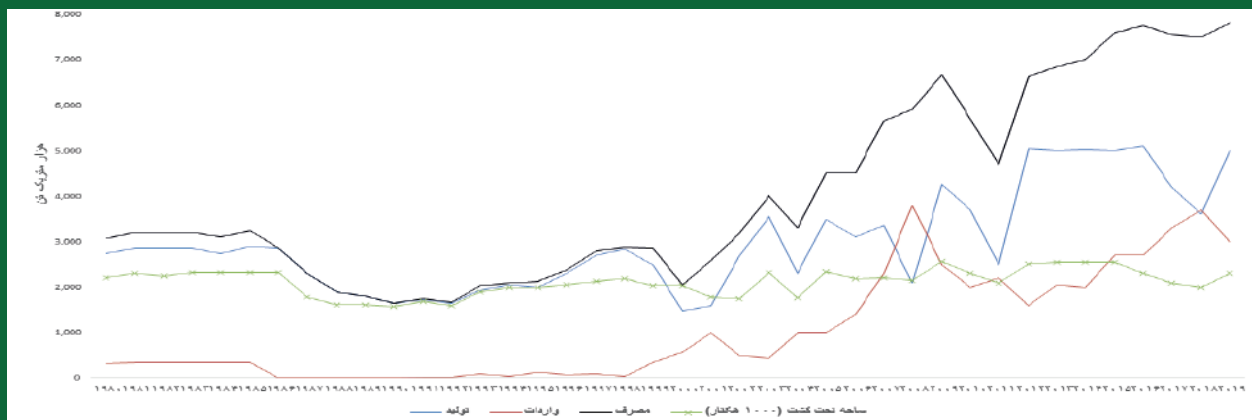
پرمختگ: تقاضای بازار به کدام میوه بیشتر است و از فروش آن چقدر منفعت به دست میاورید؟

بی نظیر: میوه خشک افغانستان بسیار قوی و طبیعی است. به همین سبب تقاضای میوه افغانستان در مارکیت های ملی و بین المللی بیشتر است. از این جمله بادام، کشمش و در این

راه حل های خود کفایی افغانستان در تولید گندم

دکتور محمودولی سالاری - استاد پوهنځی زراعت و مسول تحقیقات علمی پوهنتون کابل

شکل(1): ساحه تحت کشت، تولید، مصرف و واردات گندم از سال ۱۹۸۰ الی ۲۰۱۹ م، منبع معلومات: USDA

وارداتی دارای مقدار بسیار پائین پروتین و گلوتین است. به همین دلیل گندم داخلی در داخل کشور مارکیته نداشته و اکثر خبازی ها در تهیه نان خشک، کیک، کلهچه و غیره محصولات مشابه از آرد های وارداتی استفاده مینمایند. زیرا گندم های داخلی از لحاظ کیفیت با گندم وارداتی رقابت کرده نمیتواند. به اساس راپور تحلیل لابراتواری، تقریباً تمامی انواع قابل دسترس گندم در مارکیته دارای پروتین و گلوتین بسیار پایین میباشد. راه حل های زیادی برای حل این مشکل وجود دارد. یکی از این راه حل ها، توجه به بعضی فعالیت های اگرونومیک در جریان دوره نمویی نبات گندم است. مثلاً اگر در مرحله خوشه کشی از مقدار کم نایتروجن استفاده شود، پروتین گندم ازدیاد می یابد.

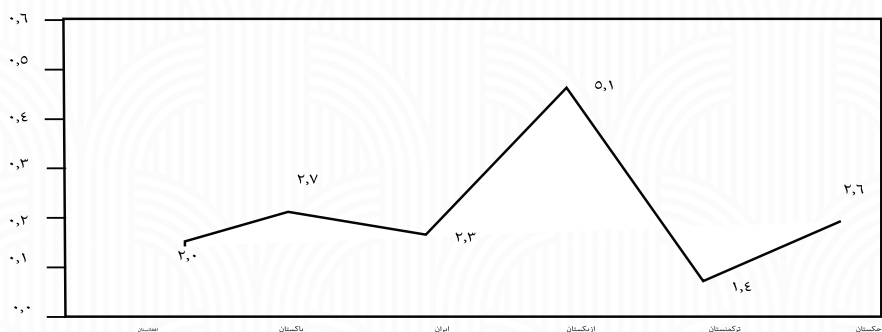
را تشکیل میدهد، و تقریباً ۷۰ درصد اراضی کشور صرف زرع این نبات میباشد. افغانستان در سال های ۱۳۲۹ و ۱۳۴۹ ه ش از نظر تولید گندم خودکفا بود، اما به اثر سه دهه جنگ اکثریت زیربناهای زراعتی از بین رفته است. این ناهنجاری ها باعث کاهش قابل ملاحظه ای در تولید داخلی گندم شده است و افغانستان برای تأمین امنیت و مصونیت غذایی مردم، خود دست به واردات گندم و آرد گندم زده است.

۱. ایجاد مارکیته برای تولیدات داخلی گندم:

کیفیت گندم که در داخل کشور تولید شده باشد نسبت به گندم وارداتی خیلی پایین میباشد، که نیاز به توجه جدی دارد. دانه های گندم داخلی نسبت به گندم

مقدمه: زراعت یکی از ستون اقتصاد افغانستان است. بر اساس راپور بانک جهانی، ۲۶ درصد درآمد ناخالص ملی بطور اوسط از سال (۲۰۰۲ الی ۲۰۱۷م) از محصولات زراعتی بدست میآید. این سکتور نه تنها غذا را برای مردم تهیه میدارد، بلکه منبع مهم اشتغال زایی نیز بشمار میرود. بر اساس گزارش اداره ملی احصائیه و معلومات تقریباً ۸۰ درصد مردم افغانستان به شکل مستقیم و غیر مستقیم مشغول زراعت و مالداري هستند. باآنکه افغانستان یک کشور زراعتی شناخته میشود، فیصدی بسیار اندک زمین های آن، یعنی ۱۲ فیصد برای کشت مناسب است که از جمله این ۱۲ فیصد، تنها ۶ فیصد آن عملاً زرع می شود.

غله جات، مخصوصاً گندم غذای اصلی اکثریت مردم را تشکیل میدهد. گندم در اقتصاد زراعتی کشور جایگاه مرکزی را دارا می باشد و در سفره افغان ها یک غذای عمده بشمار میرود. گندم ۶۰ فیصد مجموع مصرف کالوری مردم را تشکیل میدهد. مصرف سالانه گندم فی نفر در کشور بطور اوسط ۱۶۰ کیلوگرام تخمین شده است. این نبات ۷۰ فیصد تولیدات سالانه غله جات و ۵۷ فیصد مجموع تولید محصولات غذایی کشور

شکل(2): مقایسه حاصلدهی گندم در افغانستان با کشورهای همسایه در سال ۲۰۱۶.

۴. ایجاد سیستم پایدار تهیه و توزیع عوامل تولید زراعتی باکیفیت:

ایجاد یک سیستم مبتنی بر مارکیت برای توزیع تخم های اصلاح شده بذری به دهاقین در وقت مناسب کشت، میتواند کشور را در رساندن به خود کفایی از نقطه نظر تولید گندم کمک کند. برای رسیدن به خود کفایی در تولید گندم نیاز است تا مقدار مورد ضرورت تخم بذری اصلاح شده تهیه گردد. همچنان یک سیستم مبتنی بر مارکیت که در آن دهاقین بتواند تخم بذری اصلاح شده را از سکتور خصوصی بدست آورند، ایجاد گردد. درحال حاضر یک سیستم نو تاسیس بنام سیستم توزیع تخم بذری اصلاح شده از طریق کوپون (Voucher) بوجود آمده است که در آن دولت افغانستان تنها رول نظارت از کیفیت تهیه تخم بذری اصلاح شده را دارد.

۵. ایجاد پالیسی مؤثر در تجارت، مخصوصاً در مورد تعرفه های گمرکی:

بمنظور تشویق دهاقین برای کشت و دریافت مارکیت تولیدات داخلی گندم، باید از تعرفه های گمرکی استفاده گردد. داشتن پالیسی ها و استفاده از آن جهت دریافت مارکیت و کنترل نرخ گندم در بازار های داخلی، وضع تعرفه گمرکی موسمی سالانه بالای واردات غله جات مخصوصاً گندم و آرد در هماهنگی با وزارت مالیه و اطاق های تجارت، یک امر لازمی پنداشته می شود. بلند بردن تعرفه بالای غله جات وارداتی سبب تشویق تولید دهاقین گندم می گردد. اما، تعرفه ها باید به اندازه بلند برده شود که سبب ازدیاد بیش از حد قیمت در مارکیت نشود. فقط بتواند دهاقین گندم را تشویق نماید که به تولید غله جات در داخل کشور رو آورده و حاصل گندم را از دیاد بخشد.

۶. ایجاد ذخایر استراتژیکی، مخصوصاً ذخایر غله جات:

نبود ذخایر استراتژیکی غله در کشور یک مشکل عمده در رسیدن به خود کفایی افغانستان در گندم می باشد. ایجاد چنین ذخایر جهت آماده گی برای حوادث طبیعی، مصونیت غذایی، متوازن نگهداشتن قیمت ها در بازار و خریداری غله از دهاقین، بسیار مهم پنداشته می شود. این ذخایر استراتژیکی نه تنها بحیث ذخایر استراتژیکی استفاده گردد، بلکه باید در برگیرنده سیلوهای جدید مجهز به تکنالوژی مدرن باشد، تا بتواند تمام نیازمندی های ارگان های دولتی و غیر دولتی را مرفوع سازد.

توافق انواع در هر شش زون زراعتی وجود دارد. نتایج چنین تحقیقات به ما نشان میدهد که کدام نوع با کدام زون توافق خوب داشته و یا کدام نوع در تمام زون ها نتیجه میدهد. نوع گندم که با محیط افغانستان سازگار بوده، حاصل بهتر داده و در مقابل امراض گوناگون و خشکسالی مقاوم میباشند. برای تکثیر تخم تصدیق شده استفاده شده و بعداً به دسترس دهاقین قرار داده شود. ارزیابی برای توافق محیطی بسیار مهم است. زیرا بعضی از خواص نباتات مانند مقدار حاصل توسط چندین واحد های ارثی که بنام جین ها یاد میگردد، کنترل می شود. هر قدر که تعداد جین ها در کنترل یک خاصیت زیاد باشد، به همان اندازه بیشتر تحت تاثیر محیط قرار می گیرد. این کار برای رشد سکتور گندم در شرایط فعلی بسیار مهم است و شرایط برای چنین تحقیق در افغانستان مهیا می باشد.

ب. تمرکز روی تحقیقات دراز مدت (تحقیقات اساسی و استراتژیکی): تحقیقات دراز مدت برای انکشاف انواع بهتر گندم بسیار مهم است. زیرا درین نوع تحقیقات خواص اساسی جنتیکی نبات گندم به نفع انسان تغیر داده شده، جین های مطلوب که باعث بهتر شدن کمیت و کیفیت گندم میشود، به نبات دلخواه از طریق نسل گیری انتقال داده می شود. درین نوع تحقیقات انواع گندم با چندین جین مطلوب که هر کدام آنها خواص خاص را کنترل می نماید، به وجود می آید. طور مثال، یک نوع گندم پُر حاصل می باشد ولی در مقابل یک مرض، مثلاً مرض سرخی ساقه، حساس است. از طریق این نوع تحقیقات جین مطلوب که در مقابل مرض سرخی ساقه مقاوم می باشد، به نوع گندم پُر حاصل انتقال داده می شود و نبات گندم دلخواه که دارای هر دو خواص مطلوب یعنی حاصلدهی و مقاومت در مقابل مرض سرخی می باشد، به وجود می آید. این نوع تحقیقات برای رسیدن به خود کفایی محصولات زراعتی مخصوصاً گندم بسیار مهم است.

۳. تهیه تخم های بذری اصلاح شده:

تخم، نقطه آغاز در زنجیره تولید غذا بوده و عامل عمده ازدیاد حاصلدهی می باشد. به اساس نتایج بعضی از تحقیقات علمی تخم بذری اصلاح شده میتواند ۲۵ الی ۳۰ فیصد سطح حاصل گندم را بلند برد. تخم های بذری اصلاح شده عامل اصلی در رشد و انکشاف زراعت بوده و همچنان یگانه راه انتقال تکنالوژی و نوآوری های زراعتی برای دهاقین می باشد، که از طریق آن دهاقین از قدرت حاصلدهی یک نوع جدید آگاه می شوند. عوامل دیگر مانند کود، ادویه جات زراعتی، آفت کش ها و تمام فعالیت های اگرانومیکی در تقویت حاصل دهی تخم بذری کمک می کند.

راه حل دوم و اساسی انکشاف تمام انواع اصلاح شده گندم از طریق تحقیقات است. این تحقیقات تنها روی نوع که از نقطه نظر جنتیکی دارای حاصل بلند و مقادیر بلند پروتین و گلویتین است، انجام گردد. قابل یاد آوری است که ارزش افزایی در ایجاد مارکیت برای تولیدات داخلی گندم کمک میکند. بطور مثال: اگر نوع را که دارای فیصدی بلند پروتین باشد و مطابق استندرد های بین المللی ارزش افزایی کنیم، با اطمینان می توان گفت که تولیدات گندم در مارکیت های منطقه جایگاه خاص خواهد گرفت. هدف از ارزش افزایی این است که گندم دارای کیفیت بهتر باید در داخل کشور توسط آسیاب های استندرد آرد گردیده، مطابق استندردهای بین المللی پروسس و بسته بندی شود.

۲. تحقیقات علمی روی انکشاف انواع بلند حاصل، باکیفیت، توافق یافته و مقاوم در مقابل امراض مختلف:

تحقیقات علمی یکی از عوامل اصلی تغیر در سیستم های تولید زراعتی و توسعه قابل توجه در اقتصاد روستایی می باشد. همچنان تحقیقات علمی یکی از عوامل مهم در تعیین سطح درآمد سکتور زراعتی بوده، در رفع نیاز های غذایی نفوس در حال رشد سریع می باشد. ارزیابی های مختلف نشان داده است که تحقیقات زراعتی نقش مهمی در افزایش حاصلات زراعتی دارد. زیرا تکنالوژی جدید و تخنیک تولیدی که باعث افزایش حاصلات زراعتی می شود، از طریق تحقیقات زراعتی بوجود آمده است. قابل یاد آوری است که قبل از اینکه تحقیقات روی انکشاف هر نوع انجام شود، لاین های گندم باید انتخاب شود که از فیصدی بالا پروتین و گلویتین باکیفیت و عالی برخوردار باشد.

الف. تمرکز روی تحقیق کوتاه مدت: تمرکز روی تحقیقات کوتاه مدت یک راه حل بسیار مؤثر برای انکشاف انواع بلند حاصل و باکیفیت گندم می باشد. در این نوع تحقیق انواع بهتر گندم از کشور های که دارای محیط آگرو اکولوژیکی مشابه با افغانستان است، وارد میگردد و قبل از اینکه به دهاقین توزیع شود، در محیط های مختلف برای ارزیابی با توافق محیطی کشت می گردد. افغانستان دارای شش زون زراعتی است که تمام انواع که از کشور های خارجی به افغانستان آورده میشود، درین زونها جهت توافق با محیط افغانستان باید ارزیابی گردد. خوشبختانه مراکز تحقیقاتی جهت ارزیابی

له خوبه، تر عمله !

په هېواد کې یوازینی فابریکه ده چې د کرنیزو چارو پرمختللي ماشینونه تولیدوي لکه، د غنمو تریشر، د وریجو پاکولو ماشین، د تخم شیندلو ماشین، قلبه، د تراکتور ترالي او داسې نور. دا کارخای د افغانستان ختیځ ننگرهار ولایت، جلال آباد ښار کې په داسې حال کې د کرنیزې ټکنالوژۍ د پراختیا چارې پر مخ بیایي چې کلونه مخکې دغه کارخای یو کوچنی کاروبار ؤ.

د یادې فابریکې څښتن وایي چې د کرنیزې پرمختیا صندوق د پور په مټ اته کاله کېږي د کرنیزو چارو د اسانتیاوو په موخه په لوړ کیفیت، د هېواد دننه کرنیز ماشینونه او توکي جوړوي.

یاده فابریکه د هېواد د بهلا بېلو سیمو څخه زړه او له کاره لوېدلې اوسپنه راټولوي او د یو ځانگړي مرحلې ترسره کولو وروسته ویلې کېږي او بیا ترې کرنیز وسایل جوړوي. د یادونې وړ ده چې جاوید افغان د کرنیزو وسایلو فابریکه زیاتره کرنیز وسایل د هېواد دننه له اوسپنو جوړوي، خو یوازې ټایرونه او د ماشینونو لپاره ربړي پټۍ یا بېلټونه له گاونډیو هېوادونو واردوي.

مسؤولیت کم دی، بلکې کم خلک د ډېرو چارو ترسره کولو باندې بوخت دي. د دې سره د ځمکو حاصلاتو کې هم د پام وړ توپیر راغلی دی. په لویدیځ کې د کرنې میکانیزه کولو سره میلیونونو کرنیز کارکوونکو صنعتي فابریکو ته مخه کړه چې دغې توپیر په لویدیځو هېوادونو کې ستر صنعتي انقلاب رامنځته کړ. همداراز د ژوند تگلاره یې معیاري شوه او تلپاتې بریالیتوب یې په برخه شو.

په نړۍ کې په دوام لرونکې توگه د وگړو زیاتوالی داړتیا رامنځته کوي چې په کرنیزو، خوراکي او پوښاکي توکو کې پوره زیاتوالی راشي.

د تېرې پېړۍ د زیاتو کرنیزو محصولاتو د لاسته راوړلو امتیاز هم د کرنیزې ټکنالوژۍ په برخه دی چې په کې د پام وړ زیاتوالی او پرمختگ راغلی دی. د کرنیزو فصلونو لوړوالی، د مؤثرې کیمیاوي سرې شتون او کارونه، نوې او پرمختللي ازمايلې لاسته راوړنې، د هغو کرنیزو پرمختگونو له ډلې څخه دي چې د کرنیزې ټکنالوژۍ په موثریت دلالت کوي.

افغانستان هم د نورو پرمختگونو سره، په کرنیزه ټکنالوژۍ کې د پام وړ لاسته راوړنې لري. جاوید افغان

د افغانستان څلور لسيزو جگړو او بې ثباتۍ ټول هېواد ته، خو په ځانگړي ډول کرنیزو چارو ته بشپړ زیان رسولی دی. همدې ناخوالو د هېواد بزگران دې ته اړ کړي چې په پخواني دودیز ډول بزگري وکړي. خو بیا نږدې اتلس کاله کېږي چې افغان دولت او مرستندويه ادارې د کرنې په میکانیزه کولو کار کوي او همدې ته یې خورا زیاته پاملرنه کړې ده.

د کرنې میکانیزه کول د صنعتي اقتصاد منځته راتللو سبب شو چې په اساس یې لوړ تولید ترلاسه کېږي او د تولید په وړاندې د رامنځته کېدونکو ستونزو او خنډونو مخه نیول کېږي.

په لویدیځ کې د کرنې په ډگر کې د کرنیزې ټکنالوژۍ پرمختگ، د تېرې پېړۍ یوې پېړۍ له هغو پرمختگونو څخه شمېرل کېږي چې د لویدیځوالو په ژوند کې یې ستر بدلون راوستی دی.

په صنعتي اقتصاد او کرنیزو چارو کې پرمختگ د دې لامل شو چې بزگرانو باندې، یو د کار فشار کم شي او بل په کم وخت کې ډېر کار ترسره کړي. همدارنگه د یادو اسانتیاوو رامنځته کېدلو نه وړاندې به په کم کار ډېر وگړي بوخت وو. خو اوس نه یوازې د بزگرانو

حاجي تور ملنگ اوس د يوې پياوړې او د هېواد په سطحه د منل شوې فابريکې مشر دی. هغه د کرنيزې پرمختيا صندوق د پورونو په اړه داسې وايي: "دا زما خوب وو چې افغانستان خپله يوه ورځ په کور دننه کرنيز وسايل جوړ کړي. د کرنيزې پرمختيا صندوق د پور په مټ مې دا خوب په حقيقت بدل شو. ددغه صندوق په مټ دا دی اوس د خپلو هېوادوالو د خدمت جوگه يم چې د کار زمينه مې ورته برابره کړي. د کرنيزې پرمختيا صندوق څخه مننه کوم چې په ستونزمنو شرايطو کې يې زما سره لازمي مرستې وکړي. هېواد کې نورو کرنيزو سوداگرو ته مې سپارښتنه دا ده چې خپلې کرنيزه سوداگري مو د کرنيزې پرمختيا صندوق د پور په مټ، غښتلې کړي."

پرمختيا صندوق څخه گڼې تخنيکي مرستې او پورونه ترلاسه کړي چې بېرته يې په خپل وخت ورکړي. د دغو پورونو ارزښت تر ميليونونو افغانپو پورې رسېږي چې جاويد افغان فابريکې د خپلو چارو د لاريا لپاره ترلاسه کړې دي.

يادې فابريکې به د تريشر او نورو کرنيزو ماشينونو د جوړولو په موخه زياتره د اړتيا وړ لوازم له پاکستان او چين هېوادونو څخه راوړل. اوس چې دغه لوازم د هېواد دننه جوړوي، نو ۲۰ سلنه يې د توليد په چارو کې زياتوالی راغلی دی. همدارنگه اوس ټولټال ۶۰ تنه هېوادوال د جاويد افغان تريشر او کرنيزو وسايلو فابريکه کې په کار بوخت دي.

د خپلو توليداتو د دوام په موخه، ياده فابريکه د کرنيزو وسايلو لپاره د اړتيا وړ پرزې هم جوړوي. دې کار له بزگرانو سره مرسته کړې چې د اړتيا په وخت په چټکۍ خپل کرنيز ماشينونه لاسته راوړي او گټه ترې واخلي.

ددې پوښتنې په ځواب کې چې د جاويد افغان تريشر او کرنيزو وسايلو فابريکې د بريا راز په څه کې دی، د يادې فابريکې څښتن د تجربه لرونکو او مسلکي کسانو نه ستړې کېدونکې خواري او د کرنيزې پرمختيا صندوق څخه پورونه د خپلې کاميابۍ راز گڼي. هغه وايي چې د کرنيزې پرمختيا صندوق ورسره په سختو شرايطو کې نه هېرېدونکې مرستې کړې دي. جاويد افغان فابريکې په بېلابېلو وختونو کې د کرنيزې

شنې خونې

عاشق دوست مومند

شنې خونې د شیشې یا پلاستیک څخه هغه جوړ شوی ساختمان ته ویل کېږي، چې په هغې کې تودوخه، رطوبت، رڼا او کاربن ډای آکساید کنټرولېږي او د لمر رڼا د بوټو لپاره آماده کوي، شنې خونې د کال په اوږدو کې د غېر موسمي بوټو د پالنې په موخه کارول کېږي.

د شنو خونو تاریخچه:

تاریخ لیکونکي لیکي: په کنټرول ماحول کې د سبزیجاتو روزل د رومانانو له مهاله پېل شول. د دوي په وینا د روم یو بادشاه چې تېبېرس نومېده، اوسني بادرنګ ته ورته د یوې سبزی-خوړلو عادت درلود، چې د هغه لپاره به د هغه وخت باغدارانو د هغه د خوښې سبزی رېږې ته ورته یو ټاپر لرونکې تخته باندې کرله او د ورځې لمر پر بوټو وروسته به یې هغه رېږه یا تخته بېرته خونې یا یو پناه ځای ته ننویسته، ترڅو د شپې د یخې هوا نه وساتل شي او ورته زیان اونه رسیږي. وروسته له دې په ۱۸ مه پېړۍ کې یو فرانسوي بیالوژیست چارلس لوسن بوناپارتي د شنې خونې بنیاد هغه مهال کېښود، کله چې د مالتو ساتلو په موخه یې د پلاستیک څخه ګټه پورته کړه چې هغه مهال به یې ورته Orangeries ویل، خو عصري شنې خونې بیا په کال ۱۹۶۰ م کې وروسته له هغې دود شوې، کله چې په پوره اندازه او ارزانه بیه پلاستیک په بازار کې پیدا شو. د شنې خونې یا گرین هوس ډولونه: شنې خونې د ځانګړتیاو له پلوه په دوه برخو ویشل شوي.

۱. ساده شنه خونه:

چې یوازې د گرمې هوا سبزیجات په یخو سیمو یا یخ موسم کې روزي چې د شنې خونې په نوم یادېږي، شنه خونه د پلاستیک یا د شیشې څخه جوړه شوې وي او د لمر رڼا نه په ګټه اخیستنې د شنې خونې په دننه کې د تودوخې درجه د سبزیجاتو لپاره کنټرولوي.

۲. لېت هوس (سکرین هوس):

چې په هغې کې د یخې هوا سبزیجات په تودو سیمو یا تود موسم کې روزل کېږي چې په تخنیکي ژبه کې دغه ډول شنې خونې ته د شیشې خونه یا سکرین هوس یا لېت هوس هم وايي. دغه ډول شنې خونې له رڼو شیشو جوړې شوې وي چې د هواګڼش او د پکو له لارې په کې د تودوخې درجه کنټرولېږي.

د شنې خونې لپاره ځای ټاکنه:

شنه خونه باید پر داسې ځمکه جوړه شي چې ځمکه یې د کښت لپاره مناسبه وي او په ځانګړې توګه باید مالګینه نه وي. که چېرته ټاکل شوې ځمکه مالګینه وي، نو خاوره یې باید بدله شي. کوم چې د شنې خونې د جوړولو لګښت د ډېروږدو سبب ګرځي. شنه خونه باید په داسې ځای کې جوړه شي، چې د ورځې په اوږدو کې په پوره اندازه لمر ولري او سیوري پرې نه راځي.

اوبه:

اوبه د نباتاتو په پالنه کې مهم رول لوبوي، ځکه باید شنه خونه په داسې ځای کې جوړه شي چې پاکې اوبه ولري. د شنې خونې د خړوبولو لپاره باید له مالګینواو ناپاکو اوبو څخه ګټه واخیستل شي.

د شنو خونو د جوړولو مواد:

د شنې خونې د جوړولو لپاره د لرګی، المونیم یا د اوسپنې څخه ګټه اخیستل کېدای شي. شنه خونه باید د تونل په شکل یا مایل ډوله جوړه شي، ترڅو د باران د اوبو دننه ننوتلو څخه مخنیوی وشي.

شنې خونې باید د پلاستیک یا شیشې په واسطه وپوښل شي، ترڅو د لمر وړانګې دننه په اسانه ورننوځي. په ساده شنو خونو کې چې د پلاستیک په واسطه وپوښل شوي وي، باید هرو ۱۵-۲۰ مترو واټن کې یوه تکه یې جالی واچول شي، که چېرته د اړتیا په وخت کې پلاستیک لرې کړل شي، نو شنې خونې ته د حشراتو له دننه کېدو مخنیوی کېږي. د بوټو خړوبولو لپاره باید د پاپونو څخه ګټه واخلو، چې په شنو خونو کې په عامه توګه د خړوبولو د څاڅکي سیستم یا Drip Irrigation څخه ګټه اخیستل کېږي.

د شنې خونې دننه جوړښت:

که چېرته په شنه خونه کې بزغلی کرو، نو باید په ځانګړو قالبونو کې وکرل شي او د قالبونو د ایښودو لپاره له مېزونو څخه ګټه واخیستل شي، که هغه مېزونه د اوسپنې او یا د لرګي څخه جوړ وي او که چېرته په شنه خونه کې سبزیجات کرو، نو باید د شنې خونې په داخلي ځمکه باندې کباري (په خاورو کې هغه جوړ شوی ځای چې په شنو خونو کې پرې بزغلی کړي) جوړې شي، هغه کباري باید ۷۰ تر ۱۰۰ سانتي متره پلن او د ۱۰-۱۵ سانتي پورې لوړوالی ولري او د هرې کبارۍ تر منځ باید ۵۰ سانتي متره واټن موجود وي، ترڅو په اسانۍ سره په کې کارکونکي وګرځېدی شي، په کبارو کې باید بوتې یو له بل څخه په وړ اندازه واټن یا لرې والی ولري، چې معیاري واټن یې د قطارونو ترمنځ د ۵۰-۷۰ سانتي او د بوټو ترمنځ فاصله یې ۵۰ سانتي متره ده. د بوټو د خړوبولو لپاره باید د پایپونو (ډرېپ اریګشن) څخه ګټه واخیستل شي. په شنه خونه کې بوټو ته د مرستې (سپورټ) ورکولو لپاره باید اوسپنیز سیمونه د یومتر جیګوالي په اندازه وڅرول شي او د تکه یي تارونو په واسطه باید نبات تر هغه سیمونو پورې وتړل شي، ترڅو بوټی پر ځمکه اونه لګېږي.

د شنې خونې ګټې:

په شنه خونه کې کښت لاندې ګټې لري.

- * د کال په اوږدو کې د غېر موسمي سبزیجاتو تولید.
- * د گرمې او یخې هوا څخه د بوټو ساتنه.
- * د مرضونو او حشراتو څخه د بوټو ساتنه.
- * د پاکېفیه سبزیجاتو تولید.
- * په محدود ځای کې زیات تولید.
- * پرته له کیمیاوي موادو د بې ځایه گیایو مخنیوی.
- * د اوبو مناسب او د آزادې ځمکې په تناسب کم استعمال.
- * د بزګر عاید لوړول (د غېرو موسمي سبزیجاتو په پرتله لوړې بېي).
- * د کود یا د سرې په سمه توګه او پوره اندازه بوتې ته رسېدل.

د افغانستان د بانکونو ټولنه

خانګرې مرکه

پرمختګ: له تاسو نړۍ مننه، چې مونږ مو خپل حضور ته ومنلو او پرمختګ خپرونې ته مو خپل قیمتي وخت ورکړ. په لومړي وار غواړو ستاسو په اړه پوه شو، که ځان راوپېژنئ؟

نجیب الله امیري: نوم مې نجیب الله امیري دی او د افغانستان د بانکونو د ټولني اجرائیوي رئیس یم. پرمختګ: افغانستان کې د بانکونو شالید په اړه که مالومات راکړئ؟

نجیب الله امیري: افغانستان کې بانکولي د نړۍ د پرمختللو هېوادونو په څېر اوږد تاریخ نه لري. تر ۱۳۱۲ لېږديز لمريز کال پورې افغانستان کې هېڅ بانک شتون نه درلود. ټولې معاملي او د پېسو بدلول د بهرنیو صرافانو له لارې پرمخ تللې چې ډېری یې هنديان وو او د کابل، کندهار بازارونو کې یې خپلې د صرافۍ چارې پرمخ بېولې.

په ۱۳۱۱ ل کال کې د عبدالمجید خان زبلي په نوښت د (شرکت سهامی هاشمی) په نوم شرکت کابل کې پرانېستل شو. وروسته بیا ۱۳۱۲ ل کال افغانستان کې د افغان ملي بانک په نوم لومړنی بانک جوړ شو. په لومړیو کې دا یواځینی بانک وو چې هېواد کې یې د مرکزي بانک چارې پرمخ بېولې، هره ورځ یې په دندو او فعالیتونو کې زیاتوالی راتلو.

د دې بانک لومړنۍ پانګونه ۹.۶ میلیونه افغانۍ وه چې ۷۲ سلنه برخه یې خصوصي او ۲۸ سلنه برخه یې د دولت له لورې وه. د وخت په تېرېدو او اړتیاوو ته په کتو ددغه بانک پانګونه ۴۰ میلیونه ډالرو ته ورسېده. د افغان ملي بانک رامنځته کېدو وروسته افغانستان کې ستر اقتصادي بدلونونه راغلل.

کاغذي پېسې افغانستان کې د افغان ملي بانک د رامنځته کېدو نه وړاندې، یانې په ۱۲۹۹ ل کال کې د غازي امان الله خان وخت کابل کې خپرې او رایج شوې.

د افغانستان بانک:

۱۳۱۶ ل کال (د افغانستان بانک) د (افغان ملي بانک) ځای ناستی شو او د مرکزي بانک حیثیت یې غوره کړ. دې بانک کابل او د افغانستان نورو ولایتونو په شمول نیویارک، لندن، هامبورګ، کراچي، پېښور او چمن ښارونو کې د بانکي چوپړ تیاوو په موخه ځانګې درلودې، چې ډېر ژر یې نړیوال اعتبار هم ترلاسه کړ. د افغانستان مرکزي بانک له جوړېدو شپږ کاله وروسته، د (بانک رهني و تعمیراتي) په نوم لومړنی تخصصي بانک د عامه ګټو وزارت په نوښت رامنځته

شو. د دې بانک د چارو ساحه د کورونو جوړول وو. په ۱۳۳۳ ل کال کې د کرنې پرمختیا په موخه د (بانک انکشاف زراعت) په نوم دویم تخصصي بانک جوړ شو. په همدې کال کې د سوداګرۍ د پیاوړتیا په موخه (پښتني بانک) او ۱۳۳۵ ل کال کې د صنعت د پیاوړتیا لپاره (بانک انکشاف صنعتی) بانک رامنځته شو. همدا مهال د نورو هېوادونو سره د سوداګریزو او اقتصادي مناسباتو د پراختیا په موخه ۱۳۵۵ ل کال کې د (بانک انکشاف صادرات) په نوم پنځم او آخري تخصصي بانک د افغانستان بانکي نظام کې ورزیات شو.

د ډاکټر نجیب الله د حکومت تر سقوط پورې د مرکزي بانک په شمول پنځه تخصصي او یو سوداګریز بانک شتون درلود. د افغان ملي بانک پرته ټول بانکونه د دولت لخوا رامنځته شول چې په لومړیو وختونو کې د نیمه دولتي په څېر اداره کېدل.

د افغانستان بانکي سیستم کې نوي بدلونونه:

افغانستان کې د نویو پرمختګونو سره د هېواد بانکي سیستم بیا ورغول شو او د بانکي سیستم یې د نړیوالو پراختیایي پروګرامونو سره همغږی کړ.

د افغانستان بانک وکولی شول چې د افغانیو په چاپ، خپرېدو او پرمختګ کې د پام وړ بدلون راوروي.

له ۲۰۰۲م کال وروسته د اساسي قانون، دولسمې مادې سره سم، د افغانستان بانک یو خپلواک او دولتي بانک یاد شو. دې سره د افغانستان بانک قانون، د پېسو او بانکولۍ قانون، د پېسو د پاکولو په وړاندې د مبارزې قانون، د جرمونو له لارې شوي عواید، د ترهګرۍ د تمویل په وړاندې مبارزه او داسې نور قوانین تصویب شول، چې د جمهوري ریاست مقام له توشیح وروسته یې په کارونه پیل وشو.

افغانستان کې د نوې بانکدارۍ قانون سره سم، د افغانستان اساسي قانون د ۱۰ مې مادې په بنسټ د خصوصي بانکونو مرسته د حکومت اجندا شوه او مرکزي

بانک د خصوصي بانکونو مصونیت تضمین کړ، چې په پایله کې یې نوي بانکونه رامنځته شول.

په تېرو پنځلس کلونو کې د افغانستان مرکزي بانک ښې او ستړې لاسته راوړنې لري. اوس مهال، ۱۴ جواز لرونکي او فعاله بانکونه چې ټول د افغانستان د بانکونو ټولني غړیتوب لري، هېواد کې فعالیت کوي.

پرمختګ: که مهربانې وکړئ او د افغانستان بانکونو د ټولني د چارو په اړه مالومات راکړئ؟

نجیب الله امیري: د افغانستان د بانکونو ټولنه یو غیر سیاسي، غیر دولتي، نا ګټندویه او خپلواکه ټولنه ده چې د کورنیو او بهرنیو بانکونو ځانګو له منځه جوړه شوې او هڅه کوي چې افغانستان کې د یو ښه او پیاوړي بانکي نظام په رامنځته کېدو کې خپل رول ولوبوي. د افغانستان د بانکونو ټولنه په ۱۳۸۳ لېږديز لمريز کال چې د ۲۰۰۴ مېلادي کال سره سمون خوري، جوړه شوې ده.

دې ټولني لومړی د (۹) بانکونو غړیتوب سره کار پیل کړ. اوس مهال ټول جواز لرونکي بانکونه د دې ټولني غړیتوب لري. د افغانستان د بانکونو ټولني هېواد کې د بانکي سیستم د ودې او د بانکونو ګډو موخو ته د رسېدو لپاره د بانکي ټولني په راغونډولو کې بنسټیز رول لوبولی دی. نن ورځ د افغانستان د بانکونو ټولنه د یو سالم او پرمختللي بانکي او مالي سکتور چې د هېواد په خلکو په اقتصادي پرمختګ کې په لوړه کچه ونډه لري، رځنډه رول لري.

د ټولني موخې:

د ټولنیزو رسنیو، کمپاینونو او عامه پوهاوي پروګرامونو په وسیله د نوي بانکي سیستم د ظرفیت لوړول او پرمختګ ورکول.

خلکو او سوداګرو ته چې په مالي معاملاتو کې ونډه لري، مالومات ورکول.

د غړو بانکونو ترمنځ اسان او د پلي کېدو وړ کرنلارې جوړول او عملي کول.

نجیب الله امیري
اجرائیوي رئیس

هېواد کې د بانکونو د حقونو غوښتنه. هېواد کې د بانکي غړو مالومات را غونډول، د دغو مالوماتو څېړنه، تحليل، بانکونو او مالي موسسو سره شريکول. د غړو بانکونو ترمنځ د گډ رقابت رامنځته کول او پرمختگ ورکول.

پرمختگ: د پېسو د مصونيت په اړه که راته ووايي چې د کور په پرتله بانک کې يې ساتل څومره مؤثر دي؟ نجيب الله اميري: ښکاره خبره ده چې پيسې په کور کې ساتل ډېر خطر و نه لري. ممکن د غلو، طبيعي حوادثو له امله له منځه تللو او دانسې نورو ډېرو خطرونو سره مخ وي، خو که پيسې په بانک کې وساتل شي، يو خو پيسې ساتل کېږي، بل په دې پيسو د بانک لخوا پانگونه کېږي چې د سوداگرۍ يو حالت غوره کوي. بانک کې د پيسو ساتل د بانک لپاره گټور دي، ځکه دا کار هم خصوصي سکتور بياوړی کوي او هم پيسې مطمئنې ساتل کېږي. خو که پيسې کور کې وساتل شي، د ستونزو او خطرونو د مخ کېدو سره سره د سوداگرۍ له جريان نه هم پاتې کېږي.

پرمختگ: د هېواد کرنيزې اقتصادي بياوړتيا کې که د بانکونو د رول په اړه خپل نظر را سره شريک کړئ؟ نجيب الله اميري: بانکونه د کرنې په غني کولو او پراختيا کې مهم رول لري. هغه خلک چې کرنيزه برخه کې خدمتونه ترسره کوي لکه (بزگران، پروسس کوونکي، د کرنيزو ماشينونو او خامو موادو وړاندې کوونکي، سوداگر او دانسې نور...) کولی شي چې د بانکونو د بېلابېلو خدمتونو لکه، اسلامي او دوديزه بانکولۍ نه په کار اخېستو، خپلو چارو ته پراختيا ورکړي.

پرمختگ: د هېواد کرنيزه پراختيا کې د بانکونو لخوا د پورونو ورکړې سهم مخکې څومره وو او اوس څومره دی؟

نجيب الله اميري: له ۲۰۰۴م کال مخکې د پور ورکړه په نشت حساب وه، خو اوس د مالوم شمېر او احصايې له مخې سپر کال يانې ۲۰۱۹م د اولې ربعې اخر کې، شاوخوا ۴۲ ميليارده افغانۍ په دېرشو سوداگريزو برخو کې پور ورکړل شوی دی. له دې ډلې ۱،۷ ميليارده افغانۍ د کرنې په برخه کې د پور په ډول ورکړل شوي دي.

پرمختگ: بانکونه د پورونو په بدل کې کوم ضمانتونه مني او په وړاندې يې کومې ستونزې پرته دي؟ نجيب الله اميري: بانکونه د پورونو ورکولو په وړاندې عرفي او شرعي قبالي او همدارنگه تخنيکي ماشين آلات د ضمانت په توگه مني. رښتيا هم د مالي ادارو لخوا د پورونو د ورکړې په موخه بياوړي ضمانتونه اخېستل کېږي چې په حقيقت کې د دې ضمانتونو برابرول ستونزمن کار دی. خو مالي ادارې هم اړې دي چې د پور د بېرته ترلاسه کولو لپاره معتبر ضمانتونه ترلاسه کړي. يو خو د مالي ادارو معتبر ضمانت اخېستل اصول دي، بل

دا چې که چېرې معتبر ضمانتونه وانخلي، نو پورونو بېرته په اسانۍ او يا هم په هيڅ حالت کې پور نه سپاري. پرمختگ: هېواد کې د مالي ادارو لخوا پورونو ورکړې ته په کوم نظر گورئ؟ دې برخه کې د کرنيزې پرمختيا صندوق رول څنگه ارزيايي کوي؟

نجيب الله اميري: په اقتصاد کې د سوداگرو د تمویل لپاره پور يوه اړينه سرچينه ده. په معمول ډول نوي او واړه پانگوال بېلابېلو ماشينونو او نورو تخنيکي توکو ته اړتيا لري. د دې توکو راټولولو په موخه، زياتو پيسو ته اړتيا وي. له دې امله بانکونه او مالي موسسې په دې برخه کې ډېرې گټورې دي او په دې توگه پانگوال خپلو سوداگريو ته پراختيا ورکوي.

همدارنگه لکه مخکې مو چې يادونه وکړه، د احصايې او مالوماتو له مخې د ۲۰۱۹ م کال د لومړۍ ربعې تر پايه بانکونو له ۳۰ برخو څخه ډېرو ته د ۴۲ ميليارده افغانو څخه په لوړه کچه سوداگريز پورونه ورکړي دي. د دې ترڅنگ د هېواد دننه او بهر د پيسو ورکړه، لېږد او رالېږد کې يې مهم رول لوبولی دی. د بانکي ضمانتونو ورکول او د بانکي اعتبار ليک ورکولو له لارې يې د سوداگرۍ د پرمختگ په برخه کې چوپړتياوې وړاندې کړې دي.

د پورونو او نورو ډېرو کرنيزو چوپړتياوو وړاندې کولو برخه کې د کرنيزې پرمختيا صندوق هڅې او چوپړتياوې

نه هېرېدونکې دي. بزگرانو او نورو کرنيزو چارو پورې تړلي وگړو ته يې د پام او ستاينې وړ خدمتونه وړاندې کړي، چې بايد وساتل شي.

پرمختگ: د کرنيزې پرمختيا صندوق نه مو د پورونو برخه کې څه تمه ده، دې ادارې ته کوم وړانديزونه يا غوښتنې تړې لري، ترڅو د بزگرانو د ژوند او کاروبار برخه کې د لا پرمختگ سبب شي؟

نجيب الله اميري: د کرنيزې پرمختيا صندوق او د افغانستان د بانکونو ټولنې ترمنځ بايد ښه همغږي وي. ترڅو د پورونو ورکولو په کچه کې لا زياتوالی راشي. دا صندوق کولی شي د بېلابېلو محصولاتو په وړاندې کولو سره د کرنيزو پورونو په لوړولو کې خپل رول لا پياوړی کړي. پرمختگ: د پرمختگ مجلې لوستونکو او مالي ادارو ته څه پيغام لري؟

نجيب الله اميري: راځئ! خپلې ټولې مالي چارې د اسلامي مالي نظام د تعاملاتو سره سمې پر مخ بوسو. د سود او ربا نه په ټولو دينونو کې د اسلام سپېڅلي دين په څېر، منع شوې ده. افغانستان کې د ۹۱ سلنه وگړو ورځنی کاروبار بانکونو نه بېرون جريان لري. پداسې حال کې چې د افغانستان ۹۹ سلنه وگړي مسلمانان دي، نو په دې اړه د اسلامي بانکولۍ سيستم وړاندې کول په ځای او منطقي خبره ده.

آریانا زعفران گل که دارای سه تار است

زعفران افغانستان در جهان دارای مقام اول است و افغانستان از جمله رقابت کننده گان معتبر زعفران است. کشت زعفران برای دهاقین بسیار سودمند است. دهاقین افغان از زراعت سنتی برای تولید زعفران استفاده می نمایند و محصول با کیفیت بالا تولید می کنند. اما هنوز هم آموزش و تجهیزات مناسب را در اختیار ندارند که معیار های بین المللی را کامل نموده و مفاد بلند بدست آورند.

شرکت آریانا زعفران یکی از بزرگترین شرکتهای تولید و فروش زعفران است که با اداره حمایت از سرمایه گذاری افغانستان و سازمان بین المللی استاندارد سازی، ثبت و راجستر میباشد.

شرکت آریانا زعفران برای بدست آوردن حاصلات بهتر از کشت زعفران، حل مشکلات پروسس، بسته بندی، بازاریابی برای فروش زعفران در بازار های محلی و اروپایی تلاش مینماید. در جریان این تلاش ها، این شرکت برای پیشرفت بیشتر امور خویش از

صندوق انکشاف زراعتی تقاضای قرضه نمود تا کشت، پروسس و بدست آوردن حاصلات باکیفیت را تقویت و مشکلات موجود در این بخش را مرفوع نموده، سطح پروسس و بسته بندی زعفران افغانستان را بیشتر معیاری سازند. صندوق انکشاف زراعتی که همواره تلاش مینماید تجارت های زراعتی را از طریق فراهم نمودن قرضه توسعه دهد، درخواست ارایه قرضه به شرکت آریانا زعفران را پذیرفت. در نتیجه استفاده موثر از این قرضه، شرکت آریانا زعفران توانست حاصلات زعفران خویش را چند برابر بسازد. این شرکت زعفران مورد ضرورت خویش را از تولید کننده گان پنج ولسوالی هرات (غوریان، پشتون زرغون، کروخ، انجیل و گذره) خریداری مینماید.

مستولان در شرکت آریانا زعفران میگویند که با استفاده از قرضه که شرکت آریانا زعفران بدست آورده، تولیدات این شرکت تا ۳۸ درصد افزایش یافته و کیفیت تولید بهتر شده است. همچنان از این

قرضه در ارایه آموزشهای لازم در باره کشت و تولید زعفران به کسانیکه زعفران تولید و به شرکتهای فروش میرسانند، استفاده خواهد شد.

تأثیرات قرضه بعد از اخذ قرضه، شرکت آریانا زعفران شاهد تغییرات زیادی بود که تغییرات کلیدی آن قرار ذیل است:

شرکت آریانا زعفران توانست ۲۲۰ کیلوگرام زعفران را از ۱۵۷ فروشنده زعفران خریداری نماید.

نسبت به سال های گذشته، شرکت شاهد ۳۸ درصد افزایش در تولیدات خویش بود.

شرکت آریانا زعفران توانست ۴۰ کارمند اعم از مرد و زن را استخدام نماید.

قرضه صندوق انکشاف زراعتی باعث شد که در ماه اکتوبر سال ۲۰۱۵م، شرکت آریانا زعفران در کنوانسیون بین المللی نوآوری کسب و کار در فرانسه اشتراک نموده، مدال بهترین نام و مدیریت را بدست آورد.

غوریان، پشتون زرغون، کرخ، انجیل و گذره) وهمچنان از تولید کننده گان زعفران در ولایات (سرپل، بلخ، جوزجان و فراه) زعفران خریداری مینماید. همچنان، با شرکت ها و انجمن های که در ولایات هرات، پروان، میدان وردک، کندز، بلخ و سرپل کاروبار فروش، کشت و تولید زعفران دارند، هماهنگی خوب دارد.

زعفران در زمین های درجه دوم و سوم قابل زرع است. دهاقین نسبت به محصولات دیگر در کشت زعفران تجربه و قابلیت کافی ندارند. در حالیکه زعفران نسبت به سایر گیاهان سود بیشتری دارد. اما زارعین زعفران فقط توسط کسانی حمایت میشوند که قادر به خرید و صادرات زعفران به پیمانۀ بزرگ باشد. شرکت آریانا زعفران یکی از شرکتهای است که به پیمانۀ بزرگ خرید و صادرات مینماید و به بازار های بین المللی دسترسی آزاد دارد.

براساس معلومات رسانه های افغانستان، اخیراً نمایشگاهی در کشور بلجیم برگزار شده بود که در جریان معاینه و ارزیابی زعفران از سراسر جهان، زعفران افغانستان مقام اول را بدست آورد. مقامات در حکومت افغانستان میگویند که در چند سال اخیر به اندازه ۳،۵ تن زعفران در ولایت هرات تولید شده است، که حدود ۹۰ درصد این زعفران به کشورهای دیگر صادر و ۱۰ درصد آن در افغانستان به مصرف رسیده است.

شرکت آریانا زعفران دارای دو مرکز فروش در ولایت های هرات و کابل است. همچنان رئیس شرکت آریانا زعفران معلومات و تجربه کافی در مدیریت زعفران داشته و ارتباطات خوب با فروشندگان بیرونی زعفران دارد.

به تعداد ۲۸ شرکت تولید زعفران که در ولایت هرات فعالیت دارند از آن جمله ۱۶ شرکت عضویت شورای زعفران کاران هرات باستان را دارند.

برای توسعه بیشتر و مخصوصاً رشد تولیدات شرکت آریانا زعفران، صندوق انکشاف زراعتی مصمم است بعد از درخواست این شرکت، بادر نظر داشت اصول صندوق، به ارایه قرضه های بیشتر مبادرت ورزد.

محصولات خویشرا به بیرون از کشور صادر نموده در نمایشگاه های بین المللی شرکت کند و از این طریق میتواند به محصولات خویش بازار های مناسب پیدا نماید. در حال حاضر شرکت آریانا زعفران محصولات خویش را به کشور هسپانیا صادر مینماید و روی صادرات خویش به ایالات متحده امریکا نیز برنامه ریزی دارد.

بنابر درخواست شرکت آریانا زعفران، صندوق انکشاف زراعتی وسایل ذیل را برای وسعت کاروبار این شرکت در اختیار قرار داده است:

دستگاه علامت گذاری که برای گذاشتن علامت روی بسته های زعفران استفاده میشود. دستگاه رمزگذاری که مانع نقل و ثقل محصول این شرکت میگردد.

ایجاد صفحه اینترنتی که از طریق آن به راحتی میتوان بازاریابی نمود. چاپ بئر های ایستاده برای نمایشگاه های ملی و بین المللی.

تلویزیون LCD برای تبلیغات محصولات و تولیدات شرکت در نمایشگاه های ملی و بین المللی.

چاپ اقلام تبلیغاتی مزین با لوگوی شرکت.

تهیه لباس کار برای کارگران که از آن در هنگام تولید، پروسس و بسته بندی استفاده می کنند.

تجهیزات فوق در قسمت توسعه فعالیتها، رشد تولیدات و امور یومیۀ شرکت متذکره نقش ارزنده دارد که میتواند از جعل و تقلب محصولات جلوگیری نماید، کیفیت محصولات را بلند برد و فروشات شرکت را بیشتر سازد. شرکت آریانا زعفران صاحب ۳۵ هکتار زمین در ولسوالی کرخ ولایت هرات است که از جمله ۶ هکتار آن زیر کشت زعفران قرار دارد. این شرکت تلاش مینماید تا تولیدات بیشتر و با کیفیت را به بازار عرضه نماید.

این شرکت به طور مستقیم از تولید کننده گان و اعضای اتحادیه های زعفران از ولسوالی های

با دسترسی به قرضه صندوق انکشاف زراعتی، در حال حاضر شرکت آریانا زعفران در زمین که ملکیت خودش است، زعفران تولید مینماید و گلپهای خشک و تازه زعفران را از دهاقین مستقل چون خانم زینب رضایی و زنان دیگر خریداری مینماید.

زینب رضایی نیز از جمله تولید کننده گان زعفران است که از صندوق انکشاف زراعتی قرضه دریافت نموده است. ضمن توسعه تولید زعفران خویش، خانم رضایی از دیگر زنان دهاقان زعفران خریداری مینماید. او در بازاریابی به تولیدات زعفران خویش از جمله زنان موفق است. خانم رضایی از طریق کشت، خرید و فروش زعفران زندگی خویشرا به پیش برده و احتیاجات فامیل اش را مرفوع میسازد. شرکت آریانا زعفران بعد از دریافت قرضه از صندوق انکشاف زراعتی فرصت های شغلی زیادی را برای زنان روستایی چون زینب فراهم نموده است. این شرکت برای تولید و پروسس زعفران به زنان قرضه میدهد تا آنها نیز کاروبار خویش را وسعت بخشند.

در فصل حاصلات زعفران، شرکت آریانا زعفران برای ۴۰۰ زن فرصت شغلی فراهم مینماید و به آنان فرصت میسر میسازد تا در بخشهای جمع آوری و پروسس زعفران کار نموده، حاصلات خویشرا توسعه بخشند. همچنان، این شرکت به زنان کمک میکند که ازین طریق به محصولات خویش بازار مناسب پیدا نمایند. تا هنوز، شرکت آریانا زعفران بعد از دریافت قرضه از صندوق انکشاف زراعتی به موفقیت های ذیل دست یافته است:

گواهینامه: ۲۰۱۱:۳۲۶۳۲ ISO

گواهینامه: ۲۰۱۵:۹۰۰۱:۴۰۱۵ ISO

گواهینامه مصئونیت غذایی: HACCP

گواهینامه مصئونیت غذایی: ۲۰۰۵:۲۲۰۰۰ ISO

شرکت آریانا زعفران گواهینامه های بین المللی فوق را دریافت نموده و با امتیاز آن میتواند

انجمن اجتماعی حاصل

حاصل به جوانان و نهاد ها در بخش های تحصیلات و رقابت های کار آفرینی منابع مالی فراهم میسازد. انجمن اجتماعی حاصل منابع مالی خویش را از طریق جریمه مقروضین (سهل انگار) قرضه های اسلامی صندوق انکشاف زراعتی و کمک های مالی انفرادی و نهاد ها، تمویل مینماید.

دستاورد ها:

- انجمن اجتماعی حاصل به هدف ایجاد منبع دوامدار عایداتی، شش راس گوسفند (از نوع پنجابی) را برای سه فامیل در ولایت پکتیکا خریداری نموده، در اختیار شان قرار داد. مفیدیت این نوع گوسفند بر علاوه شیردهی، در ازدیاد نسل همچو مواشی مفید تلقی میگردد.
- انجمن اجتماعی حاصل بتعداد ۱۰۰ نهال را خریداری نموده، در تپه وزیر محمد اکبر خان ولایت کابل غرس نمود، تا در سرسبزی و زیبایی شهر سهم خویش را اداء نموده باشد.
- کمک به نیازمندان در فصل زمستان: انجمن اجتماعی حاصل به همکاری مالی کارمندان صندوق در طرح (دلگرمی زمستانه) مشارکت کرده و در تهیه لباس، پتو، مواد غذایی و غیره برای نیازمندان در فصل زمستان همکاری داشته است.

اجتماعی حاصل افزوده شده و سپس به مستحقین بعد از وضع مصارف عملیاتی صندوق توسط حاصل در کار های اجتماعی به مصرف میرسد. هدف از ایجاد انجمن اجتماعی حاصل از یک طرف مجازات مقروضین سهل انگار و از سوی دیگر اشتراک در فعالیت های اجتماعی است.

اهداف سه گانه انجمن اجتماعی حاصل عبارتند از:

- کمک به هموطنان بی بضاعت و مستحق
  - کمک به جوانان که علاقه مند تحصیلات عالی در سکتور زراعتی اند
  - افزایش و توسعه هر نوع کار آفرینی های زراعتی
- انجمن اجتماعی حاصل ۱۵ عضو و یک کمیته مالی دارد که اعضای آن متشکل از رئیس، معاون و یک عضو فعال بنیاد میباشد و توسط هیئت مدیره اداره میشود. تمامی اعضای انجمن اجتماعی حاصل کارمندان دایمی صندوق انکشاف زراعتی هستند، که بطور داوطلبانه در انجمن حاصل فعالیت دارند.
- انجمن اجتماعی حاصل کمک و حمایت های چون غذا، البسه و دسترسی افراد مستحق به خدمات صحتی را ارایه میکند. همچنان، انجمن اجتماعی

افغانستان یکی از کشورهای فقیر در جهان است که فقر در روستا های آن بیشتر ملاحظه میشود. سروی اداره مرکزی احصائیه افغانستان که در سالهای ۲۰۱۶-۲۰۱۷ م (۱۳۹۵ خورشیدی) انجام شده است نشان میدهد که بیش از ۵۴ درصد افغانها زیر خط فقر به سر میبرند. تنها ۲۰ درصد نفوس این کشور بالای خط فقر قرار دارند که احتمال رکود شان به زیر خط فقر بالا است. فلذا، ایجاد و انکشاف بنیاد های اجتماعی و دستگیری نفوس بی بضاعت یک امر ضروری پنداشته میشود. صندوق انکشاف زراعتی بعنوان یک صندوق وجهی بی طرف، ضمن هدف اصلی اش که همانا رشد سکتور زراعتی کشور است، انجمن اجتماعی حاصل را ایجاد کرده است. صندوق انکشاف زراعتی اولین نهاد مالی در کشور است که دست به ایجاد چنین بنیاد اجتماعی زده است. انجمن اجتماعی حاصل در سال ۲۰۱۲ م ایجاد شد. مقروضین صندوق انکشاف زراعتی که قرضه هایشانرا نظر به تقسیم اوقات از قبل تعیین شده نمیپردازند، از سوی صندوق جریمه میشوند. پول جمع آوری شده از جریمه ها به حساب انجمن

دفتر ساحوی - جنوب

مسئول دفتر: احمد شاه وزیري

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0704007643

ایمیل: Ahmad_Waziri@adf-af.org

آدرس: عینو مېنه، فواره دوم، دفتر ساحوی اطاق تجارت و صنایع - ولایت کندهار

دفتر ساحوی - غرب

مسئول دفتر: جمشید کریمی

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0786322776 - 079251979

ایمیل: Jamshid_Karimi@adf-af.org

آدرس: هرات بزنس سنتر، دفتر ساحوی اطاق تجارت و صنایع - ولایت هرات

دفتر ساحوی - شمال

مسئول دفتر: گل امین فهیم

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0781100009

ایمیل: GulAmin_Fahim@adf-af.org

آدرس: سرک مقام ولایت بلخ، باغ حضور، دفتر ساحوی اطاق تجارت و صنایع، مزار شریف - ولایت بلخ

دفتر ساحوی شرق

مسئول دفتر: محمد امین شریفی

وظیفه: مدیر ساحوی

شماره تماس: 0783532684

ایمیل: MuhammadAmin_Sharifi@adf-af.org

آدرس: خانه #۱، روپن مېنه، جاده نمبر ۵، ناحیه ۴ دفتر ساحوی اطاق تجارت و صنایع، جلال آباد - ولایت ننگرهار

دفتر مرکزی:

مسئول ارتباطات: وحیدالله مومند

وظیفه: مسئول خدمات مشتریان

شماره تماس: ۰۷۸۵۳۷۷۹۱۷

ایمیل: Waheedullah_Momand@adf-af.org

آدرس: وزارت زراعت، مالداري و آبياري، جمال مينه، ناحیه سوم، ولایت کابل

دفتر ولایتی بامیان:

مسئول دفتر: عنایت الله عظیمی

وظیفه: مدیر ولایتی

شماره تماس: ۰۷۸۹۳۱۷۲۶۲

ایمیل: Enayatullah_Azime@adf-af.org

آدرس: عقب بازار بامیان، نزدیک پارک صلح، ریاست زراعت سابقه خانه نمبر دوم، ولایت بامیان

د کرنیزې بساینې پر لور PERMAKHTAG MAGAZINE

AGRICULTURAL, SCIENTIFIC, SOCIAL AND LITERARY PERIODICAL PUBLICATION

د کرنیزې پرمختیا صندوق
www.adf-af.org | info@adf-af.org

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**